

Marknadsrapport animalieprodukter

- utvecklingen i Sverige till och med 2023

Foto: Scandinav, Mostphotos, Åsa Lannhard Öberg

Marknadsrapporten innehåller statistik för utvecklingen av produktion, utrikeshandel, konsumtion och priser i Sverige. Vi förklarar och analyserar statistiken kortfattat. De sektorer som omfattas är griskött, nötkött, matfågel, fårkött, ägg och mjölk. Vissa år innehåller vår rapport även statistik för EU och världsmarknaden, men i år har vi avgränsat till den svenska marknaden. Statistik för EU:s marknad finns [EU-kommissionens hemsida](#) och på [OECD:s hemsida](#) finns uppgifter om världsmarknaden.

Författare

Åsa Lannhard Öberg

Innehåll

1 Inledning	3
2 Den svenska marknaden för animalieprodukter	4
2.1 Svenskt lantbruk i kronor och hektar	5
2.2 Strukturutveckling inom animalieproduktionen	8
2.3 Förprovning av stallar	10
2.4 Användning av antibiotika till lantbruksdjur	15
2.5 Import och export av animalieprodukter	17
2.6 Prisutveckling för animalieprodukter	18
2.7 Marknaden för ekologiska livsmedel	21
2.8 Hushållens utgifter på mat och dryck	25
2.9 Konsumtion av animalieprodukter	27
2.10 Försörjningsförmåga hos animalieprodukter	34
2.11 Marknaden för griskött	36
2.12 Marknaden för nötkött	46
2.13 Marknaden för matfågel	56
2.14 Marknaden för fårkött	63
2.15 Marknaden för ägg	72
2.16 Marknaden för mjölk och mejeriprodukter	81

1 Inledning

Ett huvudmål i den svenska livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala produktionen ökar samtidigt som relevanta miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. I slutet av 2024 kommer regeringen presentera en uppdaterad version av den svenska livsmedelsstrategin.

Hög efterfrågan på svensk mat har positiva effekter på jordbrukets lönsamhet och konkurrenskraft och det gynnar även vår försörjningsförmåga. Styrkor hos svenska animaliska livsmedel som tilltalar konsumenter och som gett en ökad efterfrågan de senaste tio åren är låg användning av antibiotika, god djurvelfärd och höga miljökrav. God efterfrågan på svenskt kött har lett till stigande producentpriser för nöt- och griskötsproducenter de senaste åren.

De senaste åren har nationella och globala kriser avlöst varandra – sommartorka, pandemi, utbrott av djursjukdomar, krig i Europa, inflation och lågkonjunktur. Torkan 2018 innebar foderbrist och ökade kostnader för att tillgodose djuren med foder. Många producenter tvingades slakta fler djur än planerat och särskilt för nötkötts- och mjölksektorn tog det tid att bygga upp besättningar igen. Torka följt av omfattande regn sommaren 2023 innebar en ny väderrelaterad utmaning för jordbruket, särskilt växtodlingen, men utslaktning av djur på grund av foderbrist uteblev. Äggsektorn har drabbats av flera stora sjukdomsutbrott de senaste åren; fågelinfluensa 2021, salmonella 2023 och Newcastle disease 2024. Hösten 2023 konstaterades dessutom afrikansk svinpest i Västmanland, men tack vare kraftfulla åtgärder från myndigheter och samhälle kunde utbrottet begränsas och bekämpas.

I slutet av pandemin började kostnaden för många insatsvaror som foder, konstgödsel, el och bränsle, att stiga. Kostnadsökningen eldades på ytterligare när Ryssland invaderade Ukraina och det uppstod periodvis knapphet och prisuppgångar både för livsmedel och för insatsvaror till produktionen. Detta tillsammans med ett försämrat säkerhetspolitiskt läge har fått beredskaps- och försörjningsfrågor att segla högt upp på agendan inom politik och samhälle.

Pandemin hade övervägande negativa effekter på vårt samhälle, men för köttproducenterna betydde färre restaurangbesök och fler måltider i hemmet tillagade av råvaror från dagligvaruhandeln att efterfrågan på svenskt kött ökade. Under 2022 och 2023 påverkades livsmedelsmarknaden av tilltagande inflation och stigande räntor och det innebar stigande priser i alla led. Konsumenterna började jaga lågpris och överge de dyrare alternativen. Idag befinner vi oss i ett marknadsläge med avtagande inflation och påbörjad räntesänkning, samtidigt andas undersökningar i lantbrukarledet ökad framtidstro.

2 Den svenska marknaden för animalieprodukter

Jordbruksverket beräknar marknadsbalanser som baseras på officiell statistik för produktion (Jordbruksverket) och handeln med andra länder (SCB). Med hjälp av dessa uppgifter räknar vi ut totalkonsumtion och försörjningsförmåga. För att få ett korrekt resultat räknas handeln med andra länder om till slaktad vikt för kött, äggekvalenter för äggprodukter och mjölkekvalenter för mejeriprodukter. Med andra ord omvandlas förädlade livsmedel till den nivå som produktionen anges i den officiella statistiken för att skapa jämförbarhet.

Totalkonsumtionen räknas ut genom att summera produktion och import och dra ifrån export. Siffran visar åtgången av en råvara i oförädlad form för att tillgodose vår konsumtion. För att öka uppfattningen om hur stor totalkonsumtionen är räknar vi ut en siffra per capita genom att dividera totalkonsumtionen med ett genomsnitt av befolkningen. Vi gör också en årlig beräkning av hur mycket kött som ”spetsas på gaffeln”. En slutsats är att det kött vi äter uppgår till ungefär hälften av totalkonsumtionen, använd gärna det som en tumregel.

Svensk försörjningsförmåga visar hur stor vår produktion är i relation till totalkonsumtionen, alltså hur stor del av efterfrågan som skulle kunna täckas av svenska livsmedel. Tidigare kallade vi detta mått för självförsörjningsgrad eller svensk marknadsandel. Utvecklingen av försörjningsförmågan indikerar även vår konkurrenskraft. Beräkningen anger dock inte hur stor andel av det vi äter som är svenskt, eftersom vi också har en export. För att bibehålla försörjningsförmågan förutsätts bland annat att det inte uppstår störningar i produktionen, som brist på insatsvaror. Utan importerade insatsvaror skulle en stor del av jordbruket avstanna.

Under många år efter EU-inträdet hade svensk animalieproduktion svårt att hävda sig mot billigare importerade produkter. Detta försämrade försörjningsförmågan, men från 2015 började ett trendbrott skönjas och ökad efterfrågan på svenskt kött stimulerade produktionen och stärkte försörjningsförmågan. Under pandemin upplevde svenska köttproducenter en extra stor efterfrågeökning då vi åt färre måltider på restaurang, där importandelen för kött är hög, och fler måltider i hemmen, där andelen svenskt kött är hög.

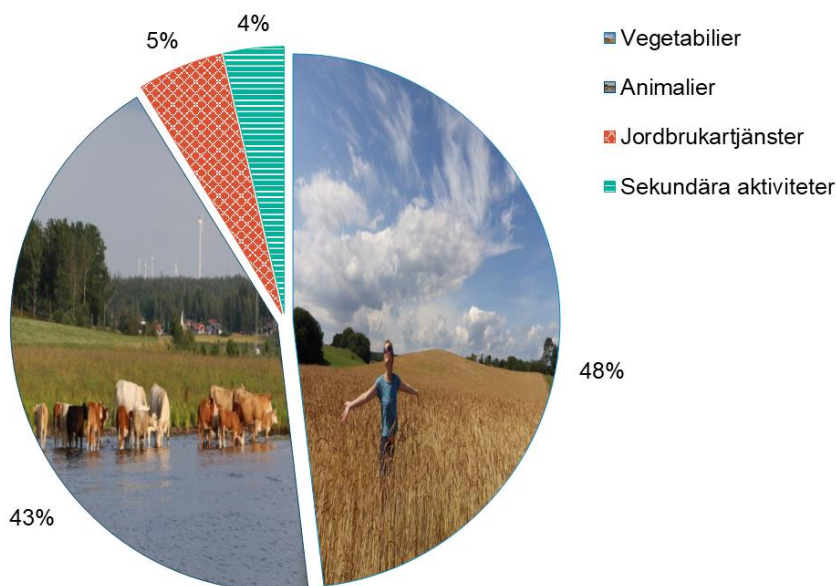
Mjölkssektorn har inte haft samma utveckling som den för kött, utan både produktion och försörjningsförmåga har successivt sjunkit. Vi äter allt mer förädlade mejeriprodukter idag, framför allt ost, medan vi dricker allt mindre mjölk. Andelen import för ost är hög medan vi knappt importerar någon dryckesmjölk alls. För ägg har produktionen ökat successivt under många år för att tillgodose en växande efterfrågan och den svenska marknadsandelen har pendlat mellan 85 - 100 procent. De senaste åren har storskaliga sjukdomsutbrott hos värphöns tillfälligt sänkt produktion, försörjningsförmåga och konsumtion av ägg.

2.1 Svenskt lantbruk i kronor och hektar

I Sverige fanns 56 171 jordbruksföretag i juni 2023, det är en minskning med 4 procent jämfört med 2020 och med 42 procent jämfört med 1990. Av företagen 2023 hade 15 329 husdjursskötsel som driftsinriktning medan 15 471 fokuserade på växtodling. Övriga företag fördelades på 3 810 blandade jordbruk och 21 561 småbruk. Mer än var tredje jordbrukare var över 65 år gammal och andelen kvinnor uppgick till 20 procent.

Jordbruksverket gör årligen en ekonomisk kalkyl för jordbruket (EAA) och i skrivande stund finns uppgifter för 2022, definitiva siffror för 2023 publiceras hösten 2024. Under 2022 uppstod stora kostnadsökningar för insatsvaror till jordbruket, som energi, mineralgödsel och foder. Samtidigt steg avräkningspriserna för många jordbruksprodukter och det kompenserade till viss del för kostnadsökningen. Regeringen beslutade därtill om ett krisstöd som betalades ut under året. Det samlade resultatet var ökad företagsinkomst och produktionsvärdet ökade 2022 med 15,3 miljarder kronor till 86,8 miljarder kronor. Animalieproduktionen genererade ett värde på drygt 37,3 miljarder kronor, alltså 43 procent av det totala värdet, medan vegetabilieproduktionens värde uppgick till knappt 41,8 miljarder kronor eller 48 procent av det totala värdet. Resterande 9 procent bestod av tjänster och övriga aktiviteter.

Fördelning av jordbrukets produktionsvärde 2022

Figur 1 Fördelning av jordbrukets totala värde 2022

Källa: Jordbruksverket

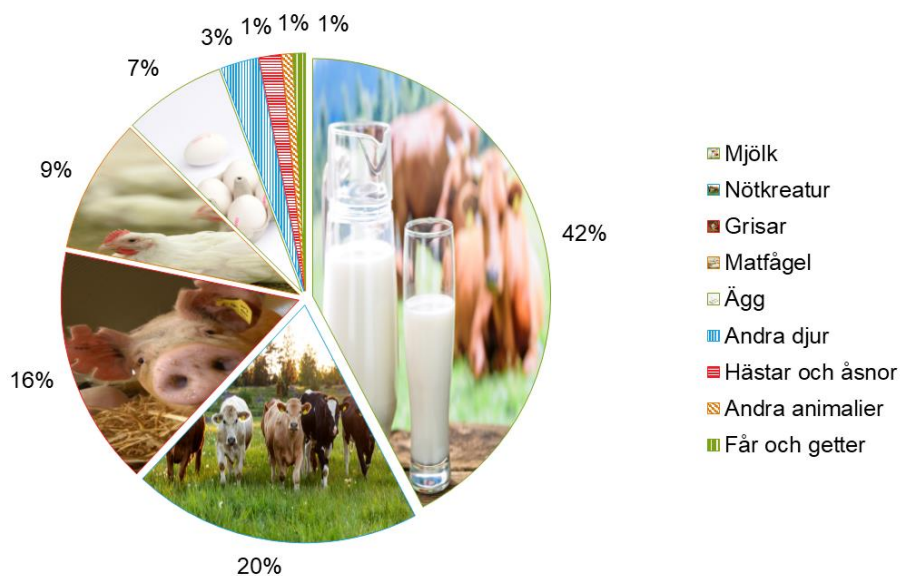
Tabell 1 Fördelning av jordbrukets produktionsvärde 2021 – 2022

	Basvärde 2021	Basvärde 2022
Vegetabilier	34 467,4	41 795,2
Animalier	30 442,4	37 320,1
Jordbrukartjänster	3 828,8	4 501,7
Sekundära aktiviteter	2 794,7	3 168,6
Totalt värde	71 533,3	86 785,5

Källa: Jordbruksverket

Om vi blickar in i animaliesektorn är produktionsvärdet högst för mjölksektorn, följt av den specialiserade nötköttsproduktionen och därefter grisproduktionen.

Fördelning animalieproduktionens värde 2022

Figur 2 Fördelning av animalieproduktionens basvärde 2022

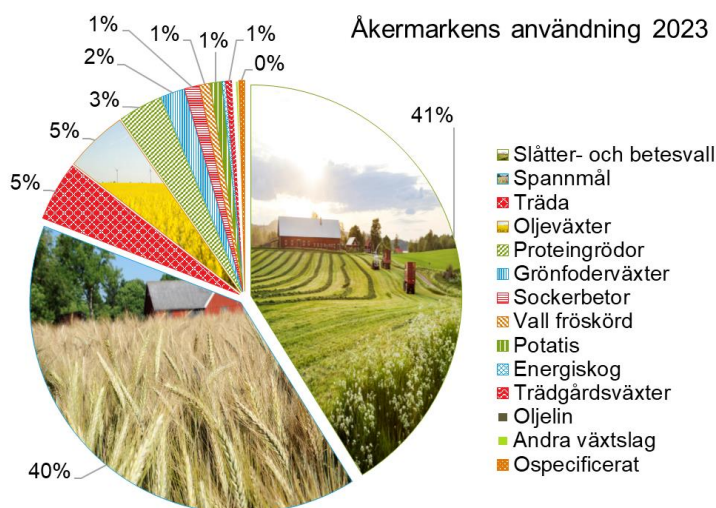
Källa: Jordbruksverket

Tabell 2 Basvärdet i svensk animalieproduktion 2021 – 2022, miljoner kronor löpande priser

Sektor	Basvärde 2021	Basvärde 2022
Mjolk	11 922,1	15 796,6
Nötkreatur	6 714,1	7 324,6
Grisar	5 115,4	6 071,2
Matfågel	2 559,5	3 415,8
Ägg	1 898,7	2 606,2
Andra djur	980,8	950,9
Hästar och åsnor	548,9	561,8
Andra animalier	423,8	273,5
Får och getter	279,2	319,5
Totalt	30 442,4	37 320,1

Källa: Jordbruksverket

Animalie- och vegetabilieproduktionen hänger ihop i ett kretslopp. Vall odlas på drygt 40 procent av åkerarealen och en del av den marken är inte tillräckligt produktiv för att odla grödor för livsmedel på. Omkring 45 procent av svensk spannmål används ett normalår som foder, varav en del odlas med syfte att bli foder och en del klassas ner till foder för att skörden inte når kraven för att användas inom exempelvis kvarn- och ölindustrin. Gödseln från lantbruksdjuren återförs som näring till växtodlingen.

Figur 3 Åkermarkens användning i Sverige 2023

Källa: Jordbruksverket

Produktionsvärdet redovisas i basvärde eller producentpriser. Tabellen visar basvärdet där också produktkopplade direktersättningar ingår. Basvärdet påverkas alltså av den jordbrukspolitik som bedrivs och de stöd som betalas ut över tid, till exempel var de kopplade stöden betydligt högre före 2005 då gårdsstödet infördes. Men även idag finns direkta ersättningar till lantbruket och dessa är störst i animalieproduktionen. Stöd som inte ingår i basvärdet har en egen post i EAA.

Tabell 3 Stöd och ersättningar till lantbruket i Sverige 2022

STÖD SOM INGÅR I BASVÄRDET	BELOPP
Nötkreatursstöd	921 866
Kompensationsstöd	1 287 861
Nationellt stöd för mjölk	411 113
Nationellt stöd för slaktvin	17 651
Nationellt stöd för suggor	2 879
Nationellt stöd för getter	1 591
Nationellt stöd för potatis	3 882
Nationellt stöd bär och grönsaker	1 241
Nationellt stöd ägg	2 924
	2 651 008
STÖD SOM INTE INGÅR I BASVÄRDET	

STÖD SOM INGÅR I BASVÄRDET	BELOPP
Gårdsstöd	4 189 116
Förgröningsstöd	2 207 967
Stöd till unga jordbrukare	148 442
Miljöersättning för betesmarker och slåtterängar	998 493
Miljöersättning för restaurering betesmarker och slåtterängar	12 213
Miljöersättning för vallodling	88 388
Miljöersättning för minskat kväveläckage	122 449
Miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar	41 076
Miljöersättning för skyddszoner	29 916
Miljöersättning för fåbodar	19 860
Miljöersättning utrotningshotade husdjursraser	9 097
Ekologisk produktion	660 145
Extra djuromsorg för sugor	107 388
Extra djuromsorg för får	42 983
Utökad klövhälsovård mjölkcor	47 777
	8 725 300

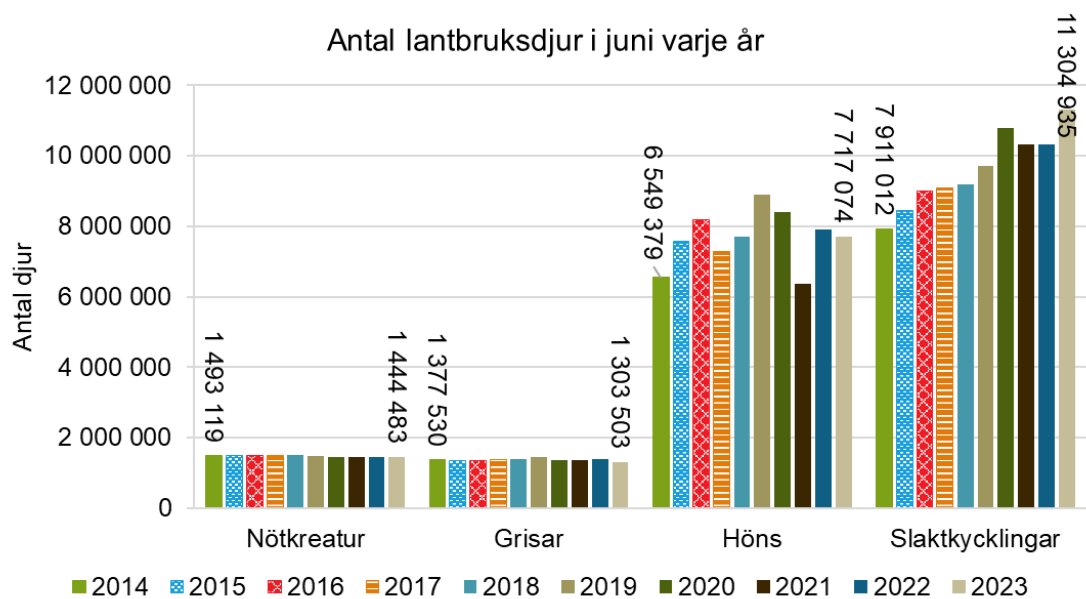
Källa: Jordbruksverket

2.2 Strukturutveckling inom animalieproduktionen

Jordbruksverket genomför årligen en djurräkning som visar antalet djur på svenska gårdar vid den tidpunkt då frågan ställs. Det innebär att maxkapaciteten i stallarna kan vara högre än det antal djur som registreras, eftersom vissa stallar kan ha tillfälligt reducerat antal djur eller tomhållning när enkäten besvaras. Detta gäller särskilt kyckling som har kort uppfödningstid och där stallarna är tomma för rengöring innan nya djur sätts in omkring sju gånger per år.

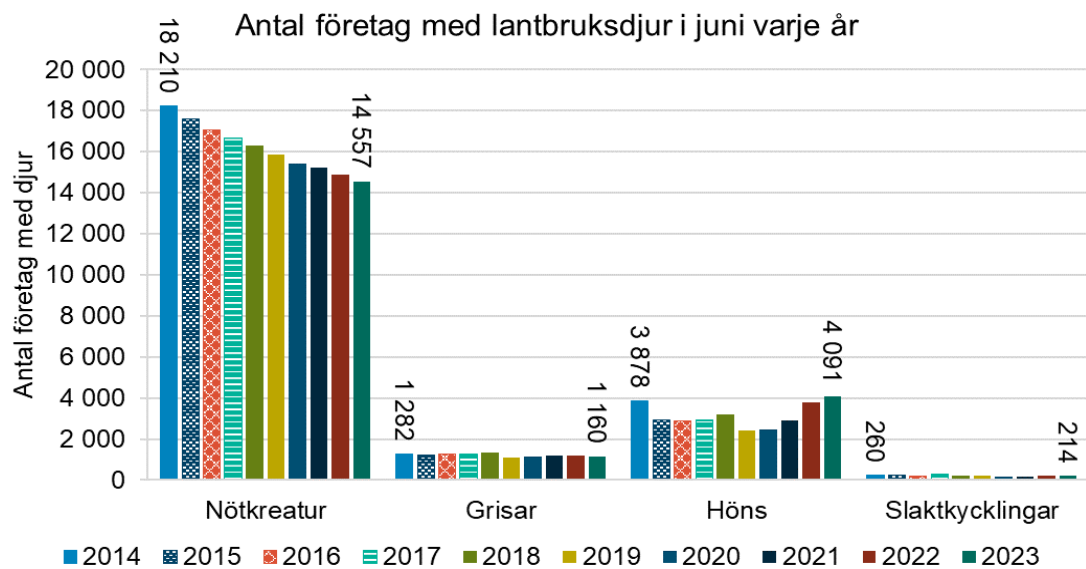
Med jämna mellanrum görs en totalundersökning, till exempel 2020 och 2023, och övriga år görs urvalsundersökningar. För varje sektor finns tröskelvärden för det minimum antal djur som krävs för att ett företag ska räknas in i den officiella statistiken. Men företag som har färre djur än tröskelvärdena omfattas också av statistiken för det aktuella djurslaget om de når upp till någon annan verksamhetströskel, till exempel för jordbruksmark eller annat djurslag.

Utvecklingen över tid är ett bra mått på hur en sektor förändras strukturmässigt. I de flesta sektorer bli företagen färre men större och den utvecklingen är inte unik för Sverige. Variation i en sektors lönsamhet, konsumenternas efterfrågan, politik, stödsystem och omvärldshändelser är faktorer som påverkar strukturutvecklingen. Men förändringar över åren kan också bero på att företag med färre djur än tröskelvärdet bara kommer med i statistiken vissa år, som nämnts ovan. Företag som producerar mjölk, griskött, kyckling och ägg har haft en snabbare strukturutveckling mot större och färre gårdar än vad nötkötts- och fårproduktionen uppvisar. Gårdar med grisar och mjölkcor är de djurgårdar som växt mest i genomsnitt de senaste decennierna. Att kycklinggårdarna är färre men större än vad nötkreaturgårdarna är framgår av figurerna nedan.

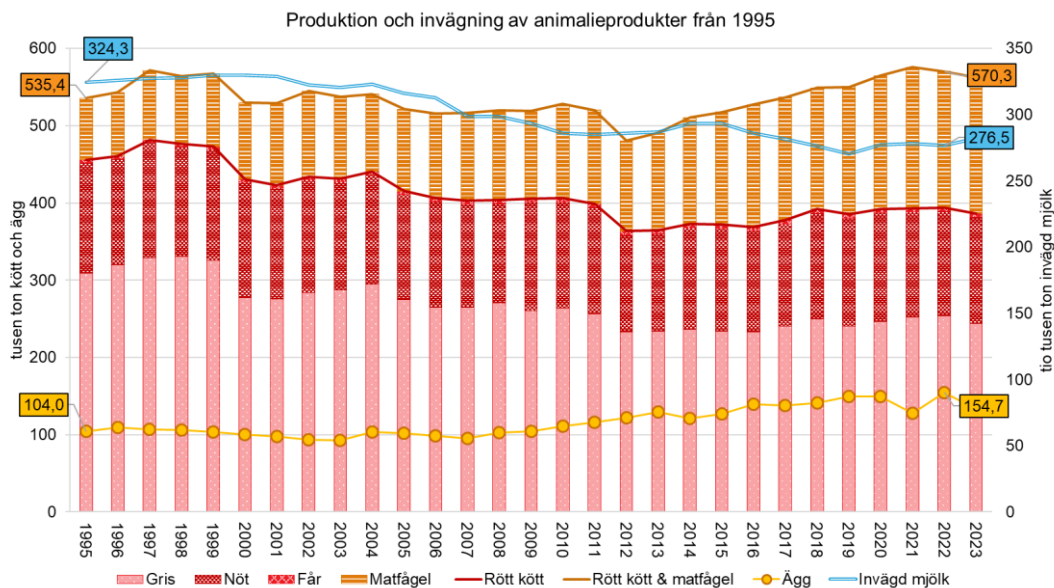
Figur 4 Utveckling av antalet lantbruksdjur i Sverige, 2014 – 2023

Källa: Jordbruksverket

Figur 5 Utveckling av antalet företag med lantbruksdjur i Sverige, 2014 – 2023

Källa: Jordbruksverket

Figur 6 Utveckling av svensk produktion av kött, ägg och mjölk 1995 – 2023

Källa: Jordbruksverket

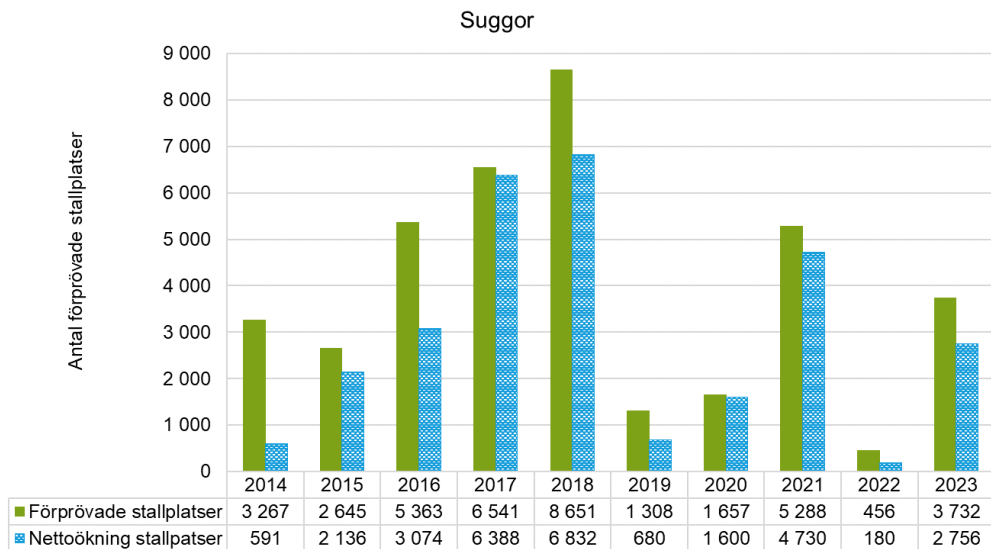
2.3 Förprovning av stallar

Innan en ny- eller ombyggnation av djurstallar påbörjas ska planerade förändringar godkännas av länsstyrelsen genom förprovning. Statistiken sammanställs av Jordbruksverket i början av varje år utifrån uppgifter från landets länsstyrelser. Det är inte givet att en byggnation kommer till stånd bara för att det skett en förprovning, men det signalerar att företagaren har kommit långt i planerna och en godkänd förprovning leder ofta till byggnation. Investeringen kan dock ske senare än det år då förprovningsgjordes. Utvecklingen av antalet förprovade stallplatser är ett bra mått på investeringsviljan inom en sektor. Man bör ha i åtanke att samtidigt som det byggs om och byggs nytt kan det försvinna stallplatser av olika skäl – till exempel bristande lönsamhet eller pensionering.

Figurerna nedan visar både det totala antalet stallplatser som berörs av en förprovning och nettoökningen av antalet stallplatser. Skillnaden mellan dessa båda mått visar hur många befintliga stallplatser som kan komma att byggas om, eftersom siffrorna inte bara omfattar nybyggnation utan även ombyggnation. Även om det inte är exakt samma faktorer som påverkar investeringsvilja i alla sektorer så finns mycket gemensamt. Variationer i antalet förprovade stallplatser beror dels på lönsamhet och marknadsläge, men även på att investeringsbehovet kan vara mättat efter en period av många investeringar i en sektor.

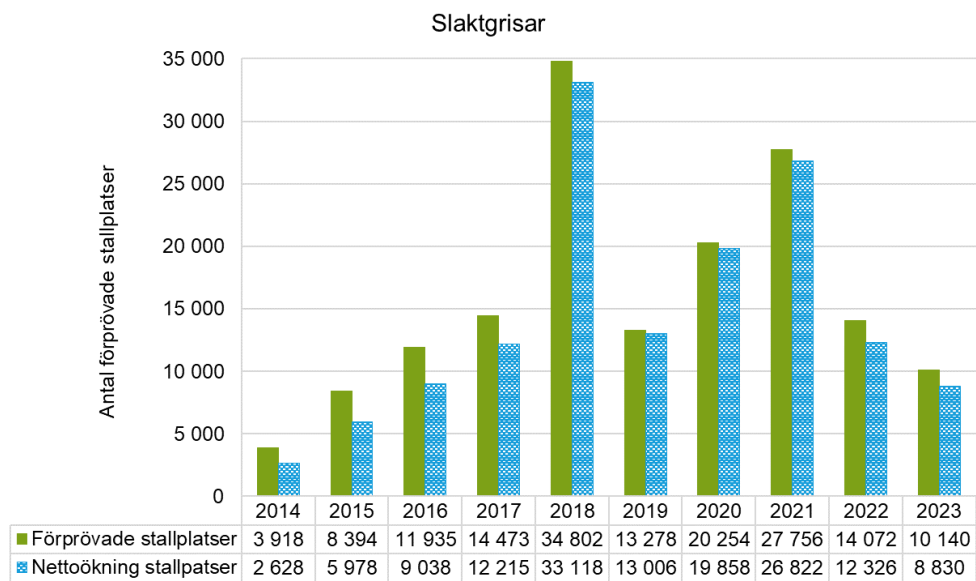
För de flesta djurslag visar statistiken för de senaste tio åren en topp i förprovade stallplatser runt 2016 – 2018. Torkan som drabbade Sverige sommaren 2018 gav brist på foder med ökade kostnader som följd och det betydde också att fler djur än normalt slaktades. I förprovningssstatistiken därför syns en avmattning åren efter torkan. Efter en tillfällig ökning 2021 hamnade många lantbrukare åter i en pressad

ekonomisk situation 2022 på grund av skenande kostnader på insatsvaror i kombination med stigande räntor. Det syns genom ett kraftigt minskat antal förprövade stallplatser 2022, en trend som vände svagt uppåt 2023.

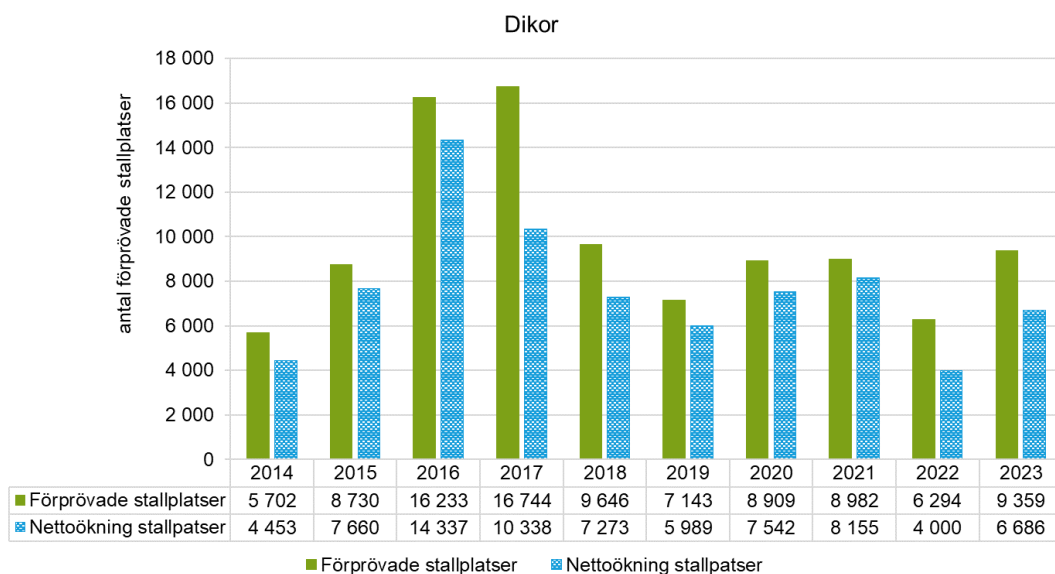
Figur 7 Förprovning av stallplatser till sugor 2014 – 2023

Källa. Länsstyrelsen

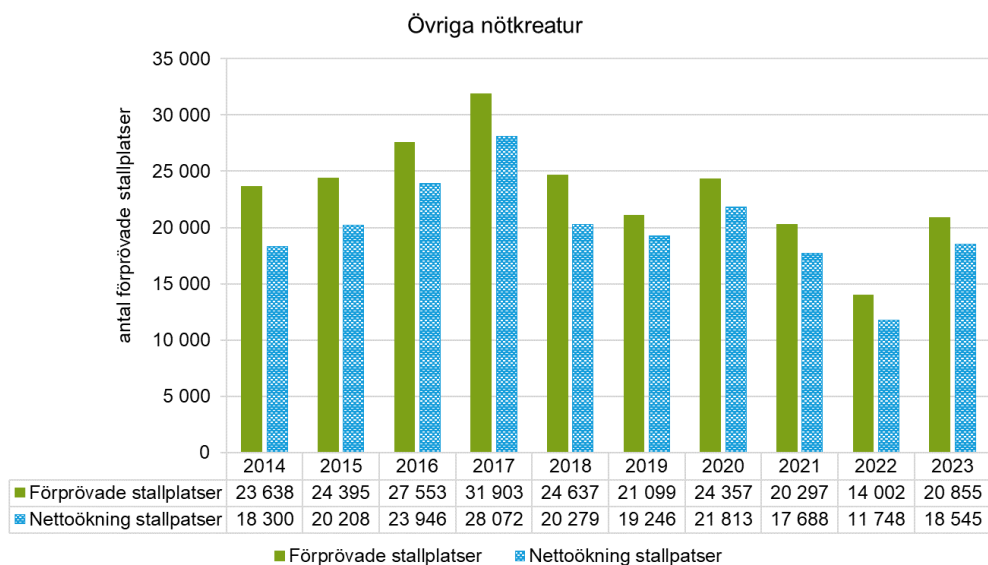
Figur 8 Förprovning av stallplatser till slaktgrisar 2014 – 2023

Källa. Länsstyrelsen

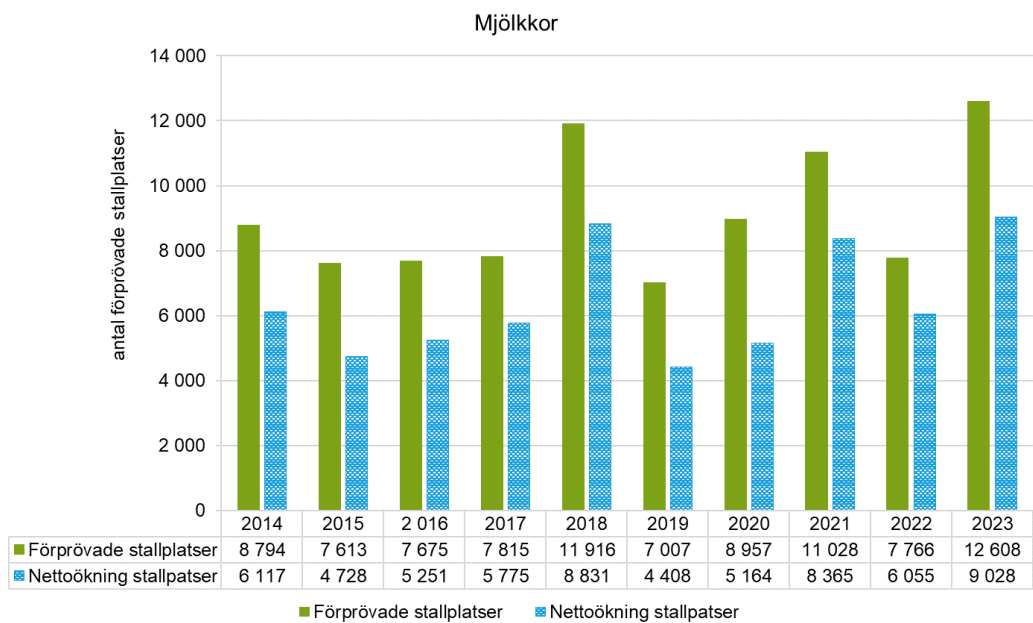
Figur 9 Förprovning av stallplatser till dikor 2014 – 2023

Källa: Länsstyrelsen

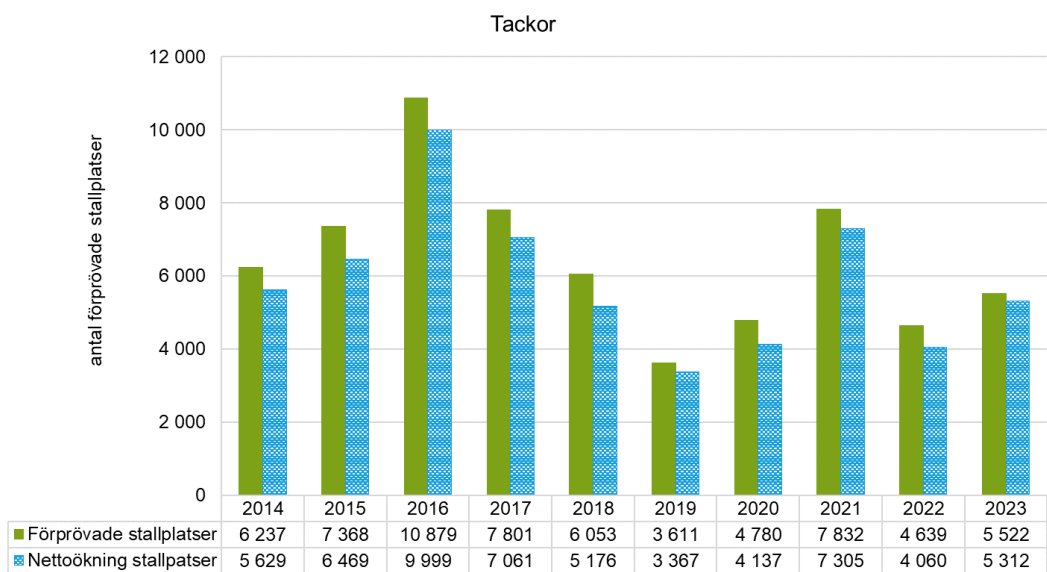
Figur 10 Förprovning av stallplatser till övriga nötkreatur 2014 – 2023

Källa: Länsstyrelsen

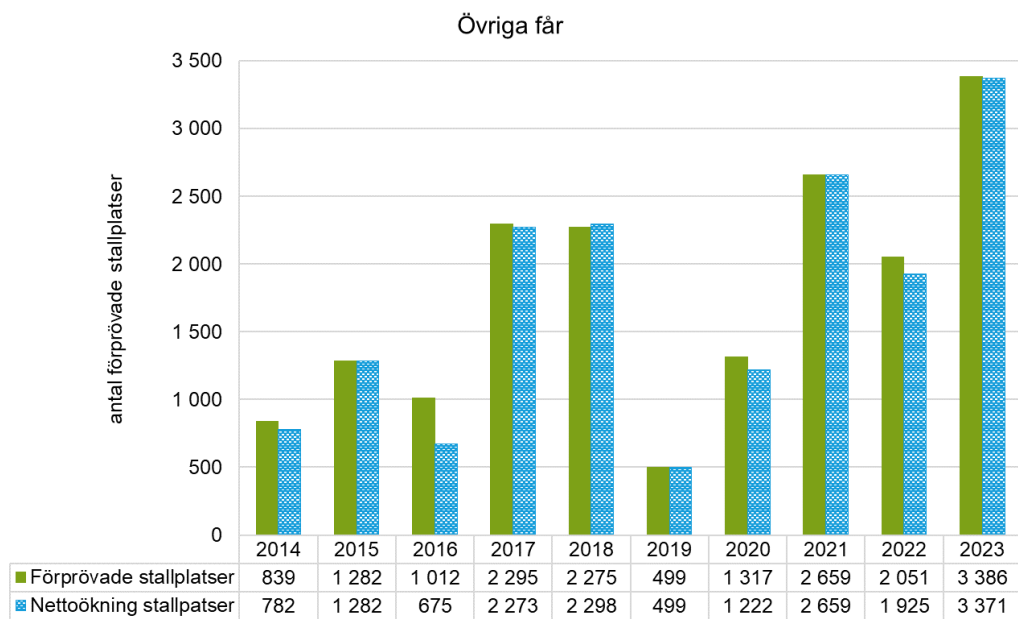
Figur 11 Förprovning av stallplatser till mjölkkor 2014 – 2023

Källa: Länsstyrelsen

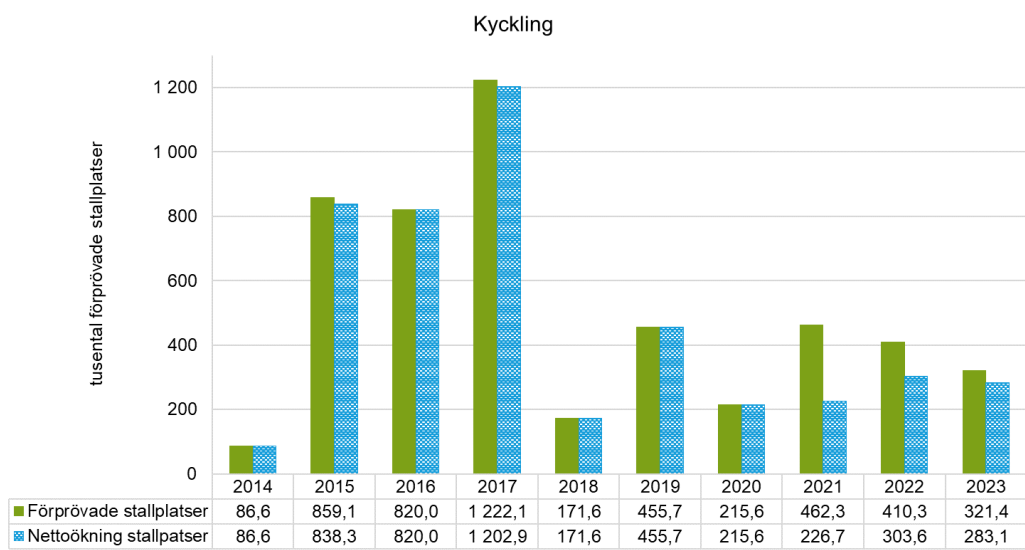
Figur 12 Förprovning av stallplatser till tackor 2014 – 2023

Källa: Länsstyrelsen

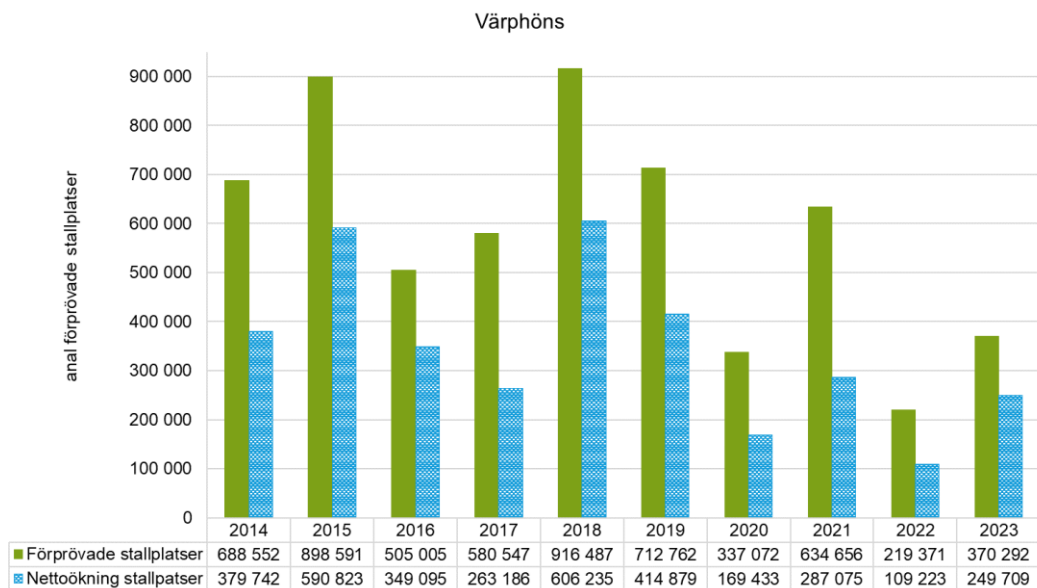
Figur 13 Förprovning av stallplatser till övriga får 2014 – 2023

Källa. Länsstyrelsen

Figur 14 Förprovning av stallplatser till kyckling 2014 – 2023

Källa. Länsstyrelsen

Figur 15 Förprovning av stallplatser till värphöns 2014 – 2023

Källa: Länsstyrelsen

2.4 Användning av antibiotika till lantbruksdjur

På grund av kraftig överanvändning av antibiotika i världen utvecklas resistent bakterier i snabb takt. Sverige strävade tidigt efter att minska användningen av antibiotika hos lantbruksdjur och 1986 var vi först i världen med att förbjuda antibiotika för att öka tillväxten. Vi var också drivande när samma förbud infördes i hela EU 2006.

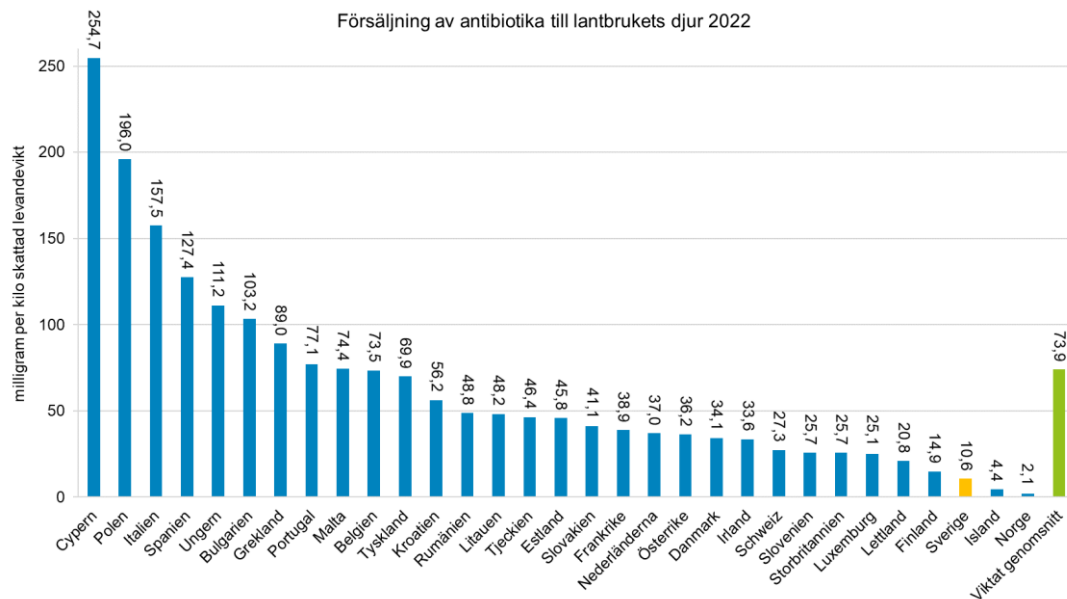
Utvecklingen av antibiotikaresistens påverkas av smittskydd och hygien men också av hur mycket och vilka sorters antibiotika som används. Det finns antibiotika som slår mot ett brett spektrum av bakterier och de som riktas mot enskild bakterietyp. Bredspektrumantibiotika, som tetracykliner, ger högre risk för antibiotikaresistens än smalspektrumantibiotika, som penicillin. Det har också betydelse om enstaka djur behandlas eller om behandling sker av hela grupper, där den senare metoden innebär ökad risk för uppkomst av resistens och att friska djur får antibiotika i onödan. I Sverige är både andelen bredspektrumantibiotika och förekomsten av gruppbehandling betydligt lägre än i EU som genomsnitt.

Statistik över försäljning av antibiotika till lantbruksdjur inom EU och några andra länder har sammanställts av Europeiska Läkemedelsmyndigheten sedan 2009. Användningen anges som antal sålda milligram aktiv substans per kilogram skattad levandevikt (mg/PCU). Av de 31 jämförda länderna 2022 minskade användningen i 27 länder, minskningen var störst procentuellt i Ungern och Portugal. I Sverige minskade användningen med 3 procent och genomsnittet för alla länder minskade med 12 procent. Sverige har liksom tidigare år den tredje lägsta användningen av jämförda länder efter Norge och Island. EU har ambition att redovisa statistiken djurslagsvis framöver, det är viktigt eftersom användningen skiljer sig åt mellan djurslagen.

Tabell 4 Användning av antibiotika till lantbruksdjur i EU och några andra länder 2020 – 2022, milligram aktiv substans per kilo skattad levandevikt

Land	2020	2021	2022	22/21
Cypern	393,6	296,5	254,7	-14%
Polen	187,9	175,5	196,0	12%
Italien	181,8	173,5	157,5	-9%
Spanien	154,3	157,2	127,4	-19%
Ungern	169,9	155,6	111,2	-29%
Bulgarien	166,0	124,5	103,2	-17%
Grekland	89,1	108,8	89,0	-18%
Portugal	175,8	149,9	77,1	-49%
Malta	116,1	110,5	74,4	-33%
Belgien	103,4	95,3	73,5	-23%
Tyskland	83,8	73,2	69,9	-5%
Kroatien	68,2	62,7	56,2	-10%
Rumänien	57,8	59,0	48,8	-17%
Litauen	20,5	20,3	48,2	137%
Tjeckien	56,3	50,0	46,4	-7%
Estland	49,2	46,6	45,8	-2%
Slovakien	51,9	41,7	41,1	-1%
Frankrike	56,6	51,7	38,9	-25%
Nederländerna	50,2	47,6	37,0	-22%
Österrike	46,3	41,3	36,2	-12%
Danmark	37,2	33,4	34,1	2%
Irland	47,0	42,4	33,6	-21%
Schweiz	34,3	32,0	27,3	-15%
Slovenien	33,0	31,8	25,7	-19%
Storbritannien	30,1	28,3	25,7	-9%
Luxemburg	29,0	27,1	25,1	-7%
Lettland	30,8	25,5	20,8	-18%
Finland	16,2	17,0	14,9	-12%
Sverige	11,1	10,9	10,6	-3%
Island	3,8	3,6	4,4	22%
Norge	2,3	2,5	2,1	-16%
Genomsnitt	89,0	84,4	73,9	-12%

Källa: Europeiska Läkemedelsmyndigheten

Figur 16 Användning av antibiotika till lantbruksdjur i EU och några andra länder 2022

Källa: Europeiska Läkemedelsmyndigheten

2.5 Import och export av animalieprodukter

Handelsstatistiken som redovisas i den här rapporten baseras på ett system där produkterna klassas enligt kn-nummer (kombinerad nomenklatur). Antalet kn-nummer varierar mellan sektorerna, till exempel finns omkring 25 kn-nummer på åttasiffrig nivå för nötkött medan det för matfågel finns omkring 170 kn-nummer. På sexsiffrig och fyrsiffrig nivå krymper antalet produktgrupper successivt. Korv innehåller ofta både nötkött och griskött så detta kn-nummer återfinns i statistiken för båda köttslagen. I figurer och tabeller som illustrerar handeln är siffrorna omräknade till slaktad vikt, äggekvaliteter och mjölkekvaliteter, men det går även att utgå från produktvikt.

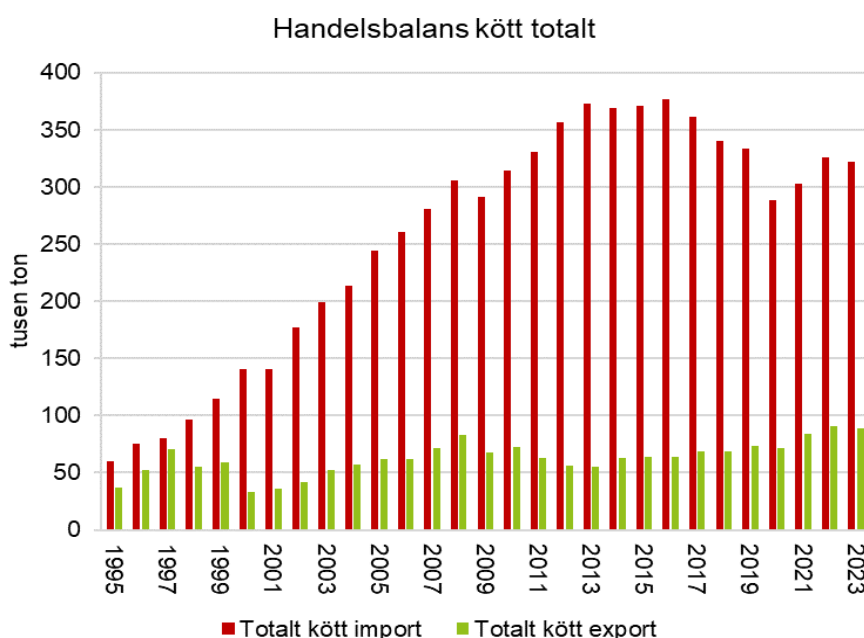
Handelsstatistiken visar det land produkten kommer ifrån precis innan import eller landar i precis efter export, men säger inget om första ursprung eller slutlig destination. Även det vi kallar karusellhandel inom företag är vanligt inom vissa sektorer, där råvaror skickas till företagets anläggning i ett annat land för att förädlas eller packas och sedan ibland komma tillbaka till Sverige för slutkonsumtion eller vidare förädling. Nötkött som importeras från Nederländerna kan till exempel ursprungligen komma från ett land i Sydamerika och export av mjölkkråvar till Danmark kan vara en transaktion inom Arla-koncernen som fokuserat tillverkning av mejerivaror i olika länder.

Faktorer som konjunkturläge, valutakurser, kriser och andra händelser i omvärlden påverkar handeln. Exempelvis kan utbrott av djursjukdomar på andra håll i världen skapa brist där och på världsmarknaden vilket minskar intresset att exportera till Sverige. Då minskar vår import samtidigt som vår möjlighet ökar att exportera, förutsatt att vi har ett överskott att exportera. Detta hände exempelvis när Kina drabbades av afrikansk svinpest för ett antal år sedan. På samma sätt kan

produktionsbortfall i Sverige, som under fågelinfluensan 2021 när en stor del av svensk äggproduktion slogs ut, tillfälligt öka vår import. Den svenska kronan har varit svag under längre tid och det fördyrar importen.

Det pågår mycket arbete inom stat, myndigheter, företag och organisationer för att öka exporten av animaliska livsmedel. I den svenska livsmedelsstrategin har särskilda medel anslagits för exportfrämjande arbete på myndigheterna. Under pandemin minskade importen av kött generellt mer än åren innan på grund av att restaurangnäringen tappade gäster. Från 2021 har vårt uteätande normaliserats och drivit på importen som ökat igen. Utveckling har förstärkts när inflation och stigande matpriser fått oss att leta lågpris, där importerade varor generellt är starka.

Figuren visar handelsbalansen för kött totalt. I de sektorsspecifika kapitlen redogör vi för utvecklingen mer i detalj, såväl för kött som mejeriprodukter och ägg.

Figur 17 Handelsbalans kött totalt 1995 – 2023, tusen ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

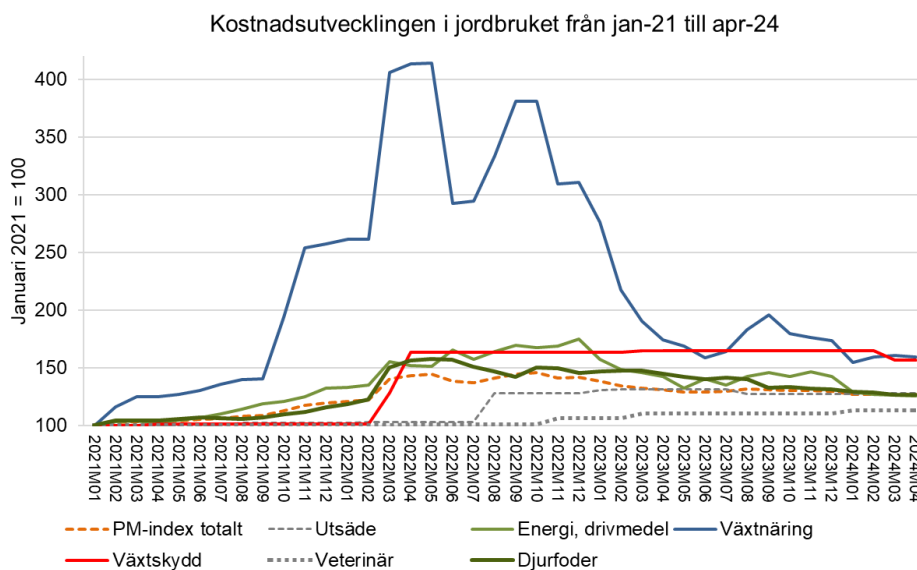
2.6 Prisutveckling för animalieprodukter

Prisindexserier visar förändringar av absoluta priser jämfört med ett basår. A-index visar utvecklingen av priserna till producenterna, PPI-J visar utvecklingen av de priser som slakteri, packeri och mejeri får vid försäljning till nästa led och KPI-J visar hur de priser som slutkonsumenterna betalar utvecklats. PM-index visar hur kostnaderna för insatsvaror utvecklas. I A-index är de priser som serien bygger på rensade från tillägg och avdrag, vilket innebär att serien har sämre kvalitet under perioder då kontraktstilläggen är omfattande. I konsumentprisindex ingår även importerade livsmedel, men inte charkprodukter när det gäller kött. Det finns inte indexberäkningar för alla nivåer för samtliga animalieprodukter.

Figuren nedan visar hur kostnader och priser utvecklats sedan januari 2021, och det är tydligt att kurvorna inte alltid följs åt utan att det spretar bitvis. Relationen mellan kurvorna påverkas av vilken basmånad som väljs. Från januari 2021 till april 2024 var ökningen av konsumentpriset för samtliga livsmedel sammanräknat 27,6 procent, vilket kan jämföras med inflationen (alltså KPI totalt) som samma period låg på 22,9 procent. Både primär- och industriledets priser har stigit med runt 34 procent och den totala kostnaden för insatsvaror har ökat med 26,6 procent. Den andra figuren nedan visar att kostnaden ökade mest för mineralgödsel när priserna var som högst, men att prisuppgången sett över hela perioden varit lika stor för gödning som för växtskydd.

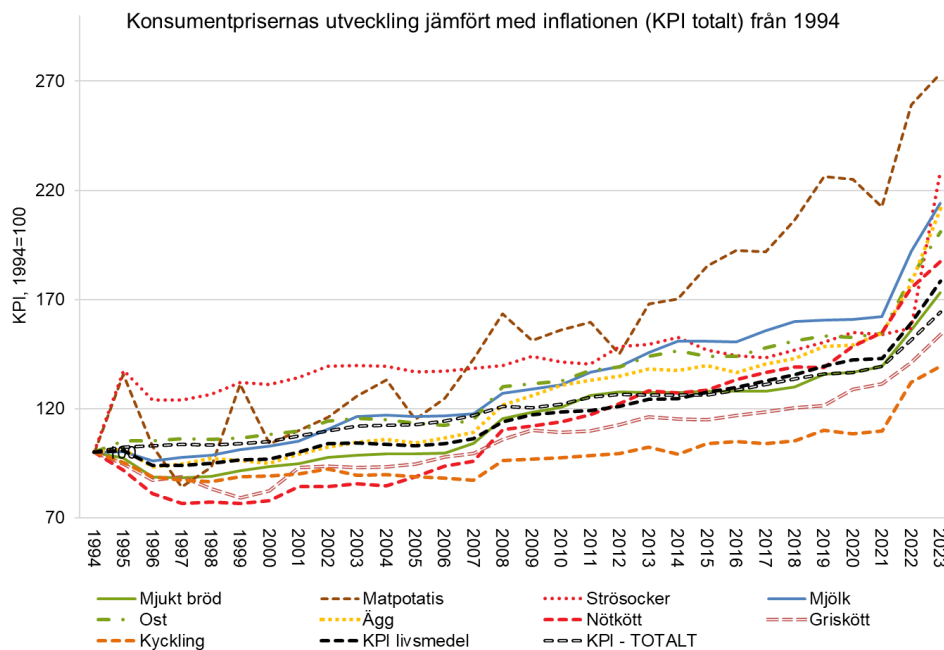
19

Figur 19 Utveckling av kostnader i jordbruket enligt PM-index januari 2021 – april 2024

Källa: Jordbruksverket

I grafen nedan jämförs det årliga konsumentprisindexet för ett antal varugrupper med KPI livsmedel och KPI totalt (=inflationen). Potatis är det livsmedel där konsumentpriset ökat mest sedan EU-inträdet 1994. Kyckling och griskött har haft en lägre prisökningstakt och ökningarna ligger under inflationen, vilket betyder att det är billigare att köpa griskött och kyckling idag jämfört med 1994. KPI livsmedel har stigit något mer än inflationen.

Figur 20 Konsumentprisindex livsmedel jämfört med inflationen, 1994 – 2023

Källa: Jordbruksverket

Enligt förordningskrav rapporterar medlemsstaterna absoluta avräkningspriser för nötkött, lammkött, griskött, smågrisar och mjölk till EU-kommissionen varje vecka. Priserna som rapporteras ska vara representativa för den aktuella marknaden och inkludera kontraktsmässiga tillägg, exempelvis för ekologiskt eller andra koncept, samt transportkostnad. Eventuella avdrag ska också speglas i det inrapporterade priset.

För ägg och kyckling ska medlemsstaterna rapportera representativa priser för partiledet – alltså vad packeri och slakteri fått betalt vid försäljning till nästa led. En historisk förklaring är att producenter med nötkreatur, grisar och lamm fått kopplade djurbidrag och att det därför funnits ett behov av att följa dessa sektorer på primärproducentnivå.

Den 1 juli 2018 trädde nya EU-regler i kraft som bland annat innebär att det inte längre blir tillåtet för slakterierna att använda sig av schablon tillägg för mer än transportkostnaden. Den 1 januari 2021 infördes fler regler för prisrapporteringen som innebär att månadsvisa priser för ekologiskt kött samt vissa produkter i detaljhandelsledet ska rapporteras. Dessa publiceras inte på grund av sekretess.

Prisserier som visar utvecklingen av priser i varje animaliesektor presenteras i de sektorsspecifika kapitlen nedan.

2.7 Marknaden för ekologiska livsmedel

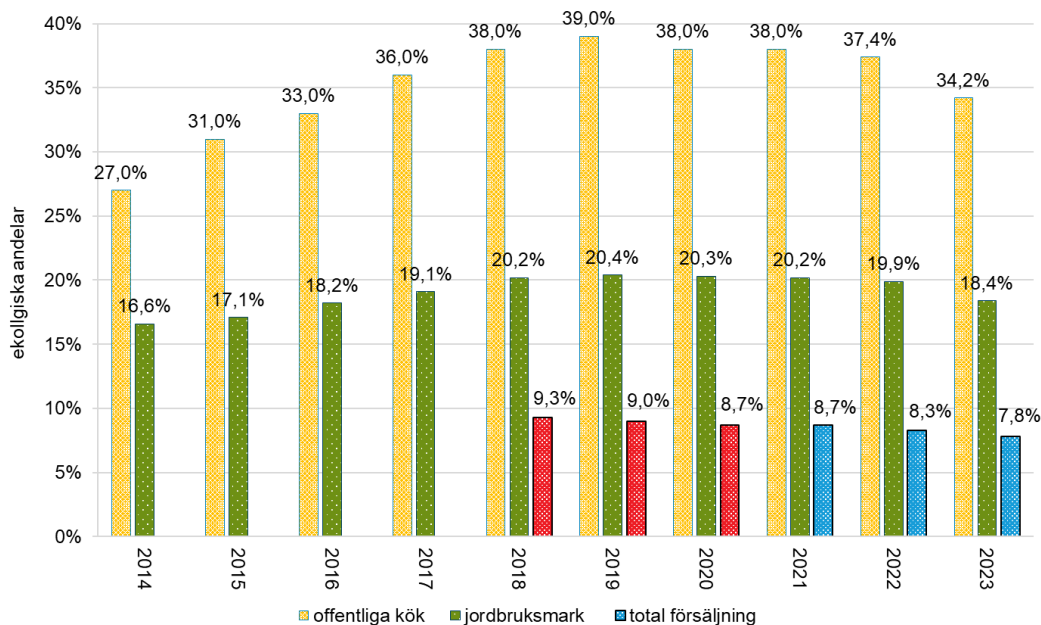
I ett längre perspektiv har efterfrågan på ekologiska livsmedel i Sverige ökat, men de senaste åren noteras överlag en avmattning av både ekologisk produktion och konsumtion. Det finns fler förklaringar till sjunkande ekoandelar. Ökad konkurrens från andra koncept som betraktas som hållbara, främst svenskt och närproducerat, lockar alltför många konsumenter. Dagligvaruhandeln har också haft mindre kampanjaktivitet för ekologiskt. Under 2022 har kostnaderna ökat för bland annat räntor, el, och livsmedel. Detta har krympt hushållens disponibla inkomst och när konsumenter letar lågpris påverkar det efterfrågan på ekologiska livsmedel negativt. En följeffekt är att anslutningen till ekologisk produktion i jordbruket minskar tydligt, bland annat i mjölksektorn. Sedan fjärde kvartalet 2023 skönjas en ökad ekologisk försäljning i dagligvaruhandeln av en del kategorier.

2.7.1 Politiska mål och främjande av ekologiska livsmedel

I livsmedelsstrategin är ett mål att den svenska livsmedelsproduktionen ökar. För ekologisk produktion fanns 2017 – 2023 två siffrsatta mål; att andelen ekologisk jordbruksmark i hektar skulle uppgå till 30 procent samtidigt som den offentliga konsumtionen av livsmedel i värde skulle bestå av 60 procent ekologiska livsmedel 2030. Dessa mål avskaffades vid årsskiftet 2023/2024 av den nuvarande regeringen.

Under tiden målen gällde hade Jordbruksverket ett uppdrag att genomföra en åtgärdsplan för att främja produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel. För detta ändamål anslogs 12 miljoner för 2017 – 2019, 50 miljoner

kronor för 2018 – 2020 och 75 miljoner kronor för 2021 – 2023. Jordbruksverket beviljade stöd till omkring 100 projekt från jord till bord, det handlade om allt från marknadsinformation till kampanjer, utbildning i offentlig sektor, rådgivning och FoU. Statistiken visar nedanstående utveckling mot målen för offentliga kök och jordbruksmark 2014 - 2023. Vi har även lagt till en serie för försäljning i konsumentledet. En avmattning kan skönjas för den senare delen av perioden.

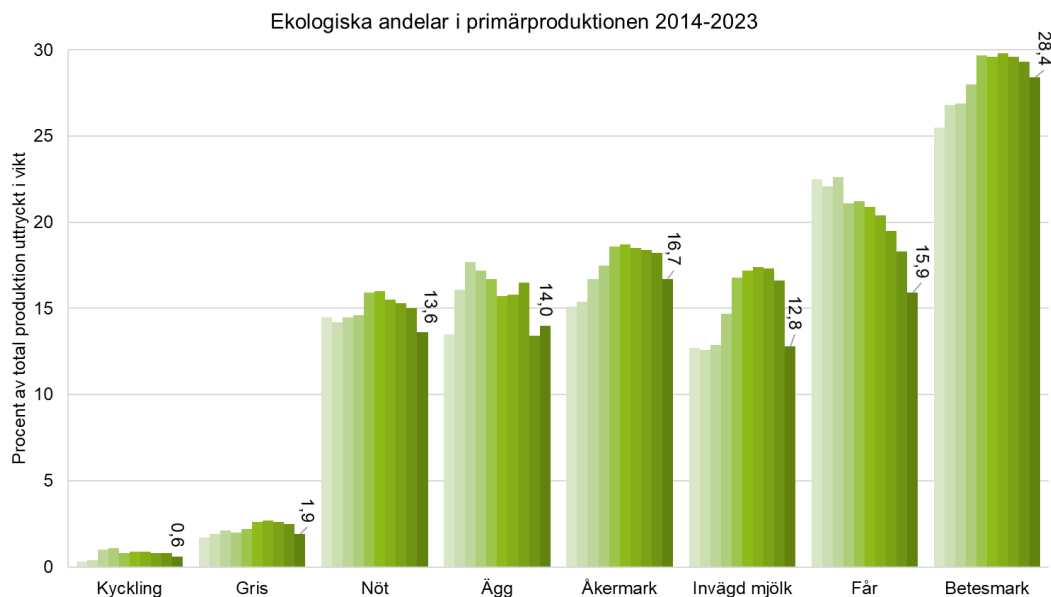

Figur 21 Ekoandelar för jordbruksmark, offentlig sektor och konsumentledet

Källa: Jordbruksverket (jordbruksmark), Ekomatcentrum (offentliga kök), Ekologiska Lantbrukarna (total försäljning)

2.7.2 Produktion av ekologiska livsmedel

Andelen ekologiska djur av totalt antal djur varierar mellan sektorer. Orsaker bakom skillnaderna är bland annat omställningskostnader och konsumenternas vilja att betala det högre pris som behövs för att täcka ekoproducenternas merkostnader. Den sektor som har högst andel ekologiska djur är får- och lammproduktionen, där ungefär var sjätte djur som slaktades 2023 var ekologiskt uppfött. Den lägsta ekoandelen finns i kycklingsektorn.

Figur 22 Andel ekologiskt av total primärproduktion 2014 – 2023, omställd mark plus mark under omställning, slakten i vikt, partihandelns invägning av ägg och mjölk

Källa: Jordbruksverket

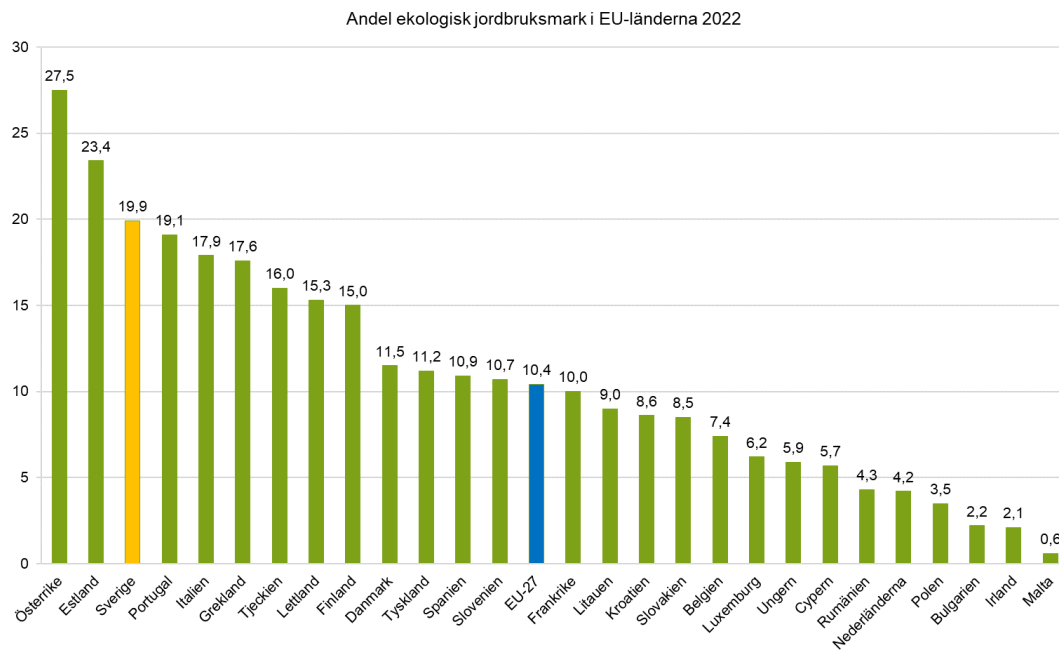
I tabellen redovisas slakten av ekologiskt uppfödda djur och invägningen av ekologiskt producerad mjölk och ägg. Notera att statistiken för ägg endast visar invägning av ägg som passerar packerier som är medlemmar i Svenska Ägg. Omkring 13 procent av äggen som når konsumenter går via andra kanaler. Det är heller inte säkert att alla råvaror som produceras ekologiskt säljs som ekologiska i handelsledet, ibland kan överskott göra att livsmedel säljs utan ekologisk märkning fast de producerats enligt regelverket.

Tabell 5 Slakt av ekologiskt uppfödda djur och invägning av ekologiskt producerad mjölk och ägg, 1 000 ton

	2019	2020	2021	2022	2023	23/22
Nötkreatur	22,38	21,85	20,75	20,30	18,74	-7,7%
Gris	6,14	6,55	6,65	6,37	4,64	-27,2%
Får	1,06	0,99	0,92	0,85	0,75	-11,9%
Slaktkyckling	1,33	1,42	1,32	1,28	1,05	-17,7%
Mjölk	464,17	481,20	482,32	459,06	361,32	-21,3%
Ägg	20,46	20,45	18,36	18,07	16,10	-10,9%

Källa: Jordbruksverket

Inom EU är variationen av andelen ekologisk jordbruksmark av total areal stor mellan medlemsländerna. Det land som länge haft den högsta andelen ekologisk jordbruksmark är Österrike, följt av Estland. Sverige kommer på tredje plats. Genomsnittet för EU var 10,4 procent 2022, det kan jämföras med målet som är att andelen ekologisk mark i EU-27 ska nå 25 procent till 2030. EU-kommissionen menar att detta mål inte kommer nås, beaktat hur stor ökning som skulle krävas på kort tid.

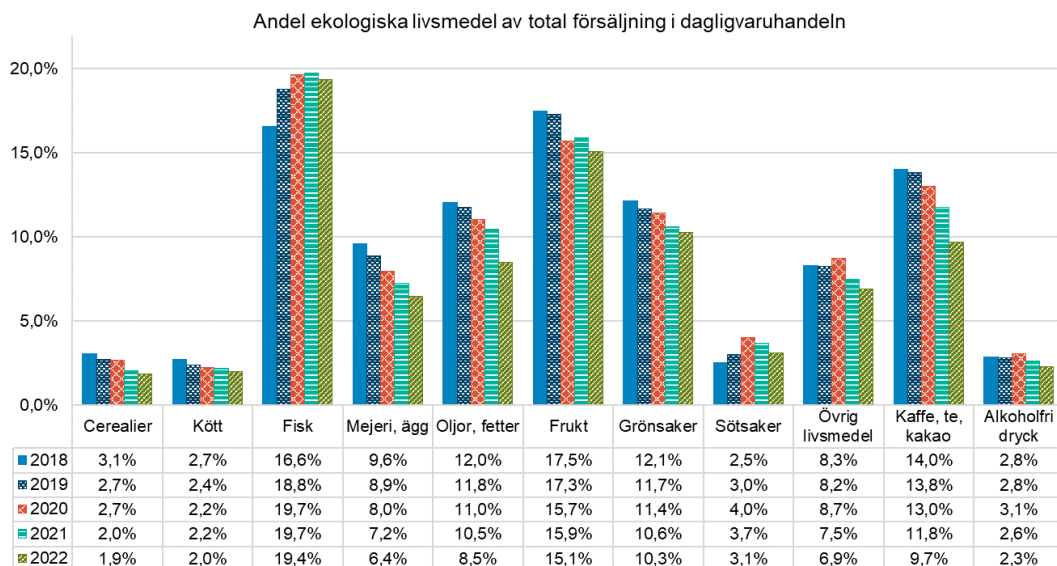

Figur 23 Andelen ekologisk jordbruksmark av total areal i EU-länderna 2022

Källa: IFOAM Organics International

2.7.3 Försäljning av ekologiska livsmedel

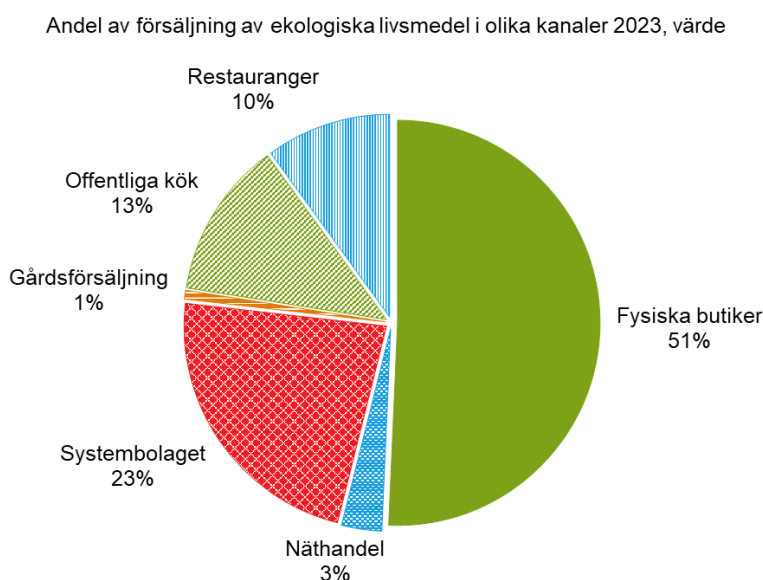
SCB publicerar statistik över försäljningen av ekologiska livsmedel. Figuren nedan visar att ekoandelen minskat i samtliga kategorier utom fisk och sötsaker mellan 2018 och 2022. En annan sektor där den försäljningen av ekologiska produkter ökat mycket, men som inte framgår av figuren, är alkohol (främst vin).

Figur 24 Andel ekologiska livsmedel av total försäljning 2018 – 2022

Källa: SCB

De senaste åren har Ekologiska Lantbrukarna publicerat en marknadsrapport med statistik för hela värdekedjan. Figuren visar hur den totala försäljningen i Sverige fördelas på olika säljkanaler. Det är dagligvaruhandelns fysiska butiker som dominerar försäljningen, följt av Systembolaget och offentliga kök. Det totala ekologiska försäljningsvärdet uppgick till 34,2 miljarder kronor 2023, vilket utgjorde 7,8 procent av den totala försäljningen. Det är en minskning med 0,5 procentenheter jämfört med 2022.

Figur 25 Försäljning av ekologiska livsmedel fördelar på kanaler 2023, värde

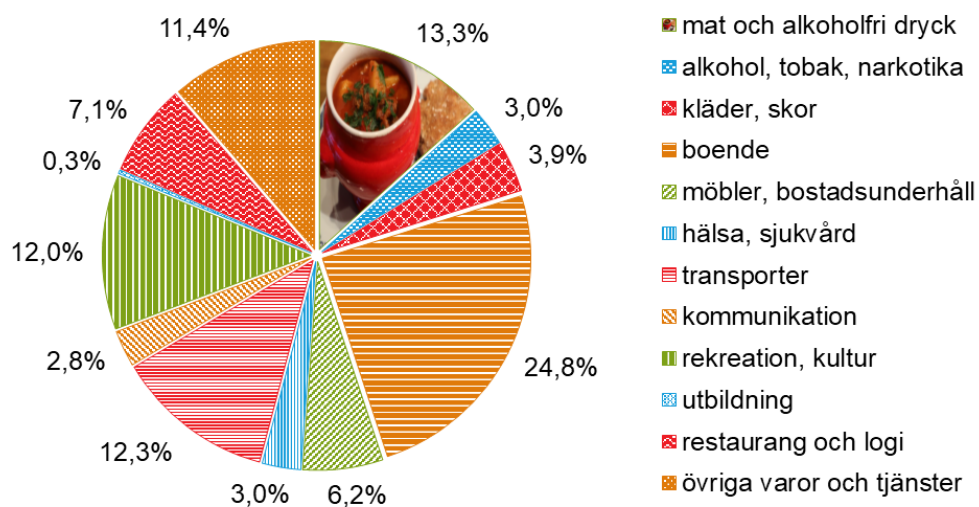
Källa: Ekologiska Lantbrukarna

2.8 Hushållens utgifter på mat och dryck

Nationalräkenskaperna innehåller uppgifter för hur hushållens använder disponibel inkomst på olika typer av konsumtion, bland annat livsmedel. Statistiken visar också detaljer för livsmedelsgrupper. Av disponibel inkomst utgjorde utgifterna på livsmedel och alkoholfria drycker en högre andel än idag till och med början av 1990-talet. Från millennieskiftet har nivån legat stabilt runt 12 – 13 procent till och med 2022. Under 2022 och 2023 har matpriserna ökat kraftigt och ökningen är något större än för många andra konsumtionsområden, vilket visar sig genom att andelen vi lägger på mat och alkoholfria kröp över 13 procent 2023. Den minskade andelen under 1990-talet hör samman med att priserna på mat sjönk på grund av ökad importkonkurrens vid EU-inträdet 1995. Effekten spädades på när matmomsen sänktes från 25 till 12 procent 1996.

Figuren nedan visar fördelning av utgifterna på olika typer av konsumtion 2023, som är en summering av kvartalsstatistiken för huvudgrupperna. Den största utgiftsposten för svenskarna är boende följt av livsmedel & alkoholfri dryck på andra plats.

Fördelning av hushållens utgifter 2023

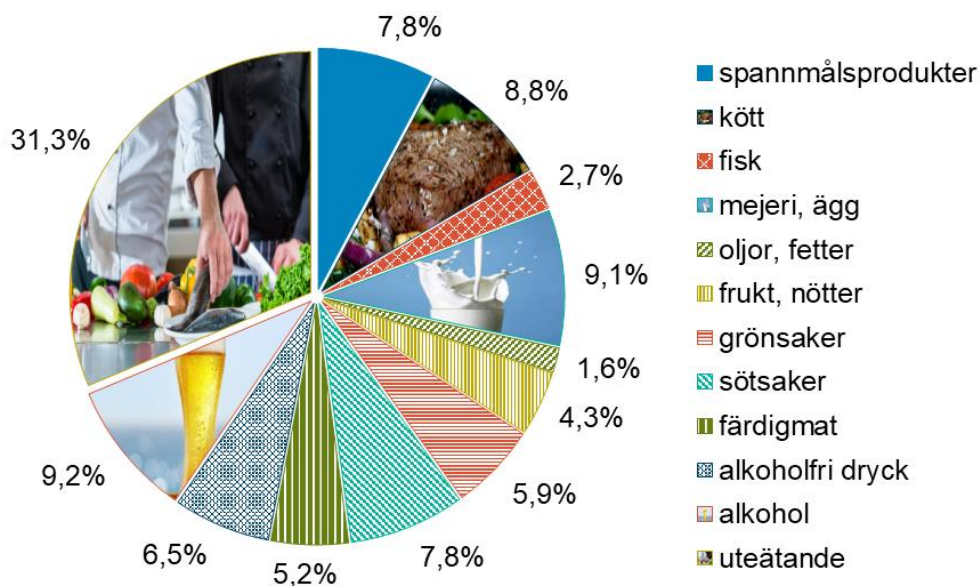

Figur 26 Fördelning av svenskarnas totala konsumtion av disponibel inkomst 2023, i jämförelsen ingår inte svenskars konsumtion i utlandet.

Källa: SCB

Det finns statistik till och med 2022 för hur utgifterna inom huvudgrupper i nationalräkenskaperna fördelas på undergrupper. För mat och dryck redovisas fördelningen både inklusive och exklusive uteätandet i figurerna nedan.

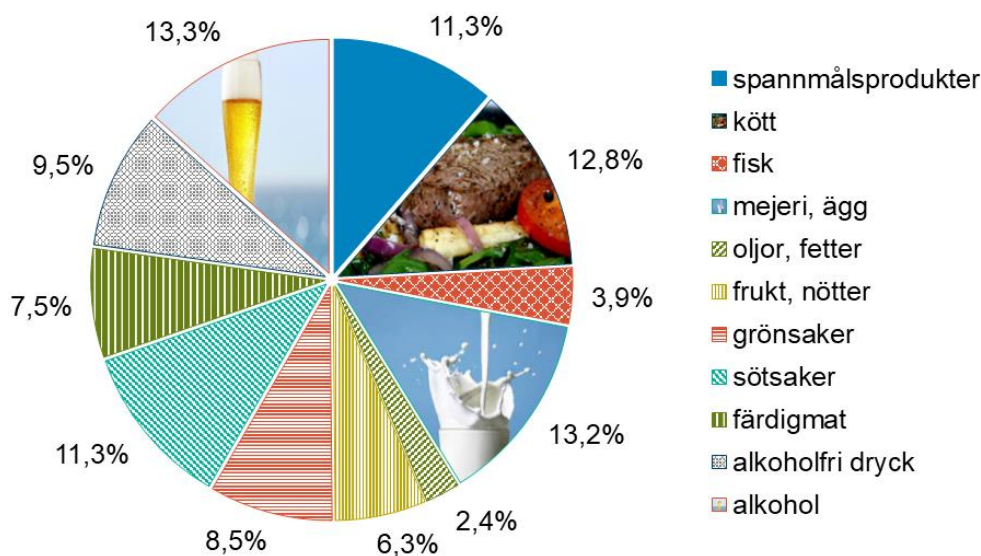
Fördelning av hushållens utgifter på livsmedel inkl. uteätande 2022

Figur 27 Fördelning av matutgifterna på livsmedelsgrupper 2022, inklusive uteätande

Källa: SCB

Fördelning av hushållens utgifter på livsmedel exkl. uteätande 2022

Figur 28 Fördelning av matutgifterna på livsmedelsgrupper 2022, exklusive uteätande

Källa: SCB

När uteätande ingår i beräkningen stod denna post för drygt 31 procent av utgifterna på mat och dryck 2022 och det var ungefär samma nivå som 2019. Vi åt betydligt mindre på restaurang under pandemiåret 2020 på grund av restriktioner och det syns i jämförelsen för det året då andelen sjönk till 23 procent. När uteätandet inte ingår i beräkningen av andelar är utgifterna störst på grupperna kött, mejeri & ägg samt alkohol med cirka 13 procent vardera.

Att vi lägger så mycket pengar på animaliska livsmedel och alkohol beror på relativt höga kilo- och literpriser. Det är dyrare att producera animaliska jämfört med vegetabiliska livsmedel eftersom behovet av insatsvaror, stallbyggnader och personal är stort. I Sverige är momsen på alkohol starkare än folköl 25 procent, jämfört med 12 procent på övriga drycker och livsmedel. Om vi hade gjort en jämförelse i vikt hade uteätandet varit en mindre andel än 29 procent, eftersom det är dyrare att äta en rätt på restaurang än motsvarande hemma.

I andra länder utgör oftast utgifterna på livsmedel en större andel av hushållens disponibla inkomst än i Sverige. Konsumenter i rika länder lägger omkring 17 procent av sin disponibla inkomst på livsmedel, medan andelen är runt 27 procent i Mellanöstern och norra Afrika och hela 40 procent i södra Afrika.

2.9 Konsumtion av animalieprodukter

Totalkonsumtionen av kött avser slaktad vikt. Man kan säga att den visar åtgången i slaktad vikt för att tillgodose vår faktiska konsumtion. En bra tumregel är att den kvantitet vi spetsar på gaffeln är omkring hälften av totalkonsumtionen. Förlusterna från slakteri till gaffel utgörs av delar av djuret som inte går att äta, som ben, senor

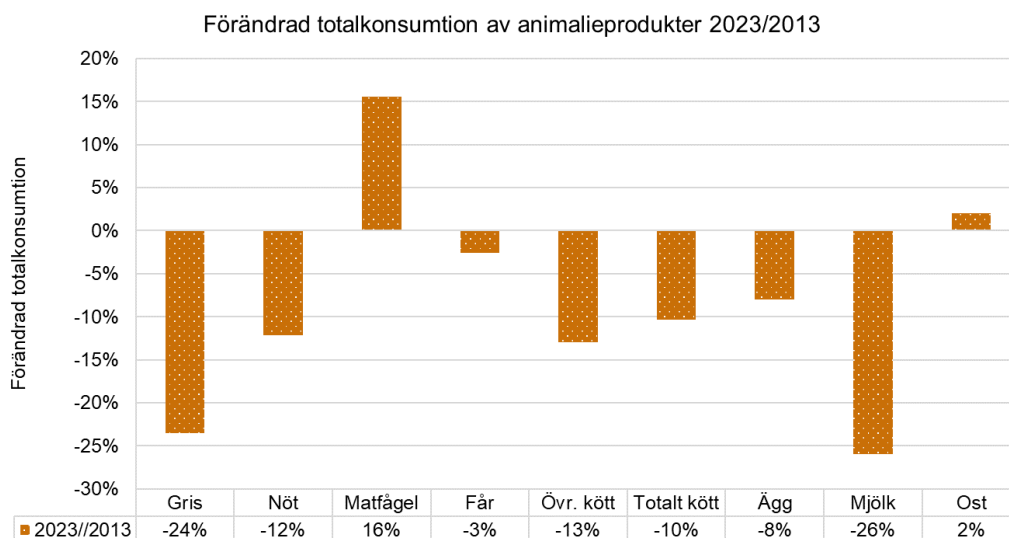
och fett, därtill kommer butiks- och hushållssvinn samt vätskeförlust vid tillagning av mat. Den del av en slaktkropp som är godkänd för humankonsumtion men som sedan används till hund- och kattmat ingår också i totalkonsumtionen. Det finns inga säkra siffror på hur stor den andelen är, men den torde vara marginell.

För ägg och mejeriprodukter är totalkonsumtionen betydligt närmare den faktiska konsumtionen än för kött. Bortfallet från ett invägt ägg till den kvantitet av ägget som sedan äts utgörs av skalet på cirka 12 procent av äggets vikt, plus svinn och förluster mellan packeri och konsument. Bortfallet för mejeriprodukter från mejeri till hushåll består till exempel av spillmjölk samt butiks- och hushållssvinn.

Hur mycket och vilken typ av kött vi äter i olika delar av världen och även inom ett land är i grunden kopplat till ekonomiskt välstånd, priser, kultur och traditioner. Därtill påverkar utbud, trender, styrmedel och våra värderingar. Över längre tid har vi i Sverige ätit alltmer av de flesta livsmedel och även kaloriintaget har ökat. En annan trend är att förädlingsgraden hos de livsmedel vi köper hem är högre idag än historiskt – till exempel konsumerar vi mer chips och annan processad potatis och mindre matpotatis samt mer ost och yoghurt och mindre mjölk.

Det finns svensk konsumtionsstatistik från 40-talet. Totalkonsumtionen av kött har ökat successivt ända sedan statistiken tar sin början, även om regleringspolitik och lågkonjunktur skapat dalar emellanåt. Ökningen är tydligast och mest omfattande efter 1990. Då inleddes den svenska avregleringen av jordbruket, som blev kortvarig i och med återregleringen vid EU-inträdet 1995. Medlemskapet i EU förde med sig sjunkande priser genom den importkonkurrens som uppstod och alldeles därefter kom momssänkningen för livsmedel från 25 till 12 procent 1996. Samtidigt har produktutveckling, utbud och matrender påverkat i samma riktning och gett en ökad köttkonsumtion – åtminstone fram till 2016 då en ny trend med minskad köttkonsumtion tog vid och höll i sig till och med 2020. Vi brukar förklara den minskade köttkonsumtionen med vegotrenden, som hade en het period mellan 2016 och 2020 med grund i klimatdebatt, hälsofokus, kostråd, djuretiska frågor samt växande utbud och exponering av vegetariska livsmedel.

De senaste åren har en rad kriser inverkat på hur mycket vi konsumerar av olika animalieprodukter och även dess ursprung. Vi har brottats med effekter av torkan 2018, storskaliga utbrott av djursjukdomar framför allt hos värphöns, pandemin 2020 – 2022 samt Rysslands anfallskrig mot Ukraina och inflation i kombination med konjunkturedgång, ränteökningar och inflation från 2022. Figuren nedan visar utvecklingen av vår totalkonsumtion av animaliska livsmedel de senaste tio åren.

Figur 29 Förändring av totalkonsumtionen av animaliska livsmedel 2013 – 2023

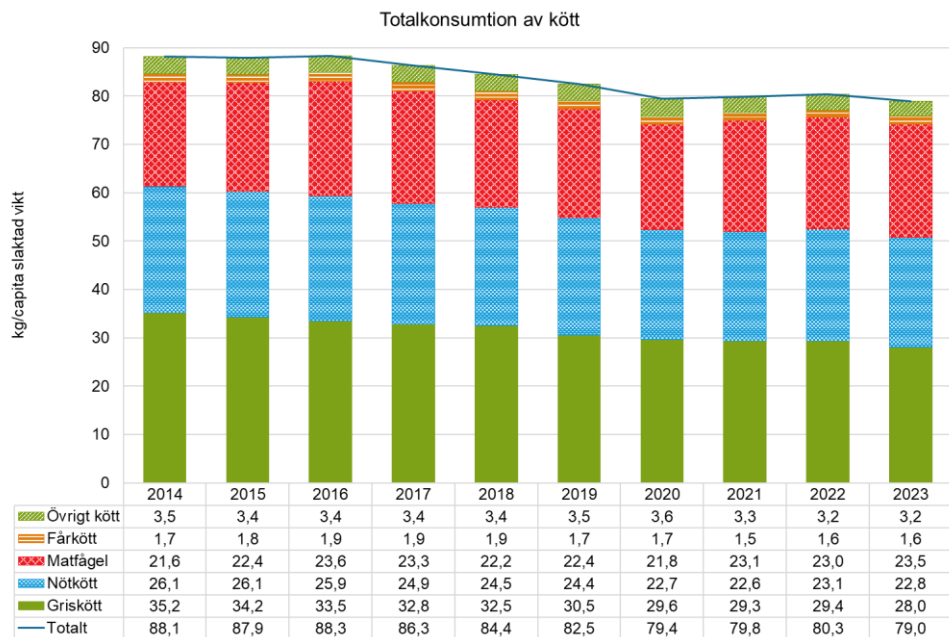
Källa: Jordbruksverket och SCB

2.9.1 Totalkonsumtion av rött kött och matfågel

Minskningen av köttkonsumtionen uppgick till 8,9 kilo eller cirka 10 procent från 88,3 kg per capita vid ”peak meat” 2016 till 79,4 kg/capita 2020. Orsaken till den stora minskningen 2020 är att vi kraftigt minskade på restaurangbesöken och istället åt fler måltider i hemmen under pandemin. När vi handlar kött i dagligvaruhandeln köper vi helst svenskt och utbudet består till omkring 90 procent av svenskt kött, medan andelen svenskt kött på restaurang är betydligt lägre. När efterfrågan på importerat kött minskade under pandemin och ersattes av en ökade efterfrågan på svenskt kött i dagligvaruhandeln, maktade inte den svenska produktionen med att täcka den hastigt ökade efterfrågan. Uppfödningstider och behov av investeringar i stallar och djur gör att det tar tid att anpassa produktionen. En effekt blev en kraftigt minskad köttkonsumtion 2020.

Därefter steg köttkonsumtionen 2021 och 2022. Ökningarna dessa år ska ses i ljuset av en osedvanligt stor minskning av köttkonsumtionen på 3,8 procent under pandemiåret 2020. Men utöver en rekyleffekt efter pandemin kan även andra orsaker ligga bakom att köttkonsumtionen nu ökar igen. Konsumentundersökningar som genomförs av privata aktörer och branschorganisationer visar att det är färre konsumenter som drar ner på köttätandet eller har köttfria dagar idag än för några år sedan. En slutsats är att vegotrenden svalnat något.

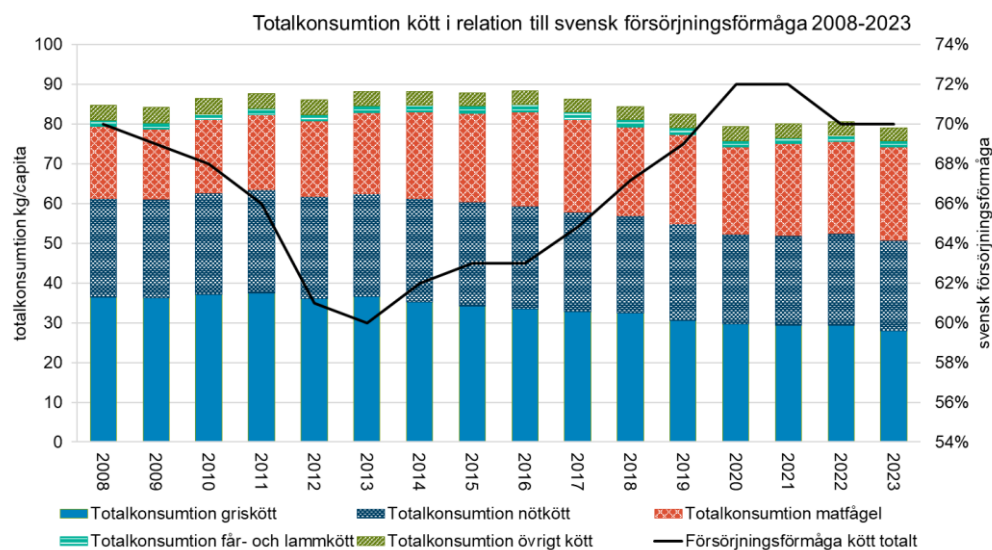
Under 2023 minskade köttkonsumtionen återigen med 1,3 kg/capita eller 2 procent, den främsta förklaringen är stigande matpriser och minskad disponibel inkomst som fått konsumenter att dra ner på dyrare livsmedel.

Figur 30 Totalkonsumtion av kött 2014 – 2023, kg/capita

Källa: Jordbruksverket

Totalkonsumtionen av kött har haft hack nedåt i den uppåtgående kurvan tidigare sedan EU-inträdet, men 2017 – 2020 skedde alltså den mest långvariga minskningen på länge. Tidigare nedgångar kan förklaras av utbrott av djursjukdomar i EU runt millenniumskiftet, global finanskris 2008 – 2009 och kraftigt tapp i produktionen av svenskt griskött 2012. I figuren illustreras hur köttkonsumtionen utvecklats i relation till vår försörjningsförmåga, eller svenska animalieproducenters konkurrenskraft gentemot importen. När priset är i fokus tenderar vi att minska vår andel svenskt kött.

Figur 31 Totalkonsumtion av kött i relation till försörjningsförmågan 2008 – 2023

Källa: Jordbruksverket

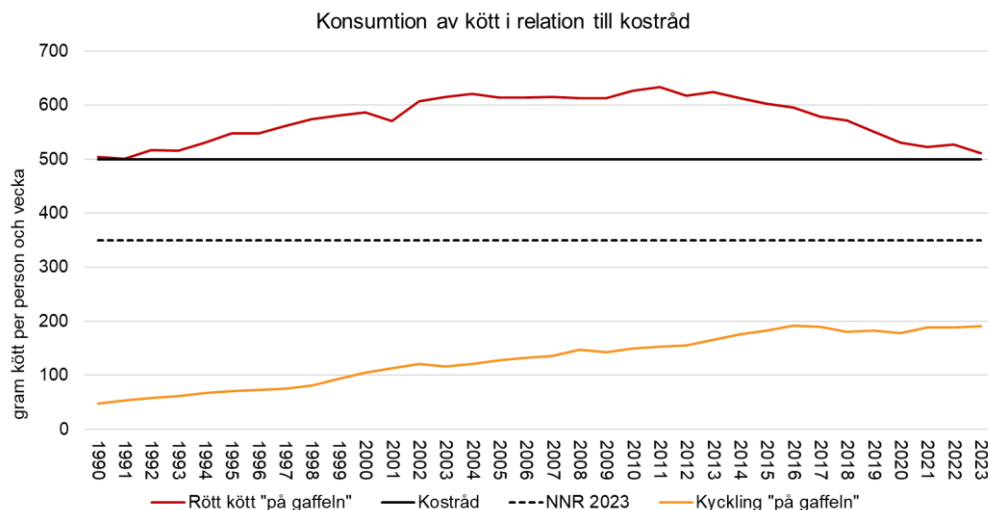
2.9.2 Köttets väg från hage eller stall till mage

Som tidigare nämnts är en bra tumregel att halvera totalkonsumtionen för att få en uppfattning om hur mycket kött som hamnar i våra magar. Bakom den här slutsatsen finns en beräkning där vi utgått från officiell statistik, vedertagna schablontal och en enkätundersökning.

Utgångspunkten är totalkonsumtionen för kött som räknas upp till levande vikt och ner till vikt i handelsledet. Där har vi alltså de tre översta trappstegen. I botten av trappan finns två steg som utgår från Livsmedelsverkets matvaneundersökning, som visar hur mycket den faktiska konsumtionen är. Den senaste undersökningen för vuxna gjordes 2010 – 2011, men eftersom vår konsumtion ändrats sedan dess räknas siffrorna årligen om i enlighet med utvecklingen av totalkonsumtionen. Konsumtionen av rött kött (nöt, gris, lamm, övrigt kött) anges i klump i matvaneundersökningen. Denna kvantitet fördelas i vår beräkning mellan nöt, gris, lamm och övrigt kött med samma inbördes storleksförhållande som de har i totalkonsumtionen. Kyckling redan har en egen grupp i matvaneundersökningen och vi utgår från att den motsvarar hela matfågelkonsumtionen.

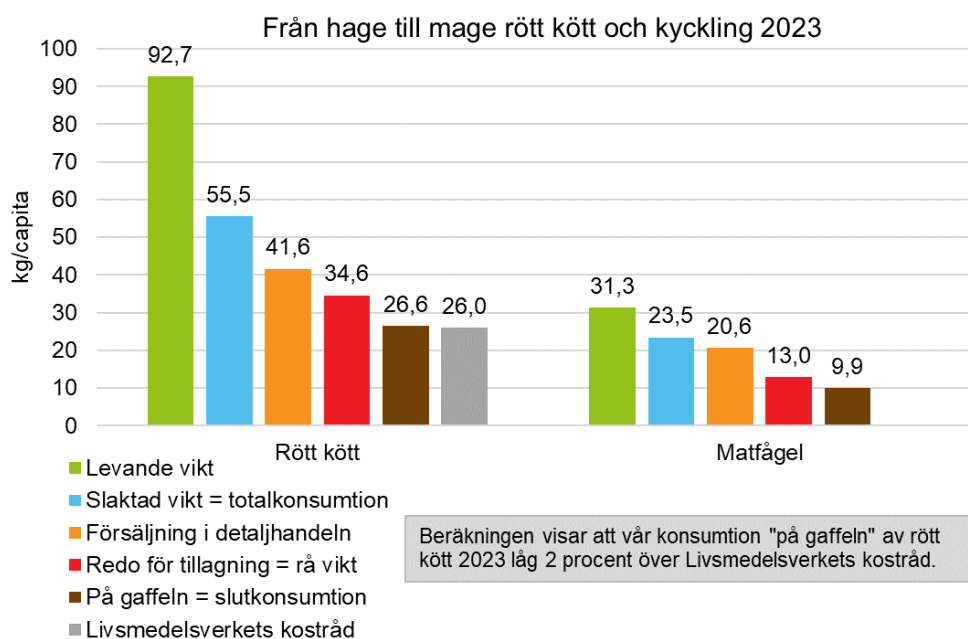
Omräkning från levande vikt till slaktad vikt görs med hjälp av Jordbruksverkets schablontal som är 0,5 för nöt, 0,75 för gris, 0,45 för lamm och 0,75 för kyckling. Omräkning från slaktad vikt till försäljning i detaljhandeln görs med hjälp av internationella schablontal som är 0,70 för nöt, 0,78 för gris och 0,88 för matfågel och får/lamm.

Beräkningen visar bland annat att konsumtionen ”på gaffeln” av rött kött uppgår till knappt 50 procent av totalkonsumtionen i slaktad vikt, samt att den vuxne medelvensken 2023 åt 2 procent mer rött kött än Livsmedelsverkets kostråd på max 500 gram rött kött per person och vecka. Det kan jämföras med 2010 då konsumtionen av rött kött låg 25 procent högre än rekommendationen i kostrådet. Genomsnittet döljer en stor bredd på köttkonsumtionen mellan olika grupper av befolkningen. Enligt de nordiska näringsrekommendationer som publicerades 2023, bör vi inte äta mer än 350 gram rött kött per person och vecka med hänsyn till hälsan. Den nivån kommer vara vägledande när Livsmedelsverket uppdaterar kostråden under 2024. Matfågel omfattas inte av det rekommenderade intaget i kostrådet.

Figur 32 Konsumtion av rött kött och kyckling i relation till kostrådet 1990 - 2023

Källa: Jordbruksverket och Livsmedelsverket

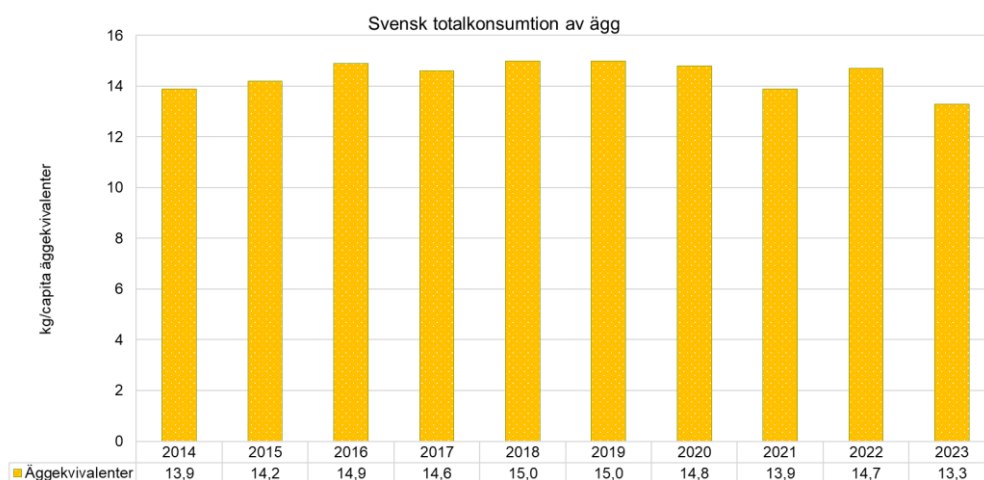
Figur 33 Konsumtionstrappan för kött, från hage eller stall till mage 2023

Källa: Jordbruksverket och Livsmedelsverket

2.9.3 Konsumtion av ägg

Över längre tid har konsumtionen av ägg mestadels ökat, men på grund av de storskaliga utbrotten av sjukdomar hos värphöns de senaste åren så syns ett avbräck i den här ökningen. Konsumtionen 2023 landade till och med på en lägre nivå med 13,3 kg/capita än 1995 då den var 13,6 kg/capita. Den tydliga nedgången 2021 beror på det stora utbrottet av fågelinfluensa i Sverige som gjorde att nära en femtedel av Sveriges värphöns dog och det gav stort negativt avtryck på produktionen av ägg. Samma sak hände 2023, men då var orsaken ett stort utbrott

av salmonella. Ungefär 85 procent av äggkonsumtionen består av färska ägg, resten är ägg som ingår som ingrediens i andra livsmedel.

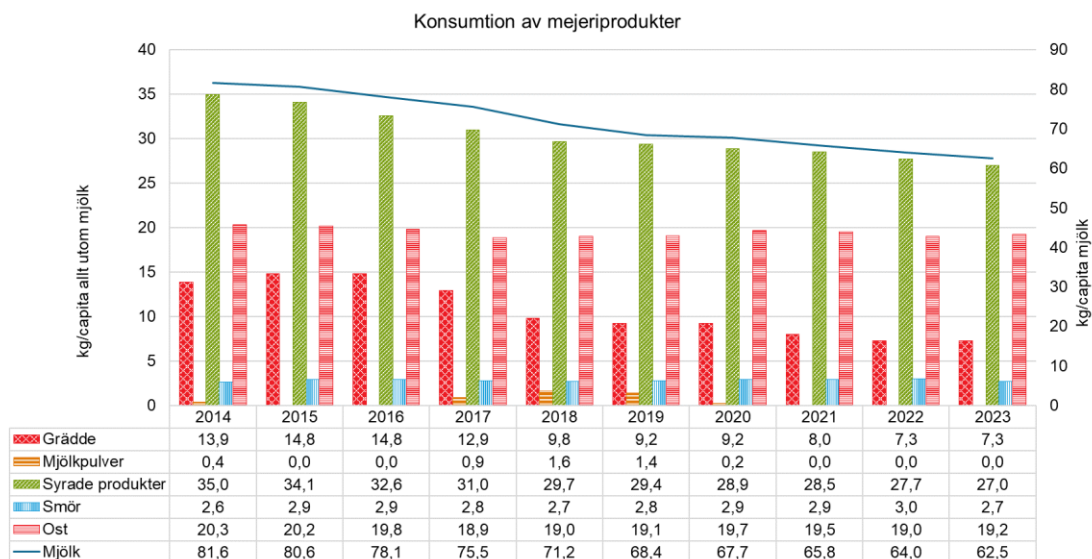

Figur 34 Konsumtionen av ägg 2004 – 2023, kg/capita

Källa: Jordbruksverket

2.9.4 Konsumtion av mejeriprodukter

Inom gruppen mejeriprodukter är en utveckling att vi dricker allt mindre mjölk och äter allt mer ost och syrade produkter. Omvandlat till mjölkekvaliteter ökade konsumtionen med 22 procent mellan 1995 och 2010, därefter har den minskat med 10 procent till och med 2023. Utvecklingen av olika mejeriprodukter framgår av figuren nedan.

Figur 35 Konsumtion av mejeriprodukter 2014 – 2023, kg/capita

Källa: Jordbruksverket

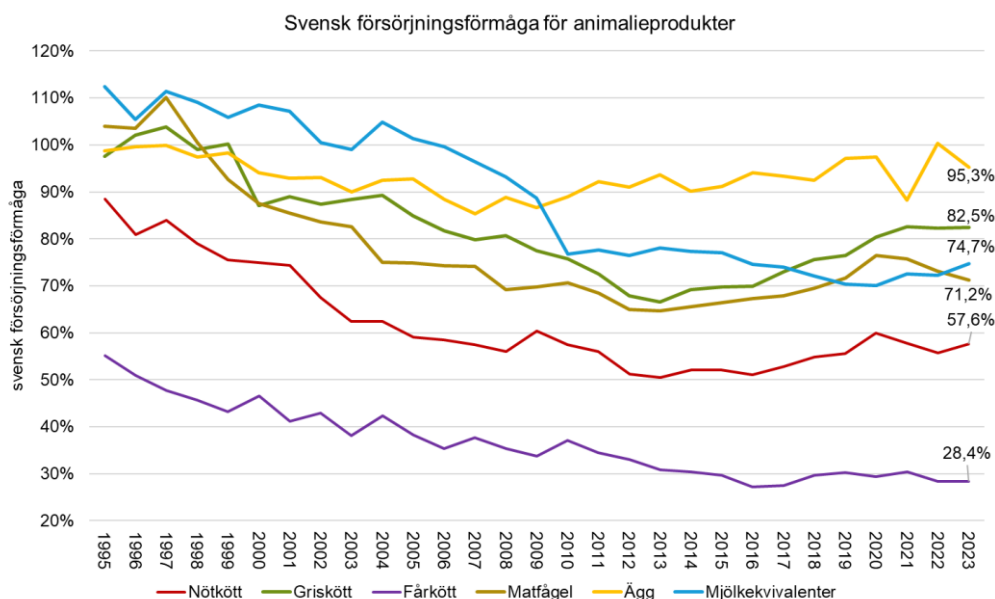
2.10 Försörjningsförmåga hos animalieprodukter

Utvecklingen av den svenska försörjningsförmågan, som vi tidigare även kallat självförsörjningsgrad eller svensk marknadsandel, följde under lång tid efter 1995 en nedåtgående trend. Mot slutet av perioden syns dock ett tydligt trendbrott för många animalieprodukter och försörjningsförmågan har ökat, i alla fall till och med årsskiftet 2020 – 2021 då den började försvagas igen för flera köttslag. Vi har berört orsakerna innan, konjunkturedgång och minskad disponibel inkomst i hushållen. Nedan bjuder vi på en tabell och en figur med siffror och kurvor ända från EU-intrådet 1995. De kraftiga svängningarna för ägg, först nedåt 2021, uppåt 2022 för att därefter vika nedåt igen 2023, beror på utbrott av fågelinfluensa och salmonella i Sverige dessa år.

Tabell 6 Svensk marknadsandel för kött, ägg och mejeriprodukter 1995 - 2023

År	Nötkött	Griskött	Lammkött	Matfågel	Ägg	Mjölkekvivalenter
1995	88,5%	97,6%	55,2%	104,0%	98,7%	112,4%
1996	80,9%	102,1%	50,9%	103,6%	99,7%	105,4%
1997	83,9%	103,8%	47,7%	110,1%	99,9%	111,4%
1998	79,0%	99,0%	45,6%	100,5%	97,4%	109,1%
1999	75,5%	100,1%	43,2%	92,7%	98,3%	105,8%
2000	75,0%	87,1%	46,6%	87,5%	94,1%	108,5%
2001	74,4%	89,0%	41,2%	85,5%	92,9%	107,2%
2002	67,5%	87,3%	42,9%	83,6%	93,1%	100,5%
2003	62,4%	88,4%	38,1%	82,5%	90,0%	99,0%
2004	62,4%	89,2%	42,3%	75,0%	92,5%	104,9%
2005	59,0%	84,9%	38,3%	74,9%	92,8%	101,4%
2006	58,5%	81,7%	35,3%	74,3%	88,4%	99,6%
2007	57,5%	79,9%	37,7%	74,2%	85,3%	96,4%
2008	56,0%	80,7%	35,3%	69,2%	88,8%	93,2%
2009	60,4%	77,5%	33,7%	69,7%	86,6%	88,7%
2010	57,5%	75,7%	37,2%	70,6%	89,0%	76,7%
2011	56,0%	72,5%	34,4%	68,5%	92,1%	77,6%
2012	51,2%	68,0%	33,1%	64,9%	91,1%	76,5%
2013	50,5%	66,5%	30,8%	64,6%	93,7%	78,0%
2014	52,1%	69,2%	30,4%	65,6%	90,1%	77,3%
2015	52,0%	69,7%	29,7%	66,4%	91,2%	77,1%
2016	51,0%	69,9%	27,3%	67,4%	94,1%	74,5%
2017	52,7%	73,0%	27,5%	67,9%	93,3%	74,0%
2018	54,9%	75,5%	29,6%	69,5%	92,5%	72,1%
2019	55,6%	76,5%	30,2%	71,6%	97,2%	70,4%
2020	59,9%	80,3%	29,3%	76,4%	97,5%	70,1%
2021	57,7%	82,6%	30,4%	75,8%	88,2%	72,5%
2022	55,7%	82,3%	28,3%	73,1%	100,3%	72,2%
2023	57,6%	82,5%	28,4%	71,2%	95,3%	74,7%

Källa: Jordbruksverket och SCB

Figur 36 Svensk försörjningsförmåga för kött, ägg och mejeriprodukter 1995 – 2023

Källa: Jordbruksverket och SCB

Svenska livsmedel har ofta inte möjlighet att konkurrera med priset på grund av att vi har högre krav i produktionen av mat och därmed högre produktionskostnader än i många andra länder. Idag har emellertid de mervärden som följer på tuffare lagstiftning och branschregler i produktionen fått ökad betydelse som konkurrensmedel. Inflation och konjunkturedgång 2022 gett ett i alla fall tillfälligt avbräck i konsumenternas vilja att köpa svenskt, som i många fall är dyrare än lågprisalternativen.

Mervärdena handlar om att vi har djur med god hälsostatus, att svenska djur inte har en del sjukdomar som finns i andra länder, att vi har en låg användning av antibiotika till lantbrukets djur och att vi har regler som ger dem goda möjligheter att utöva sina naturliga beteenden. Några djurslagsspecifika exempel är det svenska beteskravet för mjölkkor och strikt efterlevnad av EU:s förbud mot att klippa av knorren på grisar. I Sverige får man heller inte trimma näbben på kycklingar eller höns. För matfågel och värphöns finns särskilda omsorgsprogram som drivs av branschen.

Våra mervärden handlar också om generellt lägre miljöpåverkan i svensk livsmedelsproduktion jämfört med många andra länder och att vi har mål för att bygga upp en robust livsmedelsproduktion i landet, som klarar att försörja oss med mat i såväl stabila som oroliga tider. Pandemin och Rysslands invasionskrig i Ukraina är två kriser i närtid som öppnat våra ögon för hur störningar i global produktion och handel med insatsvaror och livsmedel påverkar oss.

Man kan sammanfattningsvis säga att det fokus på priset som styrt efterfrågan på kött under lång tid, numera får samsas med konsumenternas drivkrafter att bidra till

en mer hållbar produktion och konsumtion av mat. Begreppet hållbar mat rymmer tre dimensioner; den miljömässiga, ekonomiska och sociala.

Det finns ingen officiell statistik för hur hög andel svenska livsmedel har i olika försäljningskanaler, men man brukar säga att andelen svenskt kött uppgår till omkring 90 procent i dagligvaruhandeln och färsk statistik från Jordbruksverket visar att andelen är ungefär lika hög i offentlig sektor. I privata restauranger är andelen svenskt kött mycket lägre, ett spann som brukar nämnas är 10 – 20 procent räknat i kvantitet. Vi äter de flesta måltiderna i våra hem. Matkonsumtionen i offentlig sektor utgör endast 3 – 4 procent av vår matkonsumtion räknat i värde. Uteätande på restaurang utgör cirka en tredjedel av våra utgifter på mat. Ett tecken på växande intresse för svensk mat, utöver att marknadsandelen ökat i alla fall tidvis de senaste tio åren, är att allt fler livsmedel får en blågul ursprungsmärkning. Antalet produkter med Från Sverige-märkningen har ökat kraftigt och flest varor med Från Sverige-märkningen finns inom kött och chark.

2.11 Marknaden för griskött

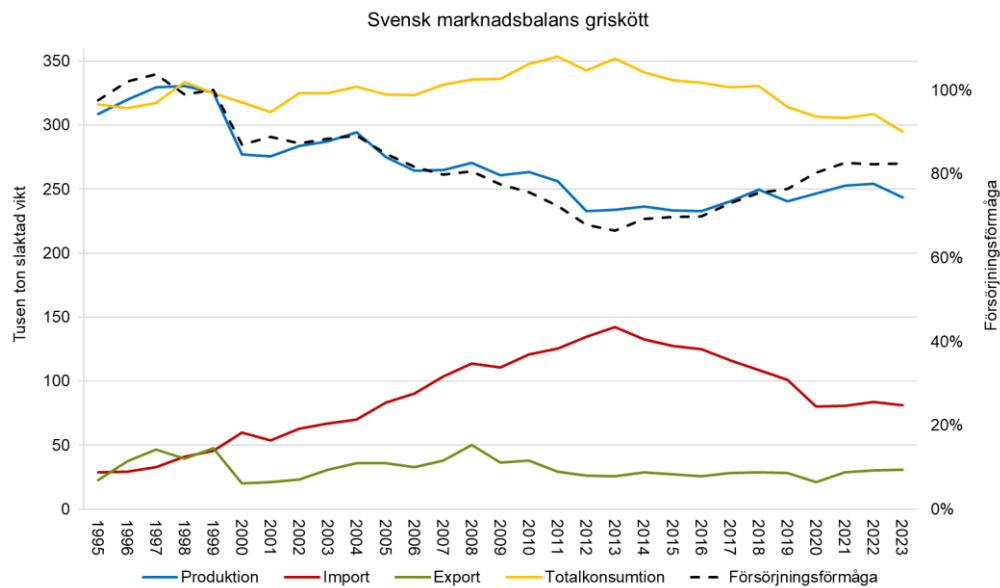
Marknadsbalansen för griskött visar att produktionen ökat med 3,1 procent de senaste tio åren, samtidigt som importen minskat med 38,9 procent. Ökad efterfrågan på svenskt griskött har lett till att den svenska försörjningsförmågan stärkts med 19,2 procent över perioden, och uppgick till 82,5 procent 2023. Samtidigt har totalkonsumtionen av griskött per capita minskat med 20,4 procent eller 7,2 kg. Under 2023 minskade produktionen av griskött bland annat på grund av höga kapitalkostnader, som hämmade investeringsviljan.

Tabell 7 Svensk marknadsbalans griskött 2014 – 2023, tusen ton

År	Produktion	Import	Export	Total-konsumtion	Total-konsumtion kg/capita	Försörjnings-förmåga
2014	236,2	132,8	29,0	341,1	35,2	69,2%
2015	233,5	127,7	26,6	335,7	34,2	69,7%
2016	232,8	124,9	25,5	333,3	33,5	69,9%
2017	240,7	116,3	28,1	330,2	32,8	73,0%
2018	249,8	108,6	28,6	331,1	32,5	75,5%
2019	240,3	101,2	28,2	314,5	30,5	76,5%
2020	246,5	80,3	21,1	306,9	29,6	80,3%
2021	252,6	80,6	28,6	305,7	29,3	82,6%
2022	254,3	83,6	30,2	309,0	29,5	82,3%
2023	243,4	81,2	30,9	295,0	28,0	82,5%

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figuren visar marknadsbalansens utveckling från 1995. Både produktion och totalkonsumtion samt import och export började bilda växande gap när Sverige blev EU-medlem, där totalkonsumtion och import ökade medan övriga två parametrar minskade. På senare år har gapen minskat samtidigt som den svenska försörjningsförmågan stigit.

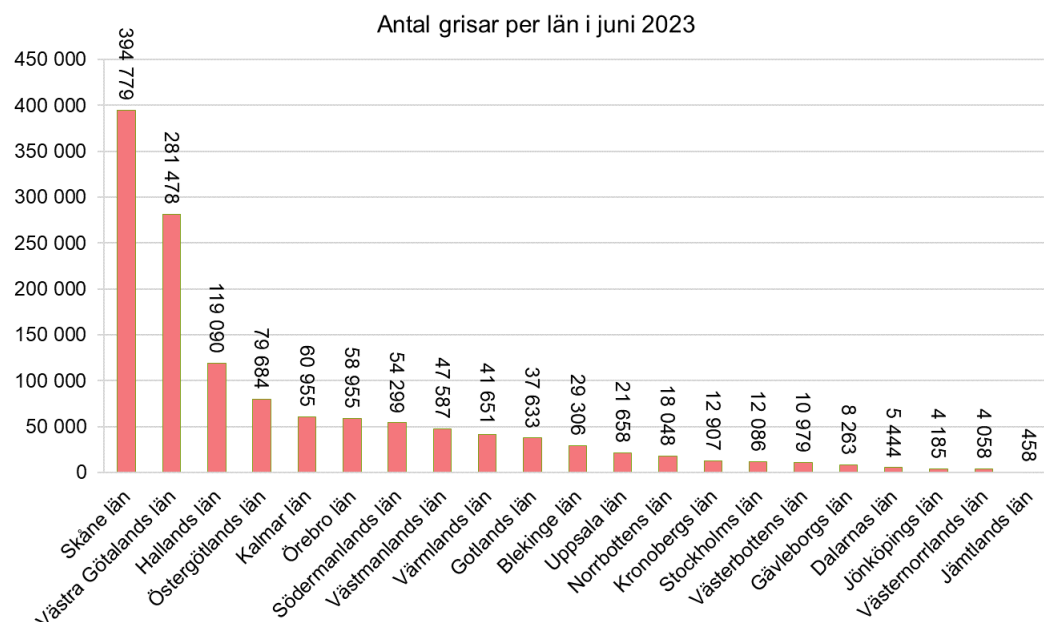

Figur 37 Svensk marknadsbalans griskött 1995 – 2023

Källa: SCB och Jordbruksverket

2.11.1 Strukturutveckling i grisproduktionen

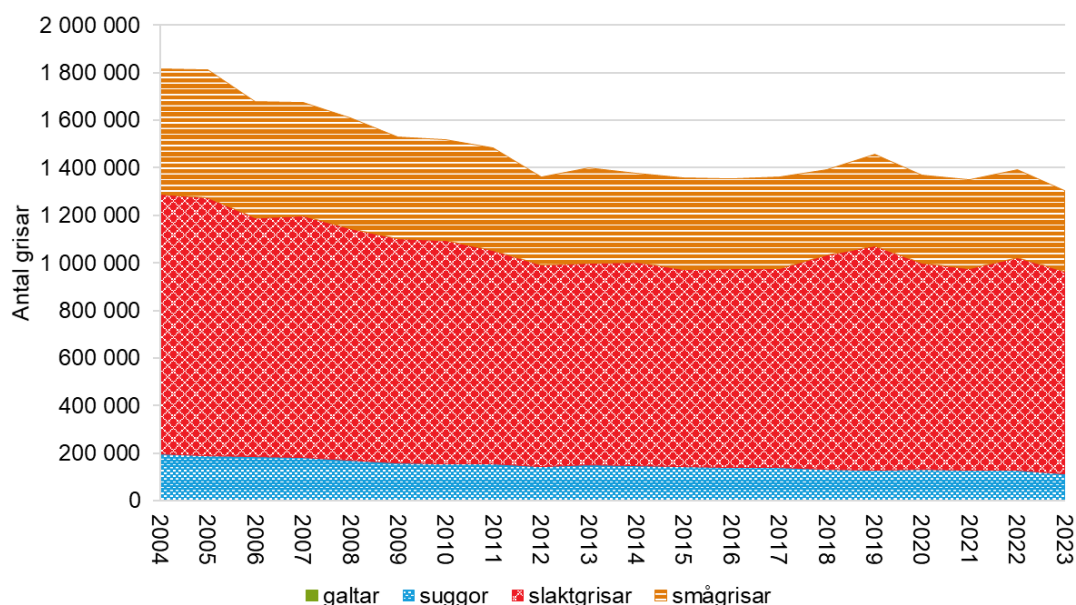
De flesta grisar i Sverige finns i Götalands södra och norra slättbygder, nära odlingen av spannmål som är en viktig insatsvara till grisfoder. Skåne län härbärgerar ungefär 30 procent av svenska grisar, ungefär en femtedel av grisarna finns i länen i Svealand och endast ett par procent i Norrlandslänen.

Figur 38 Antal grisar per län i juni 2023

Källa: Jordbruksverket

Antalet grisar i Sverige har minskat med 28,3 procent de senaste 20 åren men bara med 5,4 procent de senaste tio åren. De senaste två åren har höga räntor och stigande kostnader för insatsvaror minskat viljan hos grisföretagare att investera och öka produktionen, vilket både syns i statistiken för antal grisar i juni och i slaktsiffrorna.

Figur 39 Utvecklingen av antalet grisar i Sverige 2004 – 2023

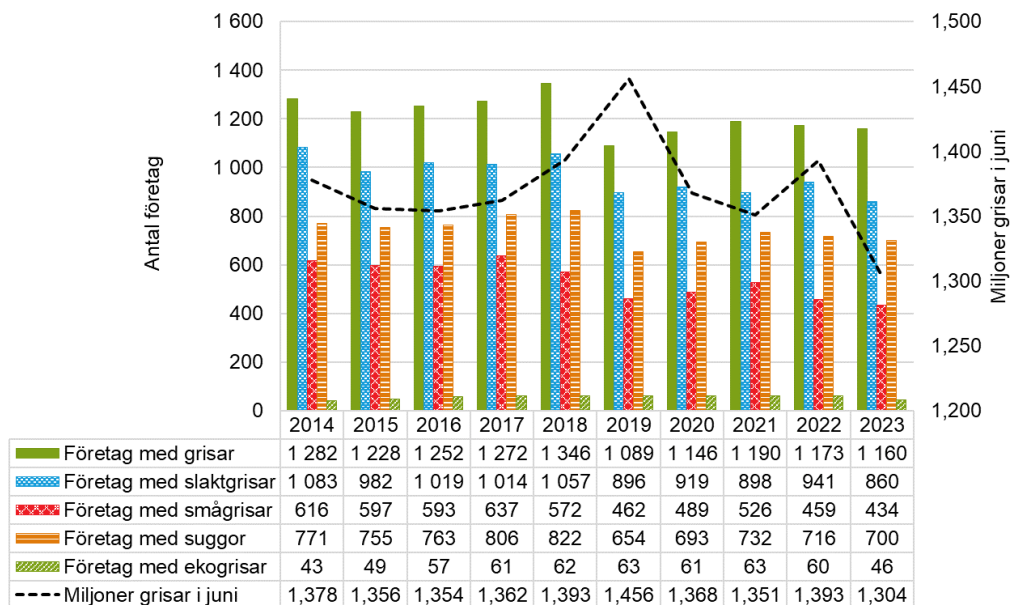
Källa: Jordbruksverket

Tabell 8 Antal grisar per kategori 2019 – 2023

kategori	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2022
Galtar	1 476	1 421	1 451	1 631	1 610	-1,3%
Suggor	128 113	129 889	127 788	125 624	111 140	-11,5%
Slaktgrisar	943 019	868 799	845 483	895 068	851 799	-4,8%
Smågrisar	383 439	367 646	376 225	370 620	338 954	-8,5%
Grisar totalt	1 456 047	1 367 755	1 350 947	1 392 943	1 303 503	-6,4%

Källa: Jordbruksverket

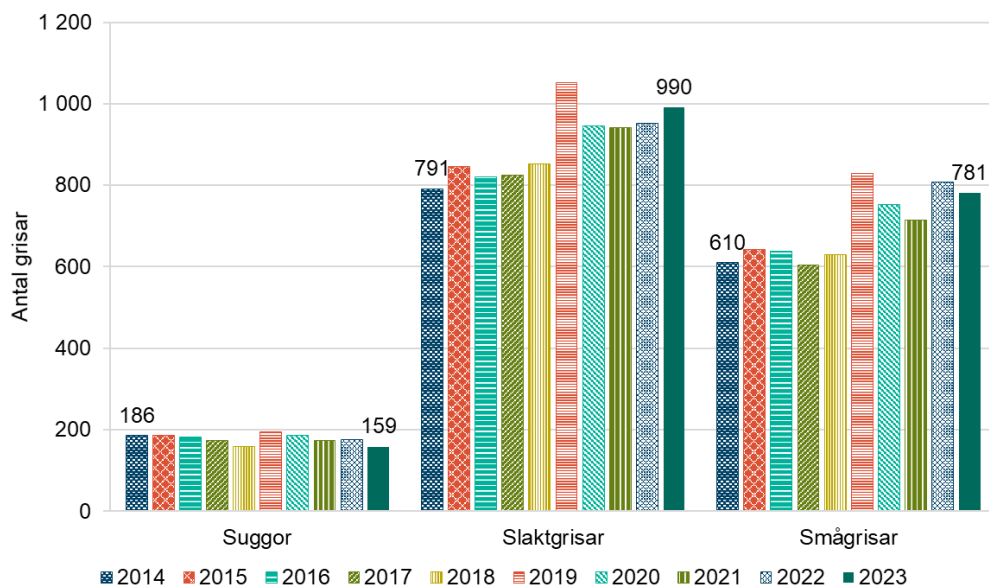
Kriteriet för att hamna i den officiella statistiken som ett lantbruksföretag med grisar, är att producenten har minst 10 suggor eller 50 övriga grisar. Jordbruksverkets statistik över utvecklingen av antalet företag med grisar visar en variation mellan knappt 1 100 och drygt 1 300 de senaste tio åren.

Figur 40 Antal företag med grisar per djurkategori, 2014 – 2023

Källa: Jordbruksverket

Den genomsnittliga grisgården 2023 hade 159 suggor, 990 slaktgrisar och/eller 781 smågrisar. Variationen mellan år kan i vissa fall ha beräkningstekniska skäl, som att stallar står kortvarigt tomma när undersökningen genomförs eller att mindre gårdar inte hamnar i statistiken alla år.

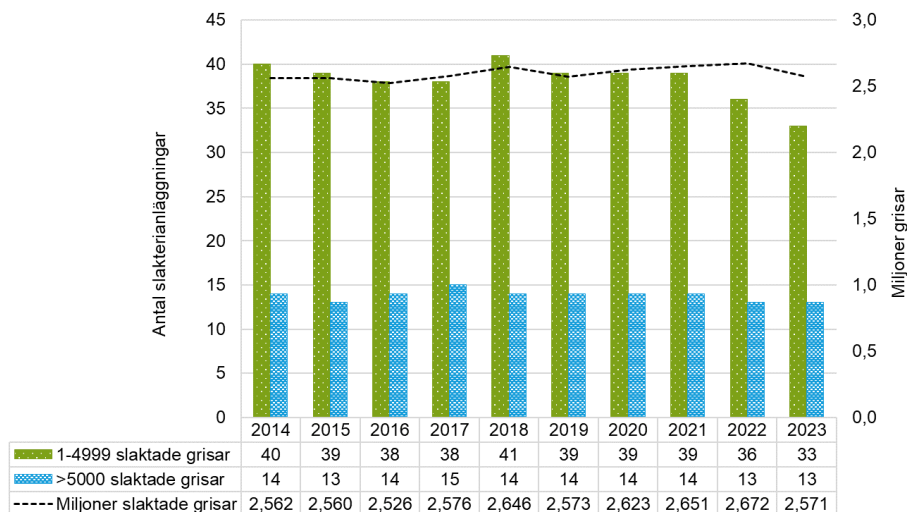

Figur 41 Antal grisar per gård i genomsnitt per djurkategori, 2013 – 2022

Källa: Jordbruksverket

2.11.2 Slakt av gris

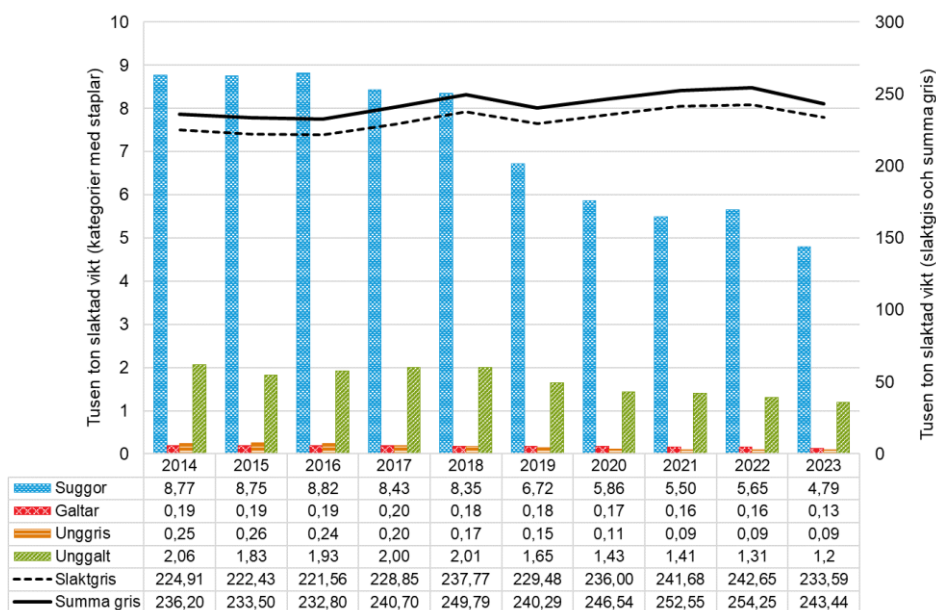
Jordbruksverkets definition på småskalig grisslakt är att anläggningen slaktar högst 2 500 grisar årligen. I nedanstående figur har slakten dock delats in i två grupper med brytpunkten vid fler eller färre än 5 000 slaktade grisar per år. Antalet större slakterier har varit stabilt medan antalet mindre slakterier minskat över tid.

Figur 42 Struktur på slakteriledet samt antal slaktade grisar 2014 – 2023

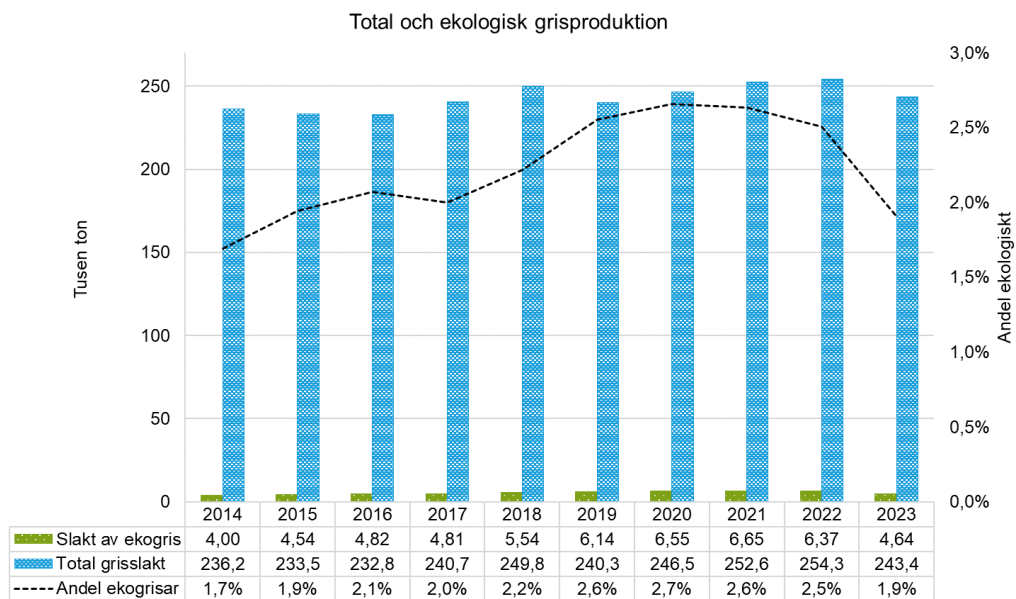
Källa: Jordbruksverket

Slakten av gris domineras av kategorin slaktgrisar, som utgjorde 96,0 procent av slakten i vikt 2023. Suggorna stod samma år för 2,0 procent och kategorierna galt, unggalt och unggris representerade tillsammans 2,0 procent av grisslakten.

Figur 43 Slakt av gris per kategori 2014 – 2023, tusen ton

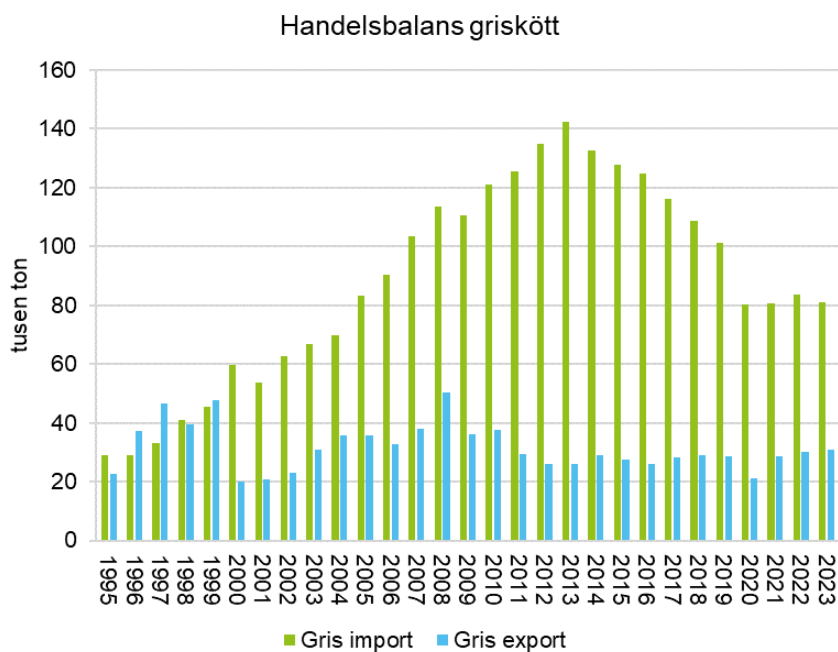
Källa: Jordbruksverket

Figur 44 Total och ekologisk grisproduktion 2014 – 2023

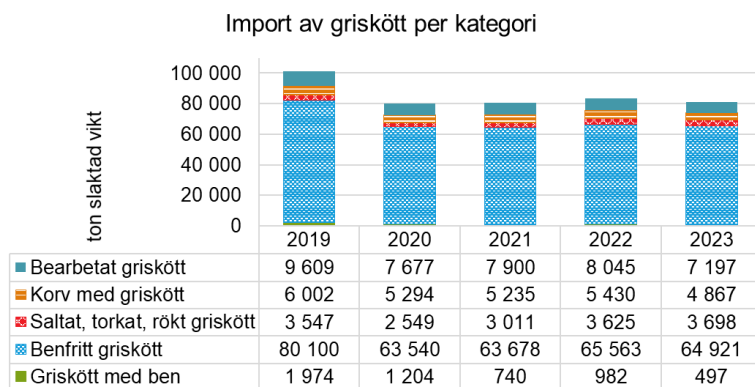
Källa: Jordbruksverket

2.11.3 Utrikeshandel med griskött

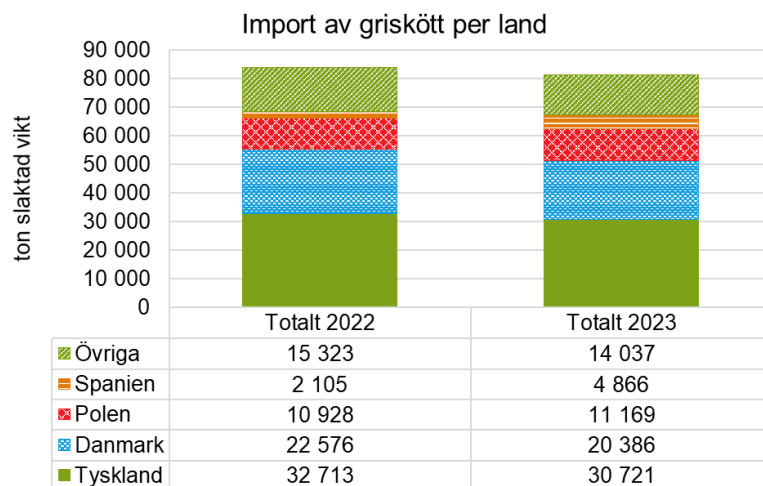
Figur 45 Svensk handelsbalans för griskött 1995 – 2023, tusen ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

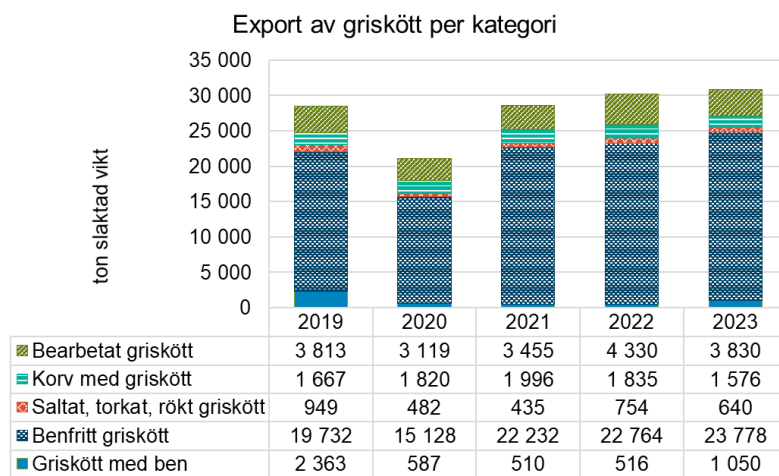
Figur 46 Import av griskött 2019 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

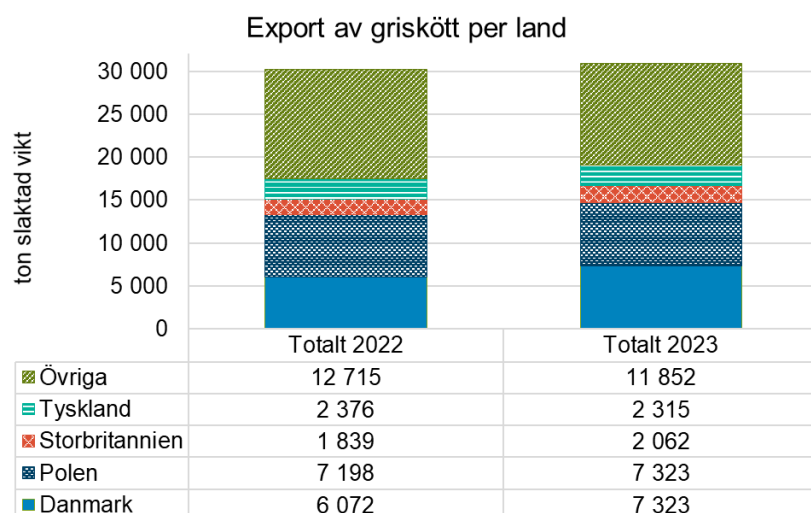
Figur 47 Import av griskött per land 2022 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figur 48 Export av griskött 2019 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figur 49 Export av griskött per land 2022 – 2023, ton slaktad vikt

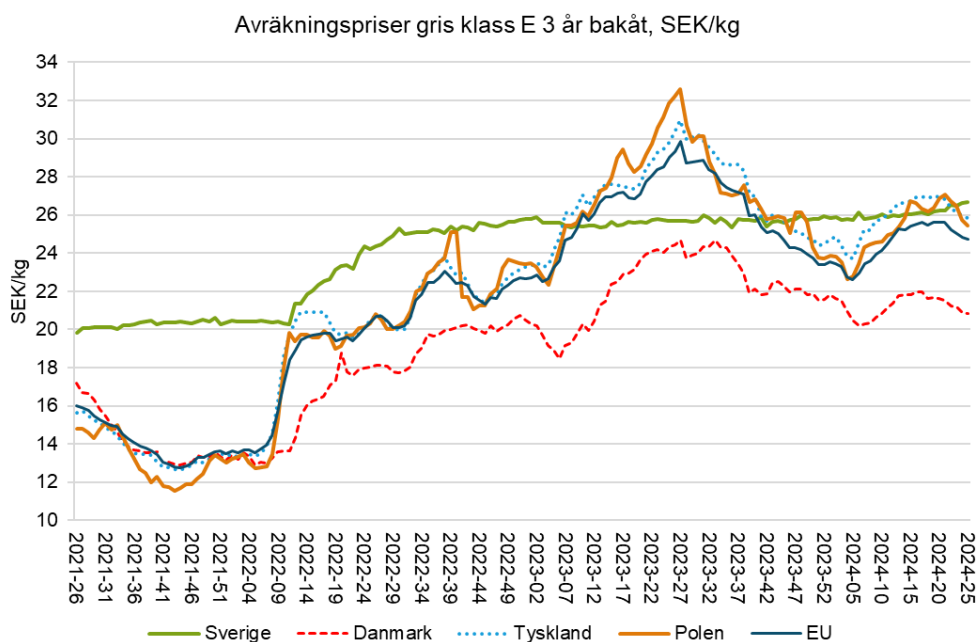
Källa: SCB och Jordbruksverket

2.11.4 Prisutveckling för griskött

I Sverige samlas grispriser in från alla slakteriföretag med en slakt över 7 000 ton gris per kalenderår. Det innebär att det bara är de större slakterierna som omfattas av rapporteringskravet. Grispriserna innehåller en schablon för transportkostnaden som för närvarande ligger på 0,50 SEK/kg. Figuren visar ett vägt medelpris för grisar klass E, länderna rapporterar även priser för klass S och R.

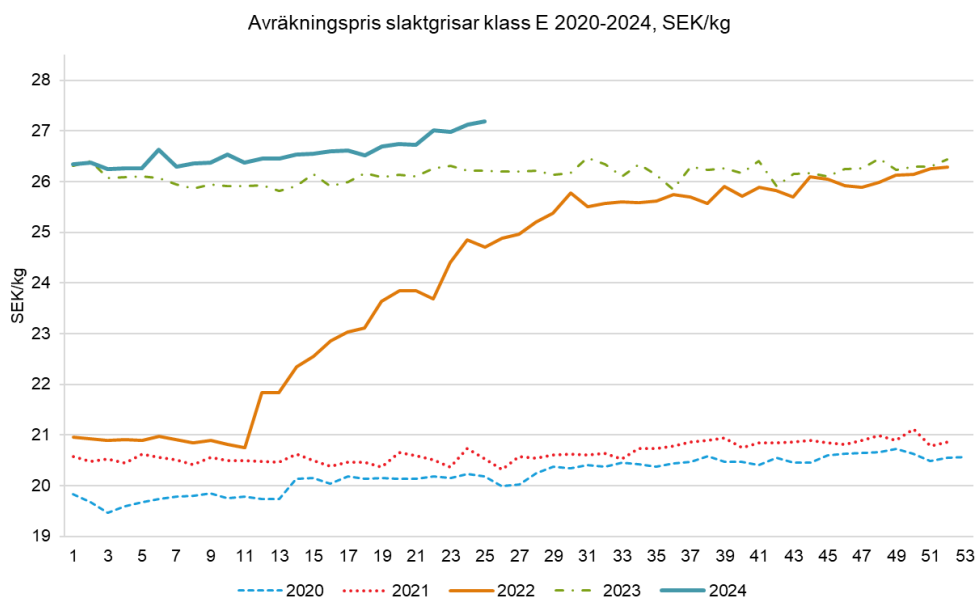
Den stabila prisbilden i Sverige de senaste åren beror på god inhemsk efterfrågan på svenskt griskött, som inte påverkats i hög grad av varierande priser i omvärlden. Det faktum att vi inte exporterar så mycket griskött bidrar också till mindre känslighet för globala prisfluktuationer. Priset i flera EU-länder under 2020, som dock inte syns i figuren nedan, berodde på att pandemin gav minskad efterfrågan från hotell, restaurang och cateringverksamhet. I Sverige syntes inga tydliga effekter på betalningen till grisproducenter under pandemin. Efter en tillfällig återhämtning av priserna i början av 2021 började de åter sjunka. Från inledningen av 2022 har stigande kostnader för insatsvaror i lantbruket gett effekt på grisproducenternas priser såväl i Sverige som i andra EU-länder. Idag är skillnaden mellan Sverige och många andra EU-länder nästan utraderad.

Valutakursens variation påverkar handelsflöden med andra länder, en svag svenska krona gör att importen blir dyrare medan exporten gynnas och tvärtom när den svenska kronan stärks. Hushållsekonomin och konsumentprisets utveckling är också faktorer som ständigt påverkar efterfrågan på kött, även om priskänsligheten tycks ha minskat något sedan cirka tio år tillbaka – åtminstone i Sverige.

Figur 50 Avräkningspriser för gris de tre senaste åren, SEK/kg

Källa: Jordbruksverket och EU-kommissionen

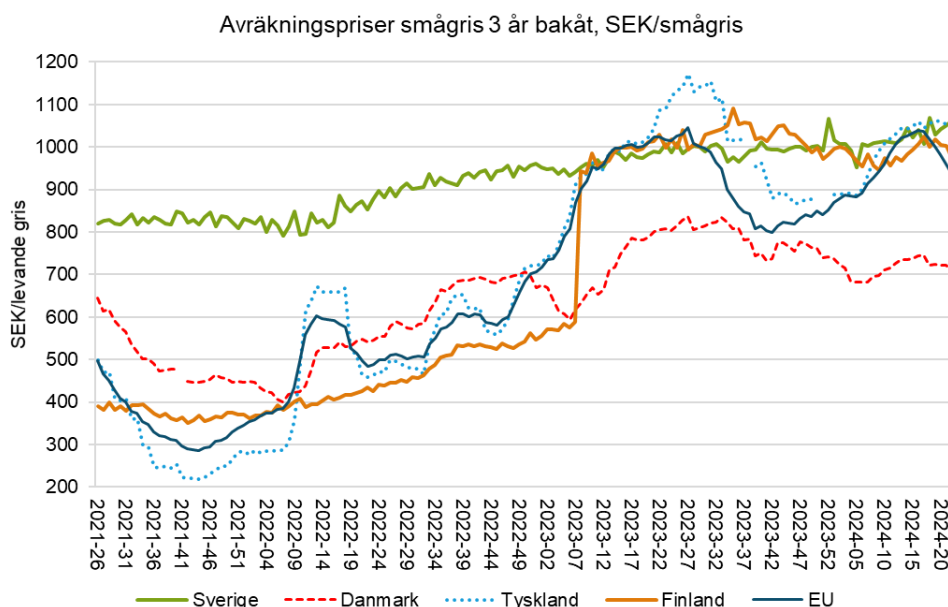

Figur 51 Avräkningspris i Sverige för grisar klass E, 2020 – 2024

Källa: Jordbruksverket

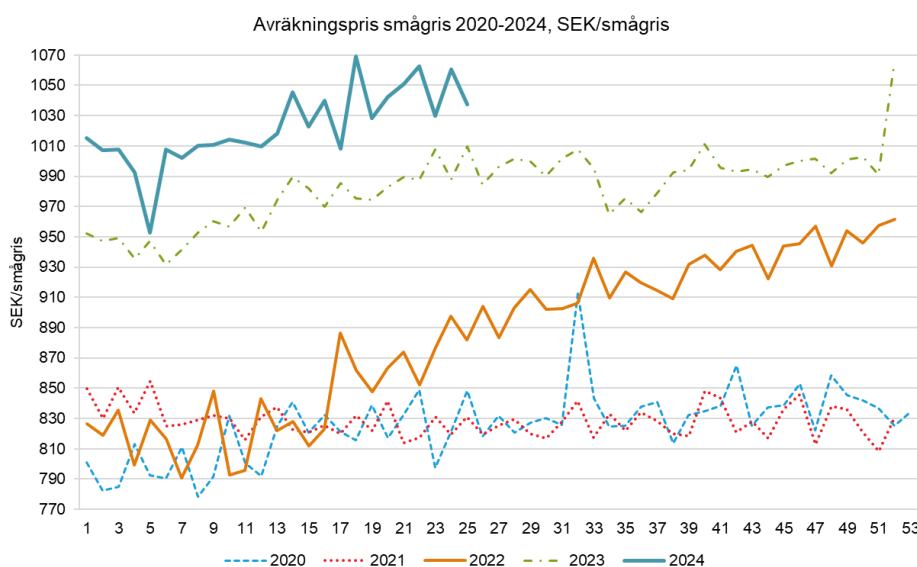
Enligt samma regelverk som styr prisrapporteringen för slaktgrisar ska även smågrispriser rapporteras in till Jordbruksverket. Alla slakterier som förmedlar fler än 10 000 smågrisar per år ska rapportera inköpspriser, så man kan säga att det vägda medelpriset i figuren nedan baseras på förmedlingspriser hos de största slakterierna. I priset ingår en schablon för transportkostnaden på 22 SEK/smågris. Priset ska avse en smågris på omkring 20 kg, men de svenska smågrisarna väger

snarare uppemot 30 kg styck vid förmedling. Detta är en av anledningarna till att svenska smågrispriser för det mesta ligger högre än i andra EU-länder. Ett högt kostnadsläge för svenskt smågrisproduktionen påverkar också. En faktor som påverkar smågrispriset är efterfrågan på griskött och prisnivån på slaktgrisar. Ett kraftigt minskat antal grisar i flera EU-länder med stor grisproduktion, som Tyskland och Danmark, ligger bakom prisökningen på smågrisar det senaste året.

Figur 52 Avräkningspriser för smågrisar de tre senaste åren, SEK/levande gris

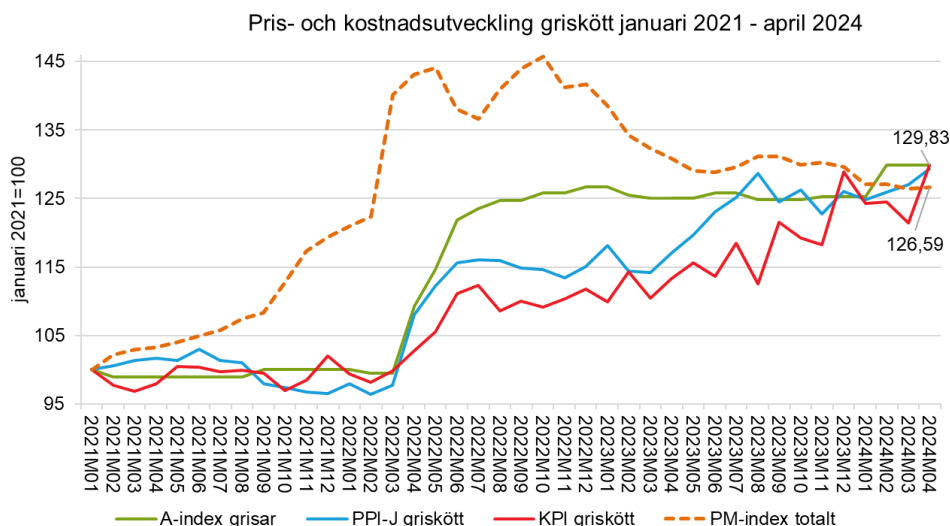
Källa: Jordbruksverket och EU-kommissionen

Figur 53 Avräkningspris i Sverige för smågrisar 2020 – 2024, SEK/levande gris

Källa: Jordbruksverket

En jämförelse av indexutvecklingen för priser på griskött i alla led av kedjan visar att de ökat ungefär lika mycket från januari 2021, även om priserna på insatsvaror hade en tydlig topp mitt under perioden.

Figur 54 Utveckling grispriset till producent, slakteri och konsument månadsvis

Källa: Jordbruksverket

2.12 Marknaden för nötkött

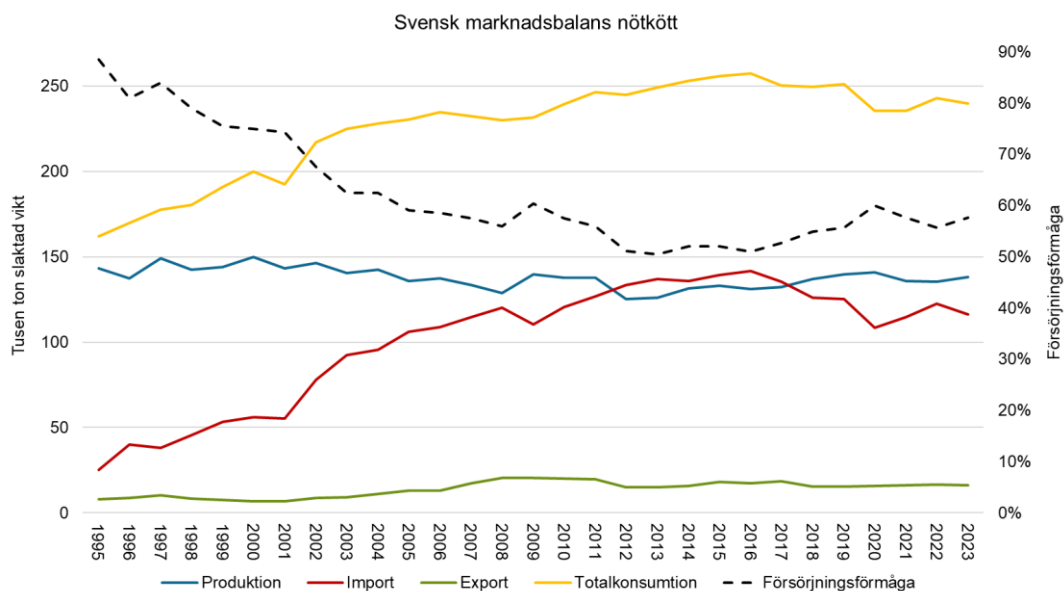
Marknadsbalansen för nötkött visar att produktionen av nötkött ökat med 5,0 procent de senaste tio åren, samtidigt som importen minskat med 14,3 procent. Ökad efterfrågan på svenskt nötkött har lett till att försörjningsförmågan stärkts med 11 procent de senaste tio åren, även om den tappat tillfälligt enstaka år. Samtidigt har totalkonsumtionen per capita minskat med 13,0 procent eller 3,3 kg.

Tabell 9 Svensk marknadsbalans nötkött 2014 – 2023, tusen ton

År	Produktion	Import	Export	Total-konsumtion	Total-konsumtion kg/capita	Försörjnings-förmåga
2014	131,6	135,6	15,9	252,8	26,1	52,1%
2015	133,1	139,4	18,2	255,9	26,1	52,0%
2016	131,3	141,8	17,2	257,4	25,9	51,0%
2017	132,1	135,2	18,4	250,4	24,9	52,7%
2018	136,9	126,2	15,3	249,3	24,5	54,9%
2019	139,7	125,2	15,3	251,1	24,4	55,6%
2020	141,0	108,4	15,6	235,3	22,7	59,9%
2021	135,8	114,5	16,4	235,5	22,6	57,7%
2022	135,2	122,7	16,7	242,7	23,1	55,7%
2023	138,2	116,3	16,31	239,8	22,8	57,6%

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figuren visar marknadsbalansens utveckling från 1995. Såväl produktion och totalkonsumtion som import och export började bilda växande gap när Sverige blev EU-medlem, där totalkonsumtion och import ökade medan övriga två parametrar minskade. På senare år har gapen tidvis krympt samtidigt som den svenska försörjningsförmågan mestadels haft en stigande trend under några år.

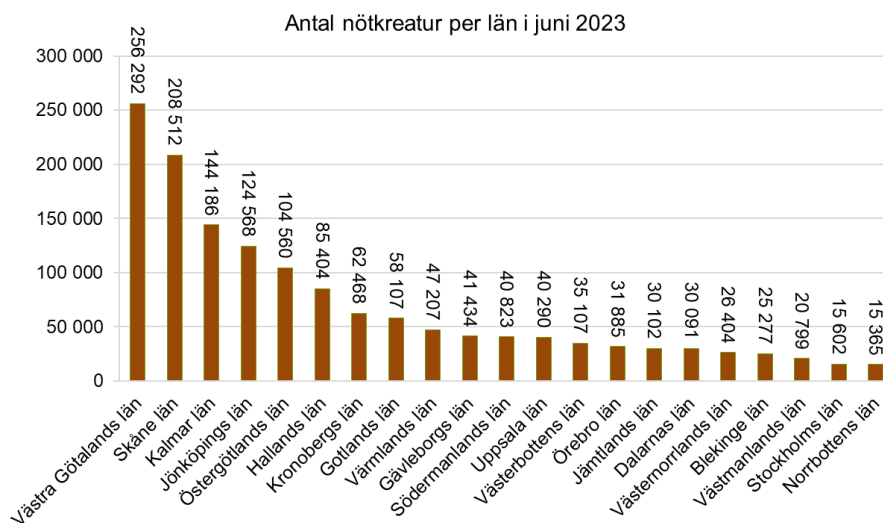
Figur 55 Svensk marknadsbalans nötkött 1995 – 2023

Källa: SCB och Jordbruksverket

2.12.1 Strukturutveckling i nötköttsproduktionen

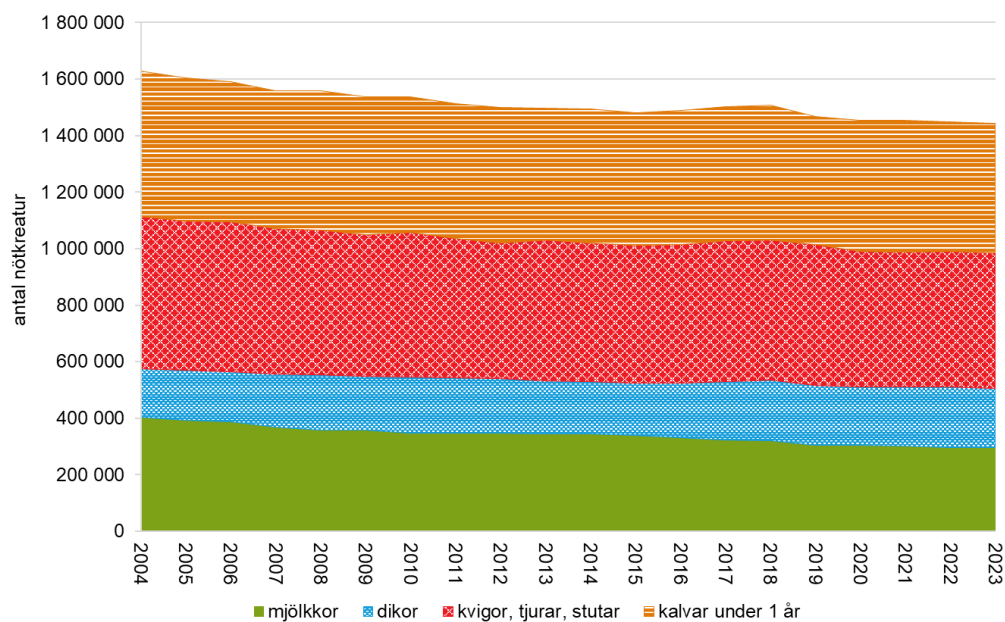
Nötköttsproduktion bedrivs i de flesta landsändar, även om det finns flest nötkreatur i mellan- och skogsbygder i södra halvan av landet med närhet till betesmark och vallodling. Antalet nötkreatur i Sverige har minskat med 11,3 procent de 20 senaste åren och med 3,2 procent de tio senaste åren. Det är kategorin mjölkkor som minskat mest, med 14,2 procent de tio senaste åren, samtidigt som kategorin dikor ökat med 13,0 procent. Det betyder också att andelen svenskt nötkött som kommer från mjölkproduktionens djur minskat märkbart under perioden. En grov beräkning av förhållandet idag visar att omkring 60 procent av svenskt nötkött kommer från mjölkkor eller deras avkommor.

Av figuren nedan framgår att det finns flest nötkreatur i Västra Götalands län, Skåne län och Kalmar län. Norrbottens län och Stockholms län ligger i botten av listan.

Figur 56 Antal nötkreatur per län i juni 2023

Källa: Jordbruksverket

Figur 57 Utvecklingen av antalet nötkreatur i Sverige 2004 – 2023

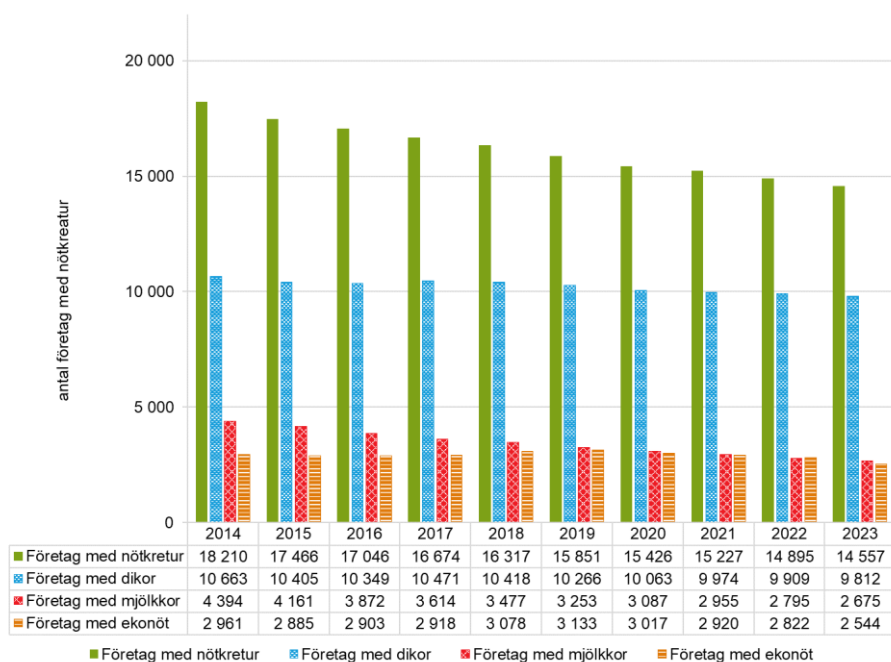
Källa: Jordbruksverket

Tabell 10 Antal nötkreatur per kategori 2019 – 2023

Djurkategori	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2022
mjölkkor	305 570	303 390	301 850	296 543	295 526	-0,3%
dikor	210 086	206 950	209 745	213 102	210 470	-1,2%
kvigor, tjurar, stutar	500 009	480 493	476 497	481 973	479 942	-0,4%
kalvar under 1 år	450 630	462 149	465 211	457 698	458 545	0,2%
totalt antal nötkreatur	1 466 295	1 452 982	1 453 303	1 449 316	1 444 483	-0,3%

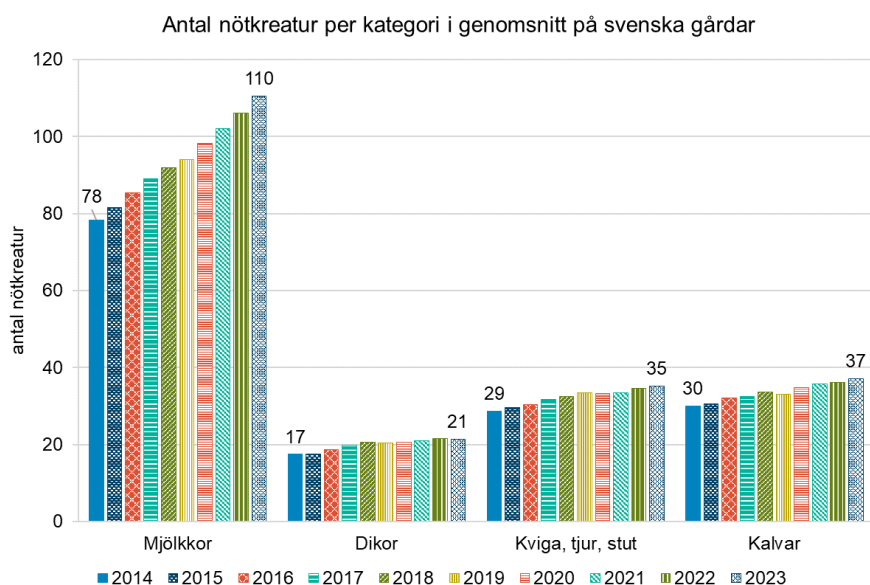
Källa: Jordbruksverket

Kriteriet för att ett företag med nötkreatur ska hamna i den officiella statistiken är att det har minst tio nötkreatur. Statistiken visar en stadig nedgång av antalet företag med nötkreatur samtidigt som företagen blir större, särskilt inom mjölkproduktionen. Inom den specialiserade nötköttsproduktionen finns fortfarande många småskaliga företag och verksamheten är för många av de knappt 14 500 nötköttsföretagarna en deltidsverksamhet, till exempel för att hålla gårdens betesmarker öppna.

Figur 58 Antal företag med nötkreatur per djurkategori, 2014 – 2023

Källa: Jordbruksverket

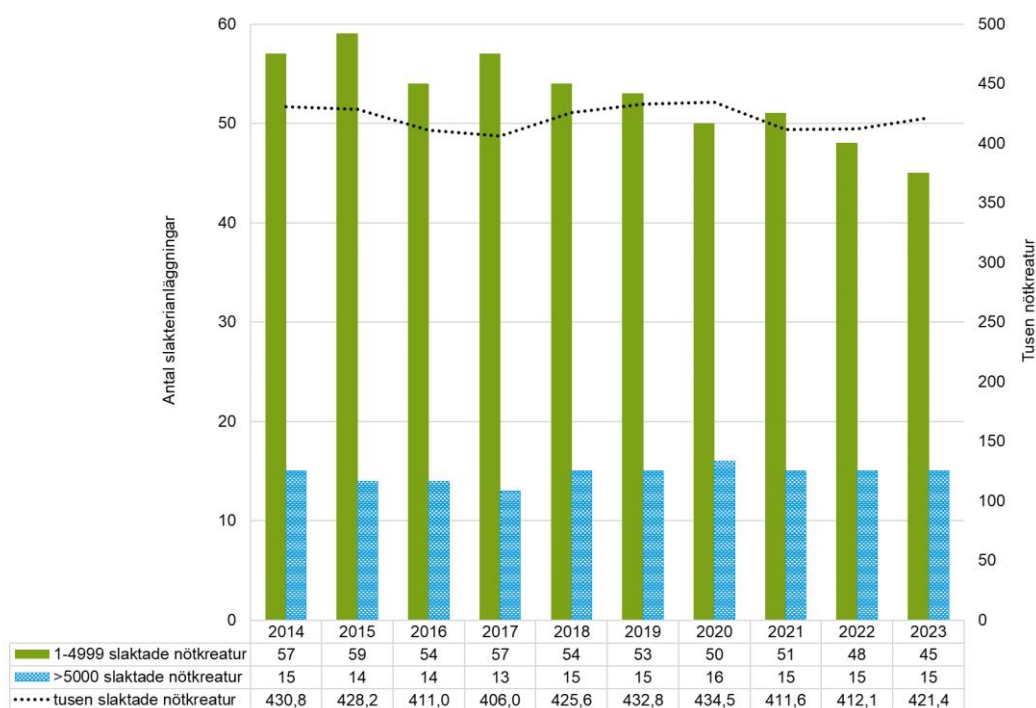

Figur 59 Antal nötkreatur per gård i genomsnitt per djurkategori, 2014 – 2023

Källa: Jordbruksverket

2.12.2 Slakt av nötkreatur

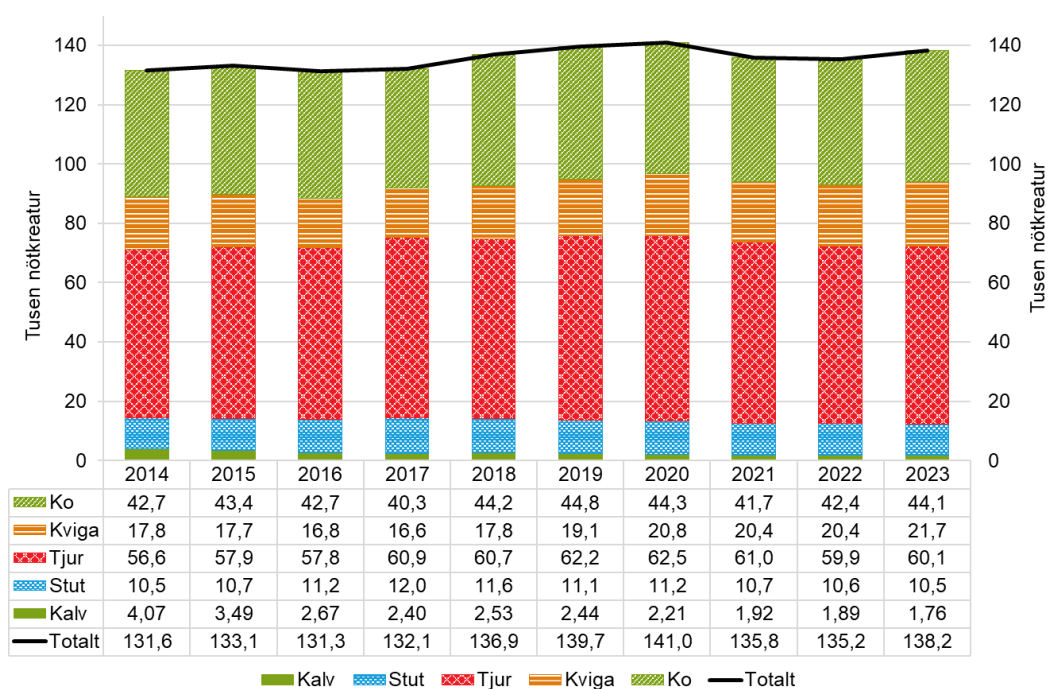
Jordbruksverkets definition av småskalig nötkreatursslakt är slakt av högst 1 000 nötkreatur per år. I figuren har slakten delats upp på ett annat sätt och visar antalet godkända slakteriföretag som slaktade minst ett nötkreatur per år 2014 – 2023 i två storleksgrupper med brytpunkten vid 5 000 slaktade nötkreatur årligen. Antalet slakterier med slakt av färre djur än 5 000 har pendlat mellan 45 och 59 medan antalet större slakterierna varierat mellan 13 och 16.

Figur 60 Struktur på slakteriledet samt antal slaktade nötkreatur 2014 – 2023

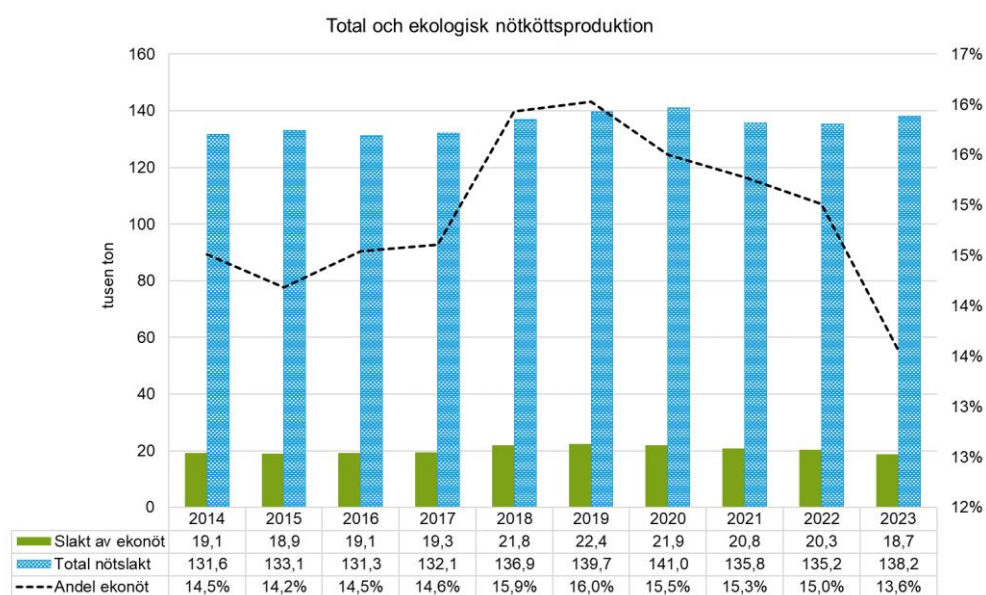
Källa: Jordbruksverket

I antal har nötkreatursslakten ökat med 5 procent de tio senaste åren, även om den minskade 2021 – 2022. Om vi dyker ner i några enskilda kategorier så minskade slakten av kor och kvigor 2017 eftersom djurägare sparade avelsdjur för att utöka sin besättning. Den ökade slakten av samma kategorier 2018 – 2019 till följd av torkan ledde till färre födda kalvar året därefter. Under 2020 sparade många producenter återigen kor och kvigor för att bygga upp sina besättningar eftersom efterfrågan på svenskt kött ökade under pandemin, och effekten blev minskad slakt under den här uppbyggnadsperioden.

Figur 61 Slakt av nötkreatur per kategori 2014 – 2023, tusental djur

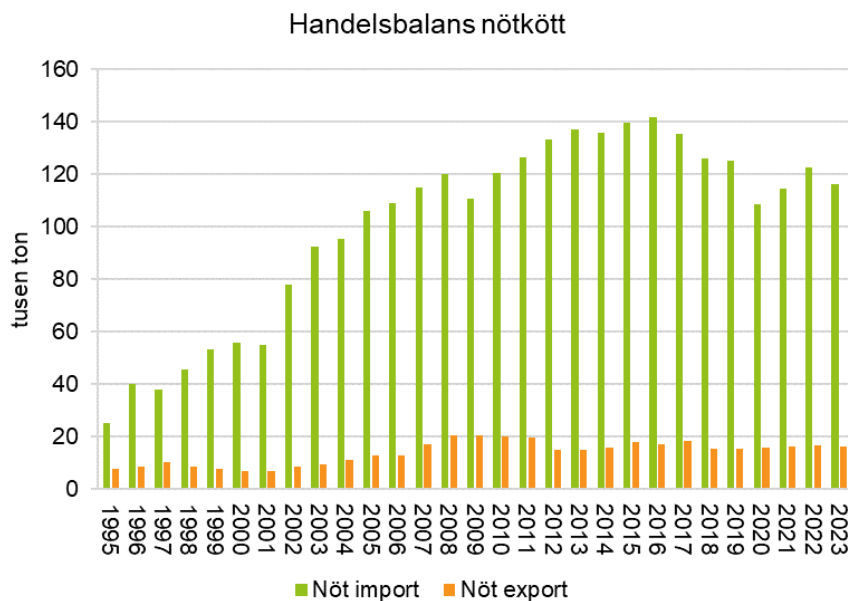
Källa: Jordbruksverket

Figur 62 Total och ekologisk nötköttproduktion 2014 – 2023

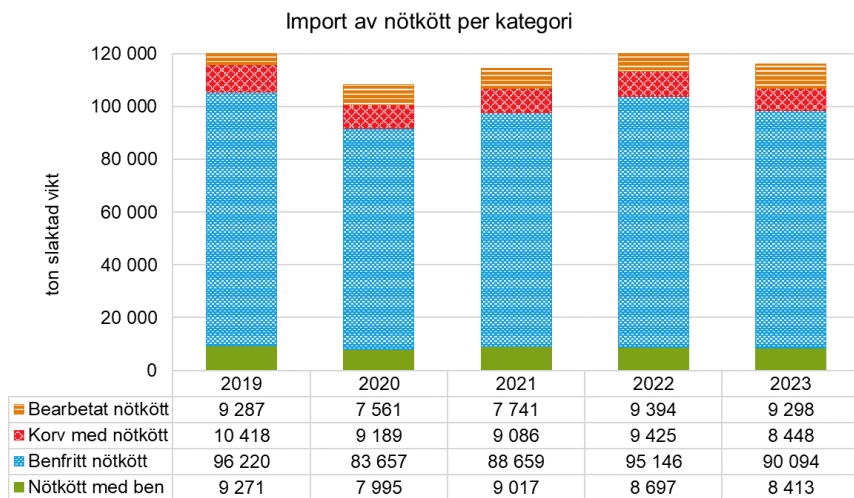
Källa: Jordbruksverket

2.12.3 Utrikeshandel med nötkött

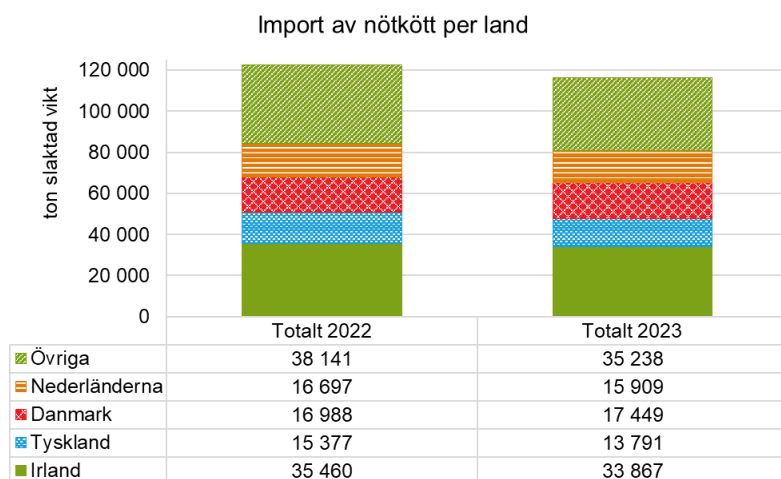
Figur 63 Svensk handelsbalans för nötkött 1995 – 2023, tusen ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

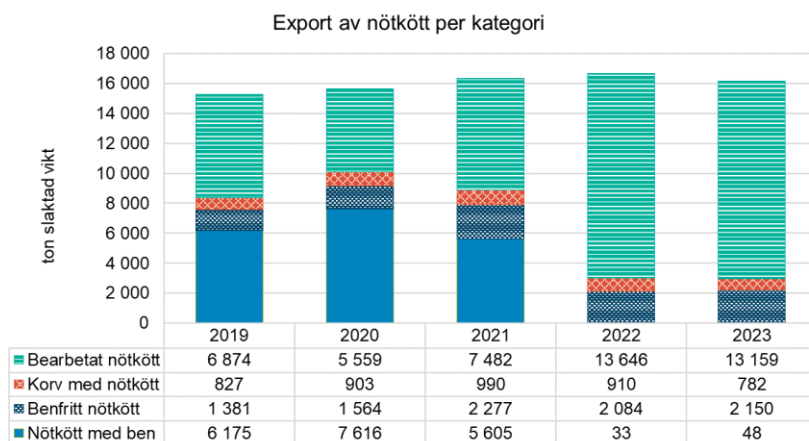
Figur 64 Import av nötkött per kategori 2019 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

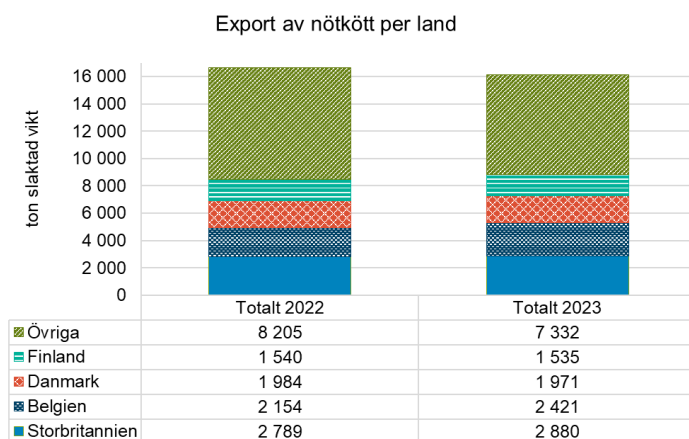
Figur 65 Import av nötkött per land 2022 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figur 66 Export av nötkött per kategori 2019 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

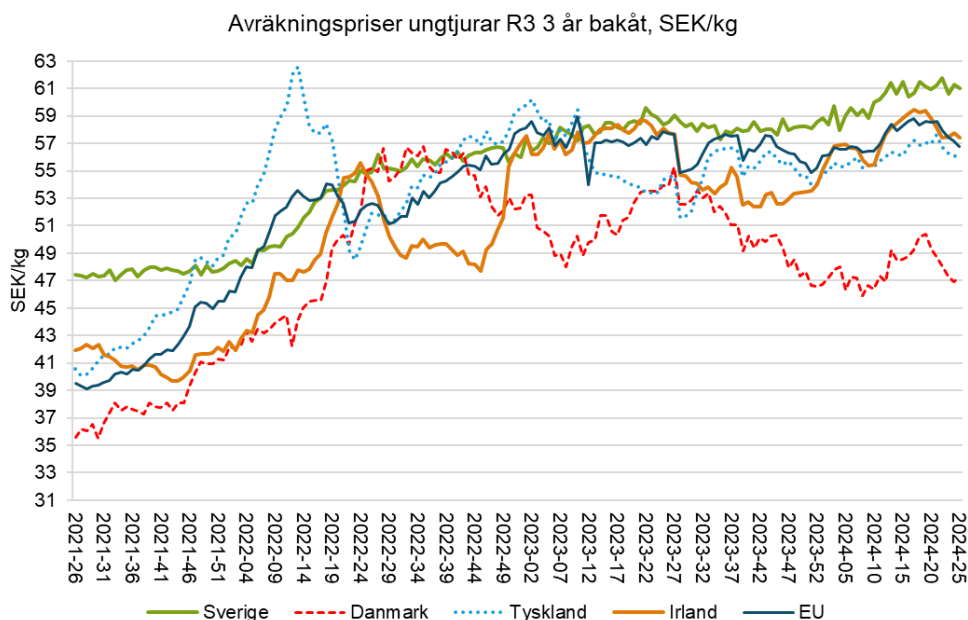

Figur 67 Export av nötkött per land 2022 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

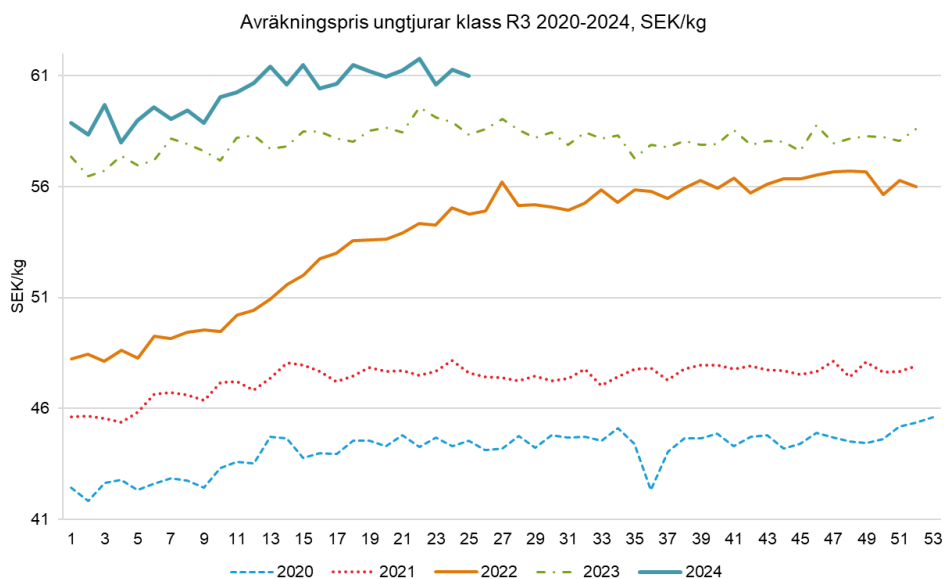
2.12.4 Prisutveckling för nötkött

I Sverige samlas nötköttspriser in från alla slakteriföretag med en slakt över 20 000 storboskap per kalenderår. Detta innebär att det bara är de största slakterierna som omfattas av rapporteringskravet. Nötköttspriserna innehåller en schablon för transportkostnaden som för närvarande ligger på 1,20 SEK/kg. Nötköttspriserna i Sverige låg till och med slutet av 2021 högre än i många andra EU-länder, vilket berodde på en god och stabil inhemsk efterfrågan på svenskt nötkött samtidigt som det var oroligare på nötköttsmarknaden i andra EU-länder. I samband med att stigande kostnader för insatsvaror märktes allt tydligare mot slutet av 2021 började priserna till nötköttsproducenterna stiga i hela EU och periodvis under 2022 var både det tyska priset och EU:s genomsnittliga pris något högre än det svenska. I dagsläget är priset på ungtjurar klass R3 återigen betydligt högre i Sverige än i EU som genomsnitt och många enskilda länder.

Figur 68 Avräkningspriser för ungtjurar klass R3 de tre senaste åren, SEK/kg

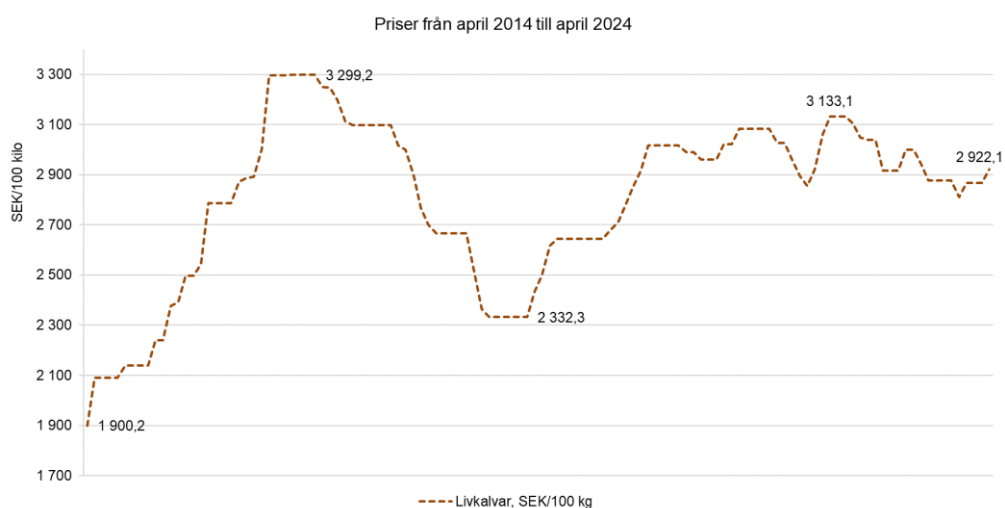
Källa: Jordbruksverket och EU-kommissionen

Figur 69 Avräkningspris i Sverige för ungtjurar klass R3, 2020 – 2024

Källa: Jordbruksverket

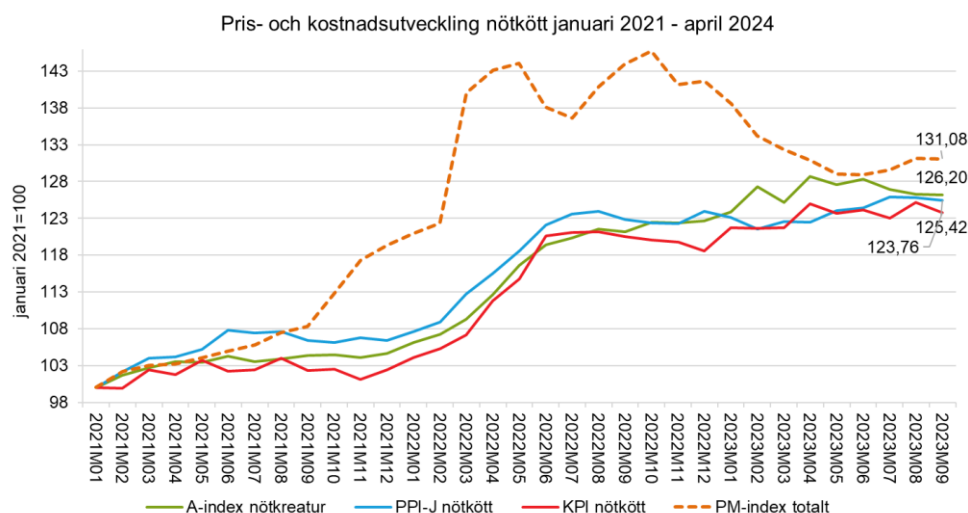
Priserna på svenska livkalvar som förmedlas via slakterierna visar utvecklingen för tjurkalvar 80 kg, fritt gård inklusive tillägg och avdrag. Nedan bjuder vi på en lång serie som visar utvecklingen. Ökad efterfrågan på svenskt nötkött under 2014 gav stigande kalvpriser. Efter torkan 2018 föll priserna kraftigt eftersom det saknades foder, men ökade därefter åter. Under 2019 föddes 4,5 procent färre kalvar eftersom fler kor och kvigor än normalt slaktades ut efter torkan, och priserna återhämtade sig därmed under året. Under första halvan av 2021 fortsatte priset att stiga medan prisbilden var stabil under andra halvåret. Priset på livkalvar har därefter varit relativt stabilt, trots de ekonomiska utmaningarna från 2022.

Figur 70 Livkalvspriser per månad från april 2014 till april 2024, SEK/100 kg levandevikt

Källa: Jordbruksverket

Vid en jämförelse av utvecklingen av prisindex för nötkött i samtliga led av livsmedelskedjan med januari 2021 som basår, framgår det att prisökningen är hyfsat synkat i alla led. Däremot steg priserna för insatsvaror, som därmed blir kostnader för lantbruket, väldigt mycket mer än övriga indexserier under mitten av den visade perioden. Ökningen för de fyra jämförda prisindexserierna ligger mellan knappt 24 och drygt 31 procent.

Figur 71 Utveckling nötköttspriset till producent, slakteri och konsument månadsvis

Källa: Jordbruksverket

2.13 Marknaden för matfågel

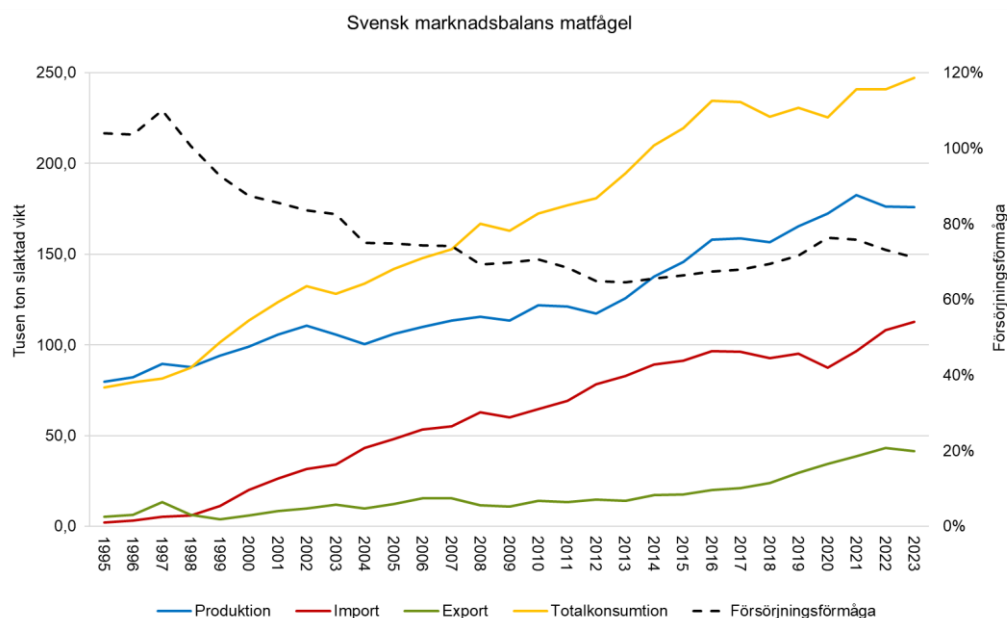
Marknadsbalansen visar att produktionen av matfågel ökat med 27,6 procent de senaste tio åren, samtidigt som importen ökat med 26,3 procent. Eftersom produktionen ökat mer än importen, särskilt räknat i vikt, har försörjningsförmågan stärkts med 11,4 procent till 73,1 procent 2023. Totalkonsumtionen per capita har ökat med 8,8 procent och uppgick till 23,5 kg per capita 2023.

Tabell 11 Svensk marknadsbalans matfågel 2013 – 2023, tusen ton

År	Produktion	Import	Export	Total-konsumtion	Total-konsumtion kg/capita	Försörjnings-förmåga
2014	137,8	89,3	17,1	210,0	21,6	65,6%
2015	145,8	91,2	17,6	219,4	22,4	66,4%
2016	158,0	96,7	20,1	234,6	23,6	67,4%
2017	158,8	96,2	21,2	233,8	23,2	67,9%
2018	156,7	92,6	23,7	225,6	22,2	69,5%
2019	165,2	95,1	29,7	230,7	22,4	71,6%
2020	172,3	87,5	34,3	225,5	21,8	76,4%
2021	182,6	96,7	38,6	240,7	23,1	75,8%
2022	176,1	108,1	43,3	240,9	23,0	73,1%
2023	175,9	112,8	41,6	247,1	23,5	71,2%

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figuren visar marknadsbalansens utveckling från 1995. Såväl produktion och totalkonsumtion som import och export började bilda växande gap från slutet av 1990-talet, där totalkonsumtion och import ökade mer än vad produktion och export ökade. På senare år har gapen stabiliserats samtidigt som försörjningsförmågan stärkts tidvis.

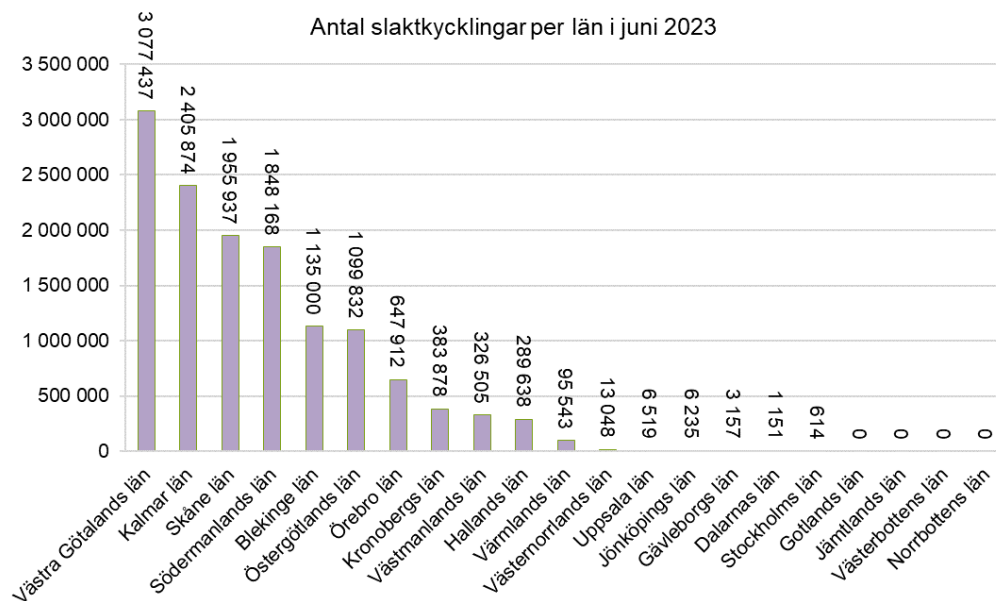
Figur 72 Svensk marknadsbalans matfågel 1995 – 2023

Källa: SCB och Jordbruksverket

2.13.1 Strukturutveckling i matfågelproduktionen

Den största andelen av matfågelproduktionen i Sverige bedrivs i slättbygderna där spannmålen som används som foder växer, vilket också framgår av figuren över den länssvisa fördelningen av slaktkyckling visar. Produktionen av svensk matfågel omfattar kyckling, höns, tupp, moderdjur, gås, anka, storkalkon och minikalkon. Officiell statistik inom sektorn finns främst för kyckling, men även slakten av kalkon och höns publiceras. Kriteriet för att hamna i statistiken som lantbruksföretag med kyckling är att företaget har minst 1 000 kycklingar. Eftersom kycklingstallar kan ha tomhållning när enkäten om djurantal besvaras har tar Jordbruksverket fram en siffra som visar ”normal omgång”, alltså hur stor produktionen är då alla stallar är fyllda.

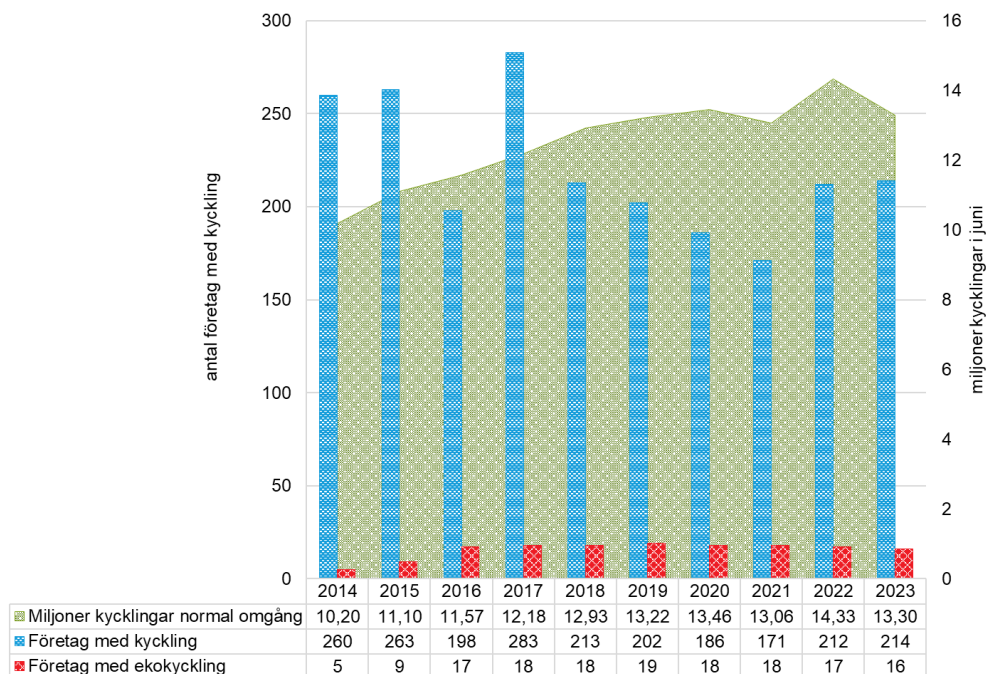
Andelen ekologisk produktion i kycklingsektorn är betydligt lägre än för andra animaliska livsmedel. Det speglar de merkostnader och utmaningar rörande regelverket och djurhållningen som följer med att producera kyckling ekologiskt såväl som konsumenternas begränsade efterfrågan, som i sin tur beror på stor prisskillnad jämfört med konventionellt producerad kyckling

Figur 73 Antal slaktkycklingar per län i juni 2023

Källa: Jordbruksverket

Jordbruksverkets statistik över utvecklingen av antalet företag med kyckling visar mestadels nedgångar de senaste åren samtidigt som antalet kycklingar ökat, undantaget 2017, 2022 och 2023 då antalet företag ökade.

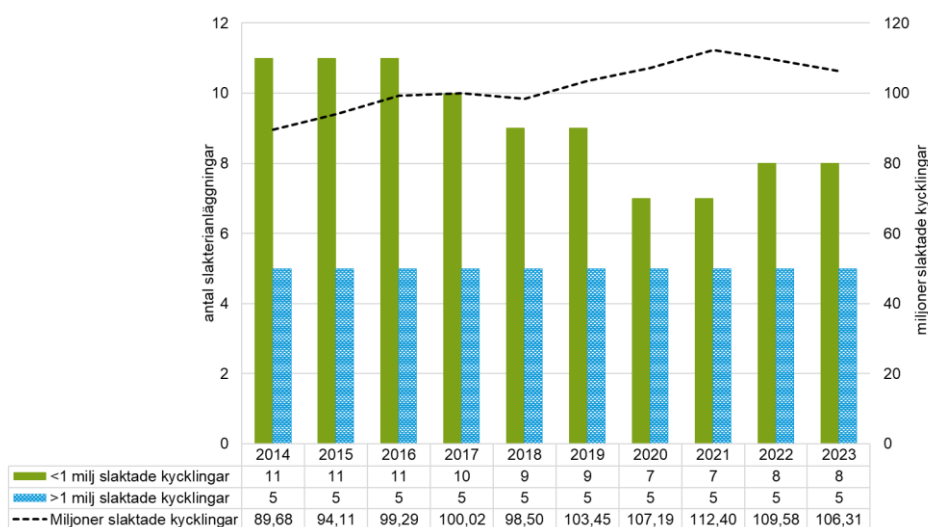
Figur 74 Antal företag med kyckling samt antal kycklingar i juni, 2014 – 2023

Källa: Jordbruksverket

2.13.2 Slakt av matfågel

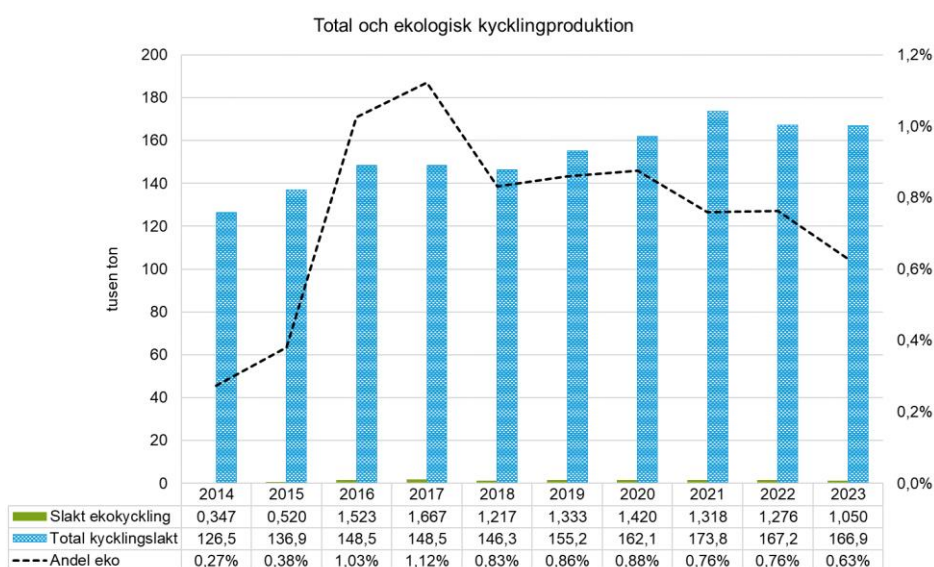
Slakten av matfågel i Sverige domineras av kyckling, som 2023 representerade 97 procent av totalt antal slaktade matfåglar eller 95 procent räknat i vikt. Övriga sorters matfågel i den svenska produktionen är framför allt kalkon och höns men även gås och anka förekommer. Levandevikten för en svensk kyckling ligger på drygt 2 kg, vilket är knappt två hekto eller 9 procent högre än för 10 år sedan.

Enligt Livsmedelsverkets statistik slaktades matfågel på 16 anläggningar i Sverige 2023 varav 13 slaktade kyckling, se figuren nedan. Den största andelen av matfågelslakten sker hos företag som är medlemmar i branschorganisationen Svensk Fågel.

Figur 75 Struktur på slakteriledet samt antal slaktade kycklingar 2014 – 2023

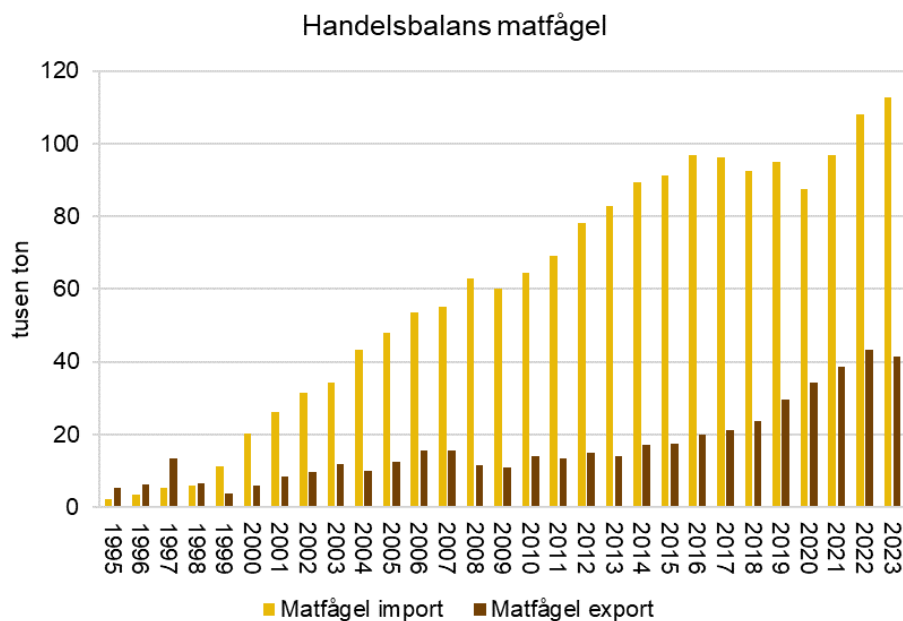
Källa: Livsmedelsverket

Figur 76 Total och ekologisk kycklingproduktion 2014 – 2023

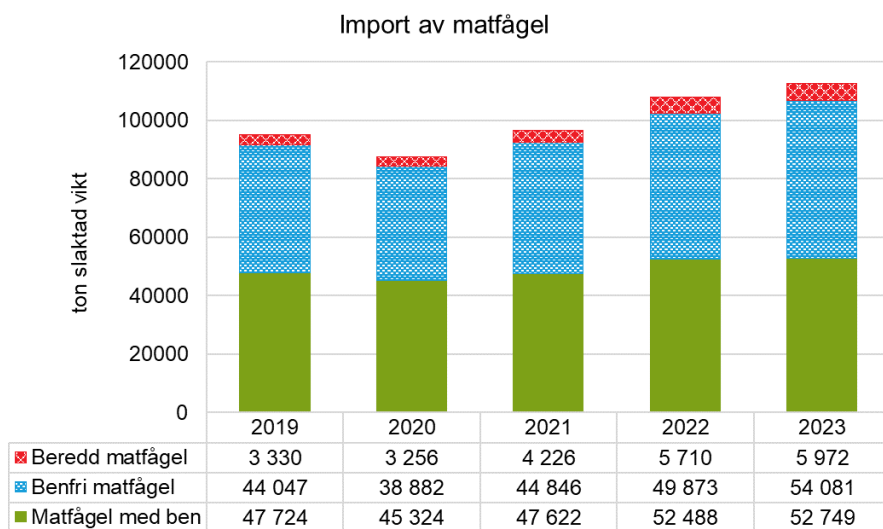
Källa: Jordbruksverket

2.13.3 Utrikeshandel med matfågel

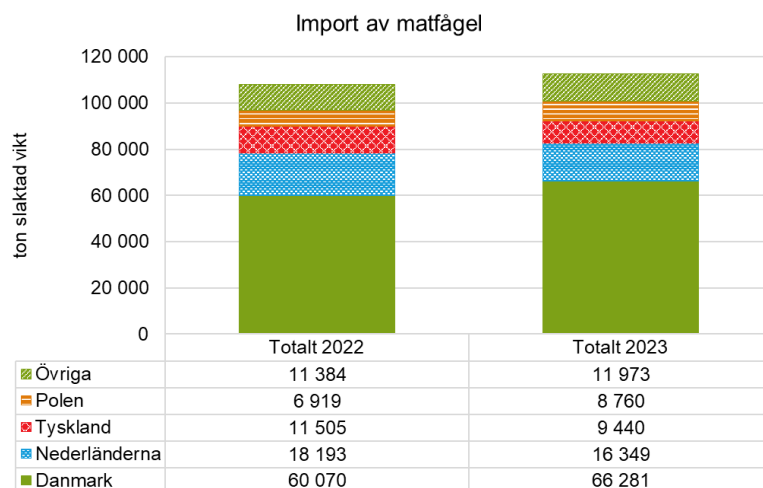
Figur 77 Svensk handelsbalans för matfågel 1995 – 2023, tusen ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

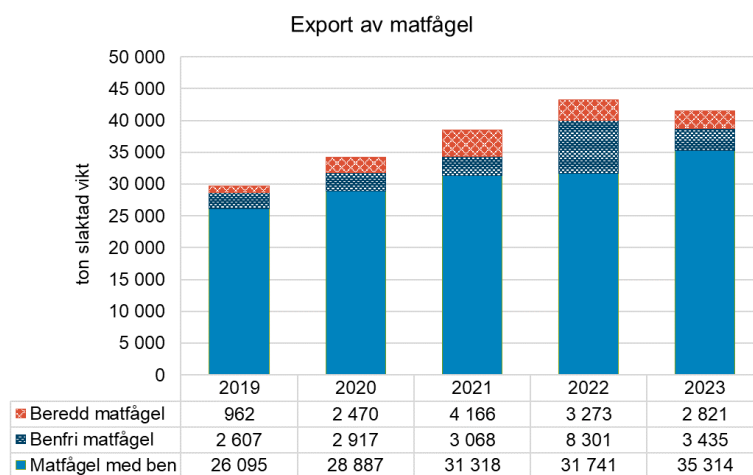
Figur 78 Import av matfågel per kategori 2019 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

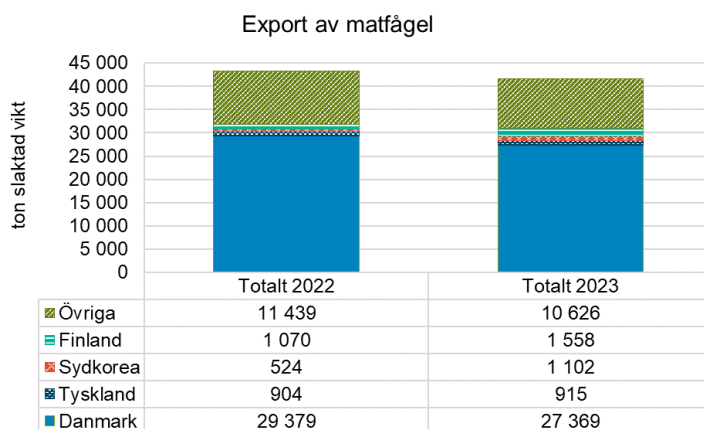
Figur 79 Import av matfågel per land 2022 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figur 80 Export av matfågel per kategori 2019 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

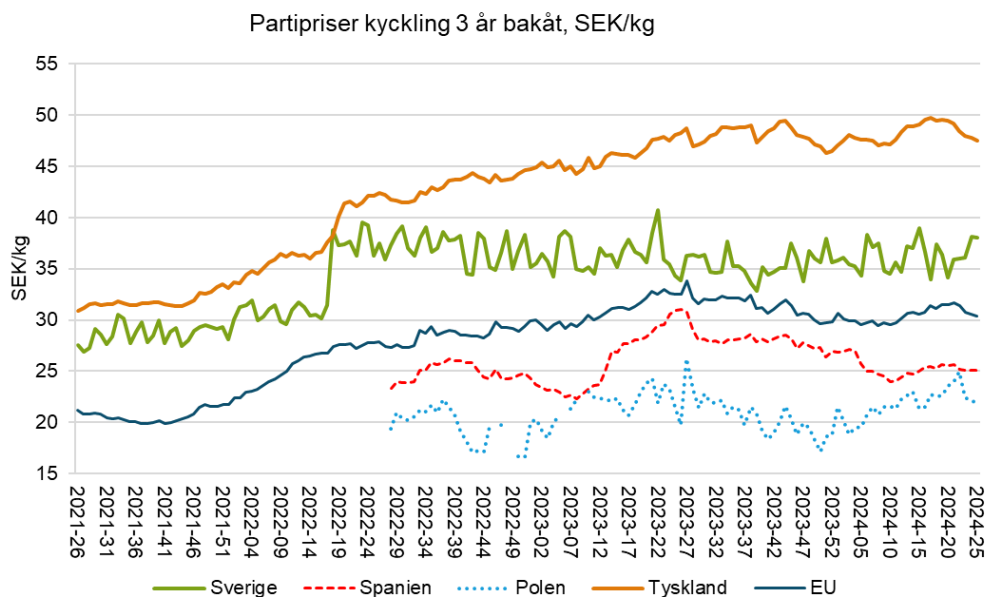

Figur 81 Export av matfågel per land 2022 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

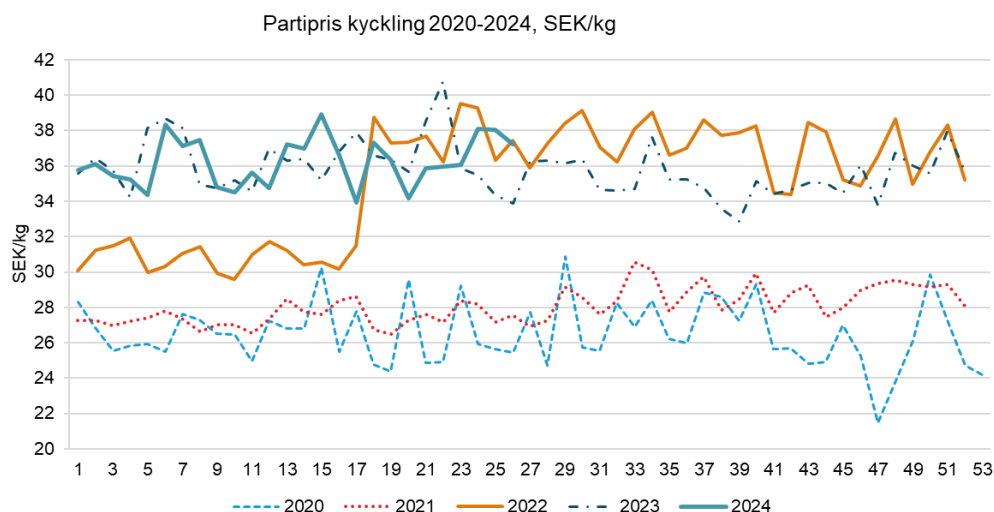
2.13.4 Prisutveckling för kyckling

Priserna för kyckling i Sverige baseras på rapportering till Jordbruksverket från de största slakteriföretagen, viktat för slaktvolym aktuell vecka. I det vägda priset finns färsk och fryst grillkyckling samt färsk och fryst gödkyckling. Priserna omfattar även kyckling med olika certifieringar, till exempel ekologisk kyckling. Det svenska priset i jämförelsen fluktuerar mer än övriga länder och EU som genomsnitt men orsaken till detta är inte utredd.

Figur 82 Partipriser för kyckling de tre senaste åren, SEK/kg

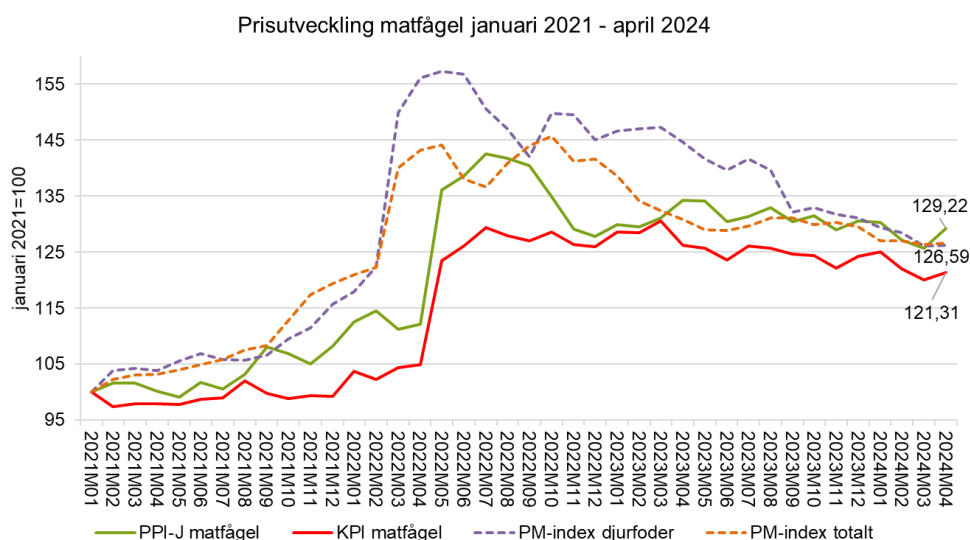
Källa: Jordbruksverket och EU-kommissionen

Figur 83 Partiprisets utveckling i Sverige 2020 – 2024

Källa: Jordbruksverket

För kyckling finns ingen indexberäkning för primärledet. Eftersom fodret är en stor kostnadspost i kycklingproduktionen så speglas det indexet i figuren nedan. Sett över den jämförda perioden har priserna i samtliga jämförda led utvecklats hyfsat likartat procentuellt sedan januari 2021, från drygt 21 procent ökning av KPI till drygt 29 procent ökning av partipriset.

Figur 84 Utveckling av kycklingpriset till slakteri och konsument månadsvis

Källa: Jordbruksverket

2.14 Marknaden för fårkött

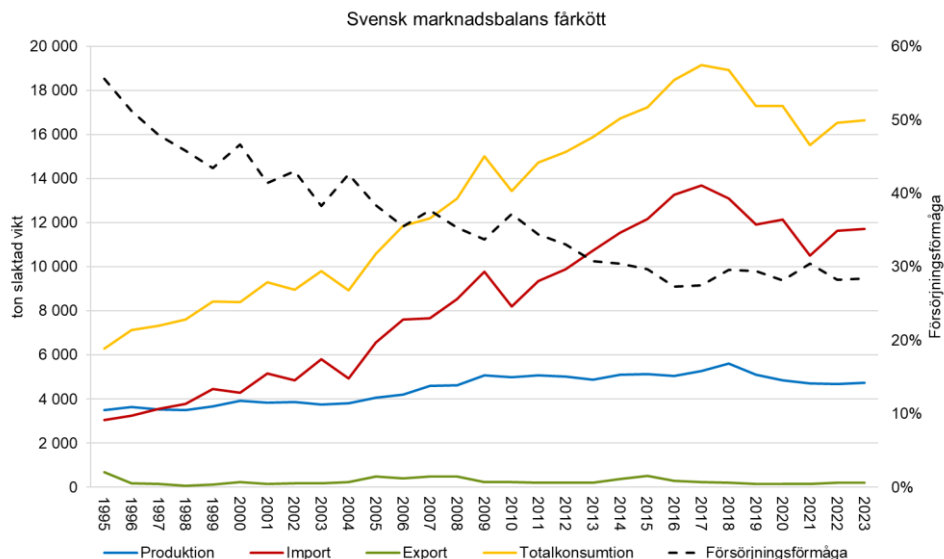
Marknadsbalansen visar att produktionen av fårkött minskat med 7,1 procent de senaste tio åren, samtidigt som importen ökat med 1,6 procent och exporten minskat med 45,9 procent. Det betyder en minskad försörjningsförmåga med 6,7 procent, som landade på 28,4 procent 2023. Samtidigt har totalkonsumtionen per capita av fårkött minskat med 8,4 procent eller 1,5 hekto.

Tabell 12 Svensk marknadsbalans fårkött 2014 – 2023, ton

År	Produktion	Import	Export	Total-konsumtion	Försörjnings-förmåga	Total-konsumtion kg/capita
2014	5 090	11 536	370	16 720	30,4%	1,72
2015	5 120	12 171	525	17 242	29,7%	1,76
2016	5 040	13 259	297	18 470	27,3%	1,86
2017	5 260	13 681	243	19 152	27,5%	1,90
2018	5 600	13 105	197	18 911	29,6%	1,86
2019	5 090	11 925	158	17 301	29,4%	1,68
2020	4 860	12 153	148	17 288	28,1%	1,67
2021	4 720	10 504	159	15 520	30,4%	1,49
2022	4 670	11 629	203	16 520	28,3%	1,58
2023	4 730	11 725	200	16 648	28,4%	1,58

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figuren visar marknadsbalansens utveckling från 1995. Det är tydligt att totalkonsumtionen över tid hängt tajt samman med importutvecklingen, medan produktionen ökat svagt och exporten stått i princip stilla på låg nivå. Den svenska försörjningsförmågan har tappat successivt över hela perioden, även om små uppgångar syns vissa år.

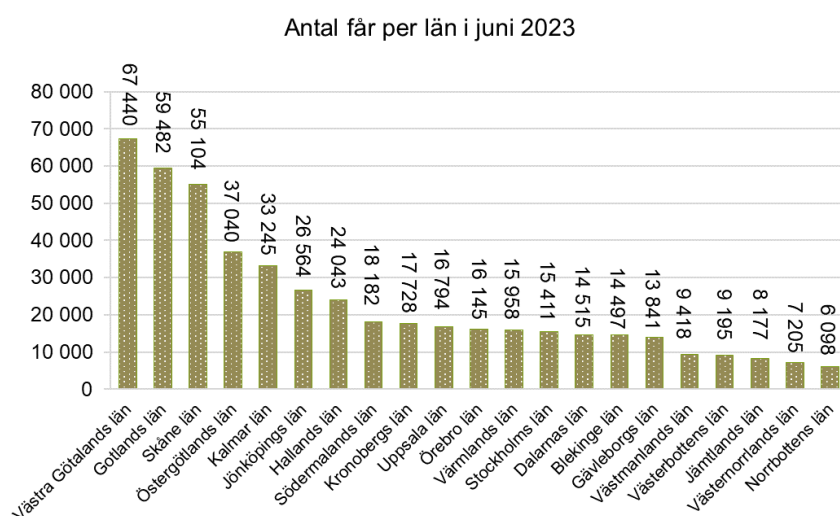

Figur 85 Svensk marknadsbalans fårkött 1995 – 2023

Källa: SCB och Jordbruksverket

2.14.1 Strukturutveckling i fårproduktionen

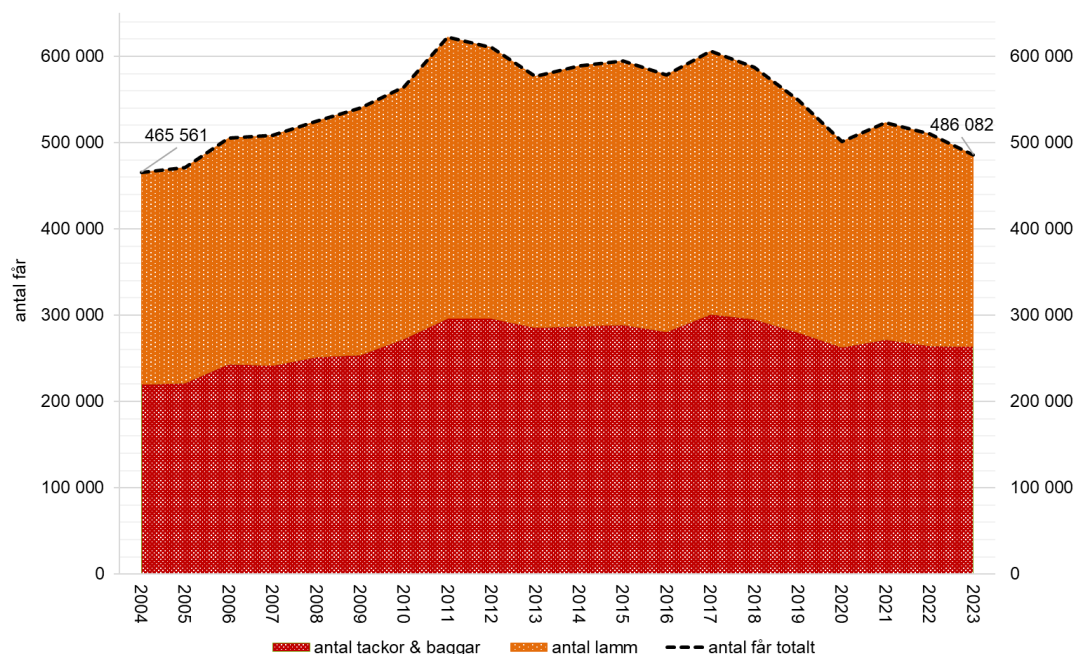
De tre län med mest får är Gotland, Skåne och Västra Götaland. Får är liksom nötkreatur väl utbredda över Sverige och det finns får i samtliga län, vilket hör samman med att betesmarker finns och vallodling bedrivs i större delen av landet. För gris och kyckling är produktionen mer koncentrerad till län med slättbygd.

Figur 86 Fördelningen av antalet får per län i juni 2023

Källa: Jordbruksverket

Antalet får i Sverige har ökat med 4,4 procent de senaste 20 åren, men sett till de senaste tio åren har antalet istället en minskning. Nedgången i antalet djur från 2018 kan delvis förklaras av torkan som tvingade producenter att slakta fler djur än planerat, men även svag efterfrågan och konkurrens från import ligger bakom utvecklingen.

Figur 87 Utvecklingen av antalet får i Sverige 2004 – 2023

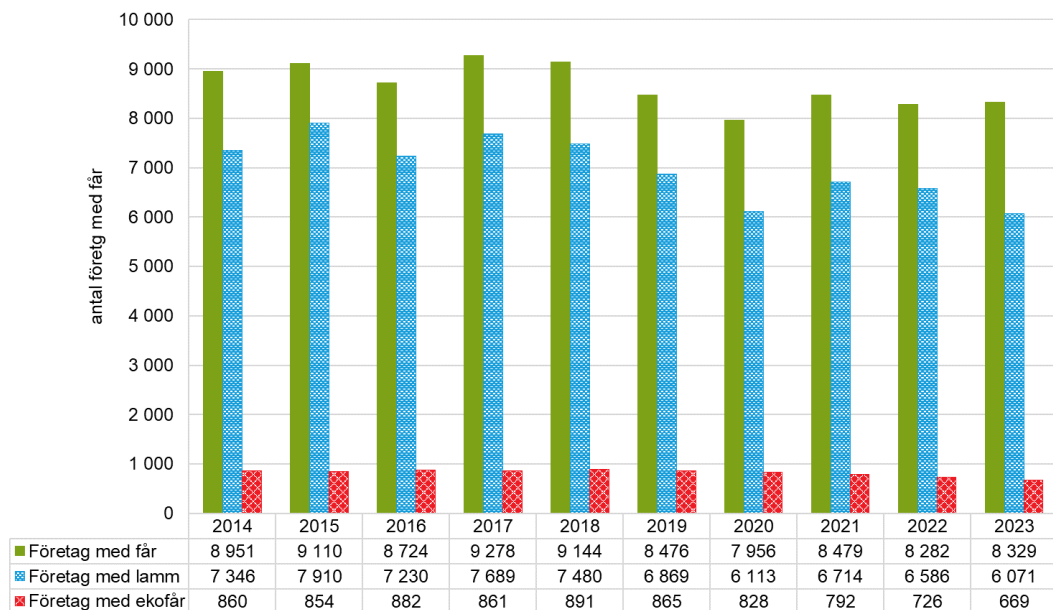
Källa: Jordbruksverket

Tabell 13 Antal får per kategori 2019 – 2023

Kategori	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2022
antal tackor & baggar	279 888	263 369	271 638	264 453	263 989	-0,2%
antal lamm	269 002	237 784	251 810	245 484	222 093	-9,5%
antal får totalt	548 890	501 153	523 448	509 937	486 082	-4,7%

Källa: Jordbruksverket

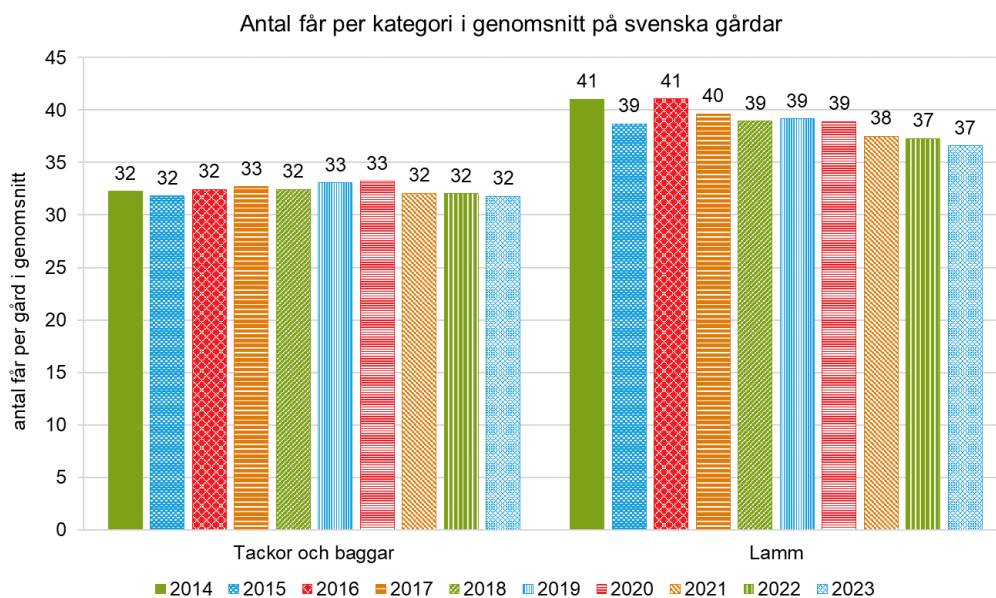
Kriteriet för att hamna i den officiella statistiken som företag med får är att producenten har minst tjugo får. Jordbruksverkets statistik över utvecklingen av antalet företag med får visar en variation mellan knappt 8 000 och drygt 9 000 den senaste tioårsperioden. Den svenska fårproduktionen är relativt småskalig och många av de knappt 8 500 fårföretagarna torde hålla får som en deltidsverksamhet, till exempel för att hålla betesmarkerna öppna.

Figur 88 Antal företag med får, 2014 – 2023

Källa: Jordbruksverket

Den genomsnittliga storleken på svenska företag med tackor och baggar var densamma 2023 som tio år tidigare, medan gårdar som håller lamm minskat från 41 till 37 lamm i genomsnitt. Den här utvecklingen skiljer sig markant åt från övriga animaliesektorer där gårdarna överlag ökat i storlek.

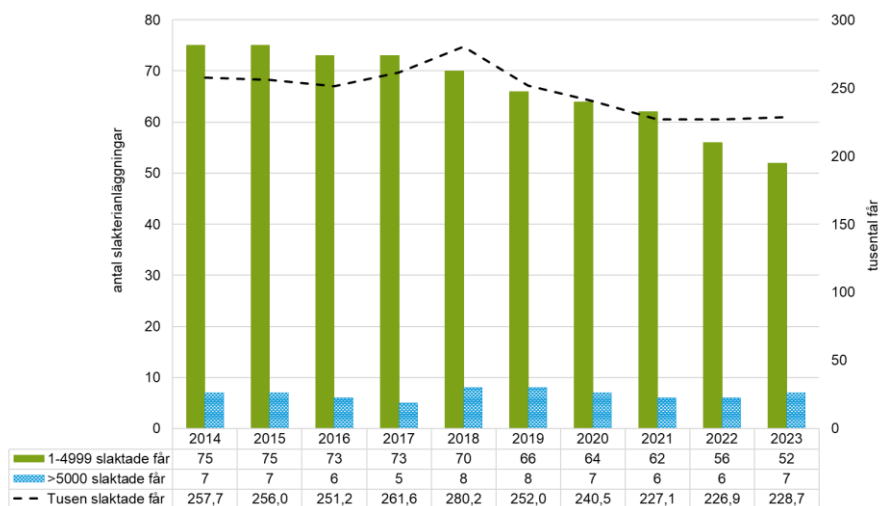

Figur 89 Antal får per gård i genomsnitt per djurkategori, 2014 – 2023

Källa: Jordbruksverket

2.14.2 Slakt av får

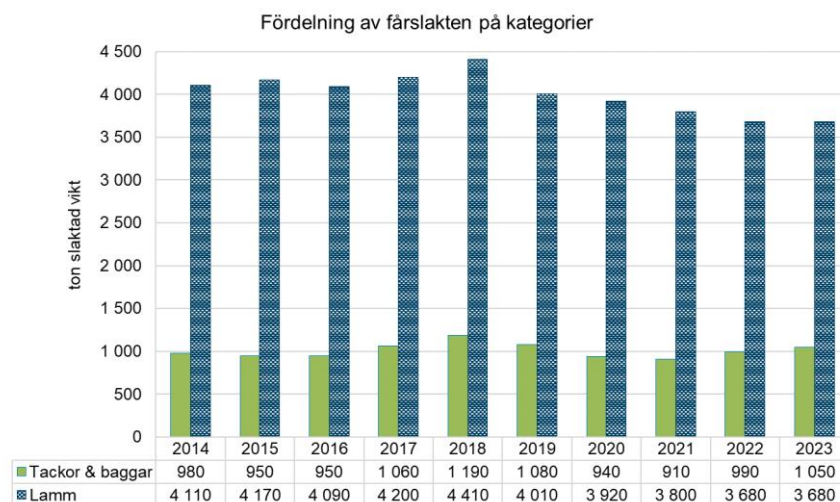
Jordbruksverkets definition av småskalig fårs slakt är slakt av högst 2 500 får per år. I figuren har slakten delats upp på ett annat sätt och visar antalet godkända slakteriföretag som slaktade minst ett får per år i två storleksgrupper med brytpunkten vid 5 000 slaktade får årligen. Antalet slakterier med slakt av färre djur än 5 000 har minskat tydligt de senaste tio åren, från 75 till 52 stycken. Antalet större slakterier har samtidigt varierat mellan 5 och 8.

Figur 90 Struktur på slakteriledet samt antal slaktade får 2014 – 2023

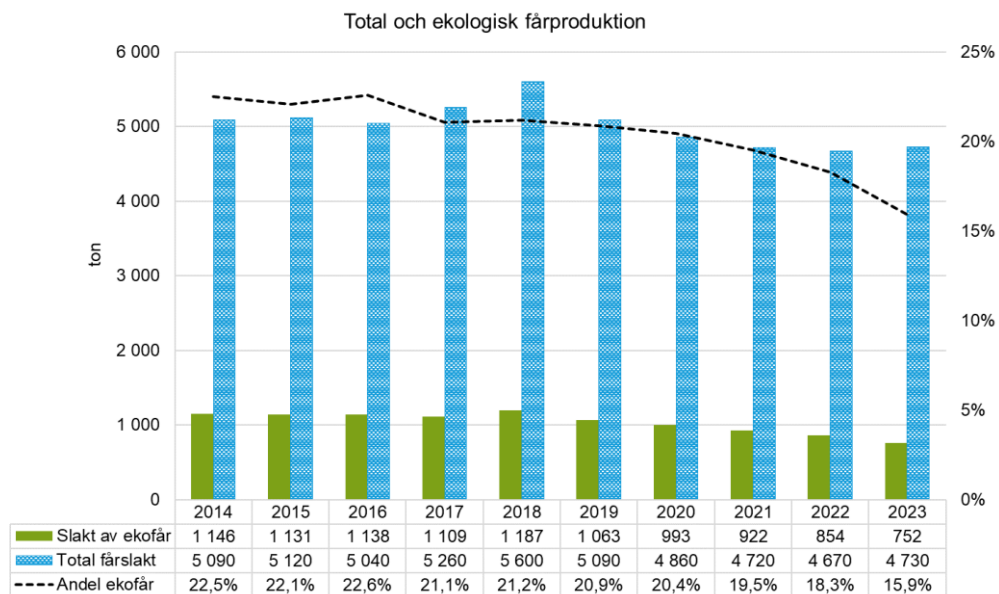
Källa: Jordbruksverket

Räknat i vikt har slakten minskat med 7,1 procent de senaste tio åren. Andelen lamm av den totala slakten av får ligger ganska stadigt straxt under 80 procent. Den ökade slakten av får 2018 till följd av torkan ledde till färre födda lamm 2019. Men vi ser också en nedgång i antalet slaktade får som kan kopplas till svag lönsamhet och minskad efterfrågan på får- och lammkött.

Figur 91 Fördelningen av slaktade får på tackor och baggar samt lamm, ton

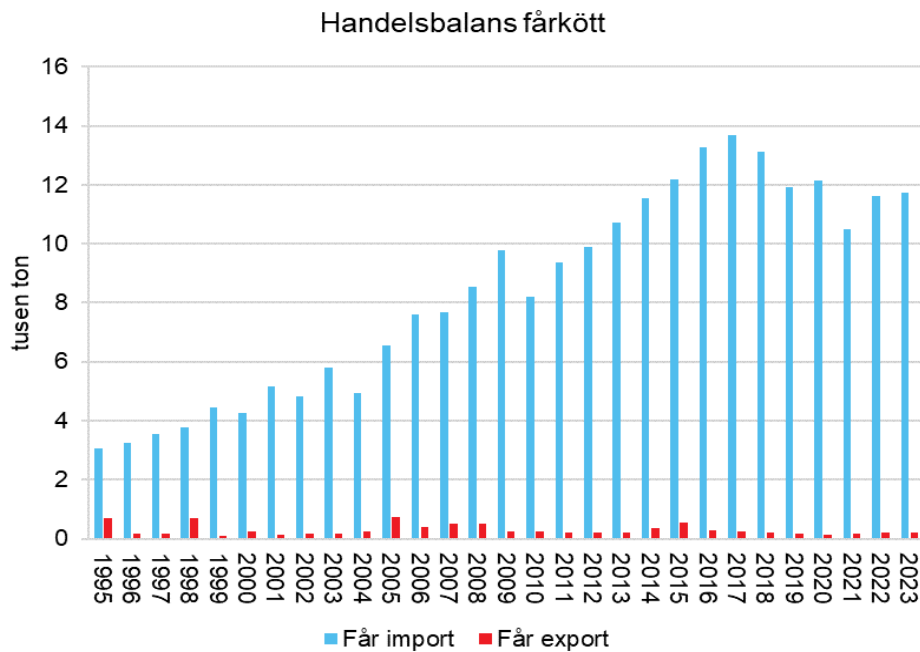
Källa: Jordbruksverket

Figur 92 Total och ekologisk fårproduktion 2014 – 2023

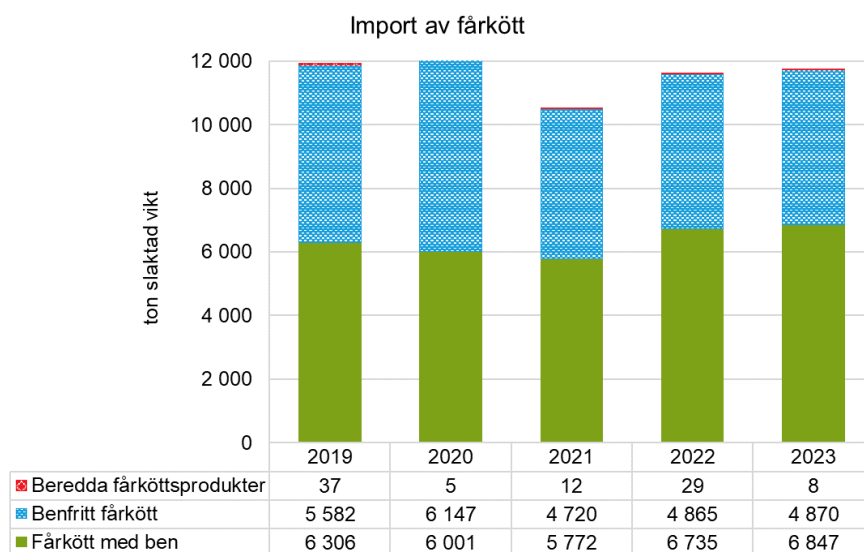
Källa: Jordbruksverket

2.14.3 Utrikeshandel med fårkött

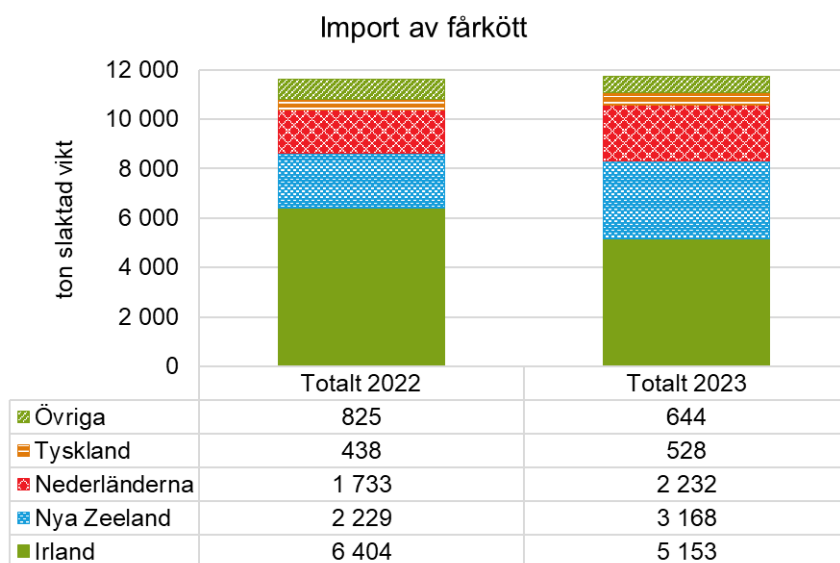
Figur 93 Svensk handelsbalans för fårkött 1995 - 2023, tusen ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

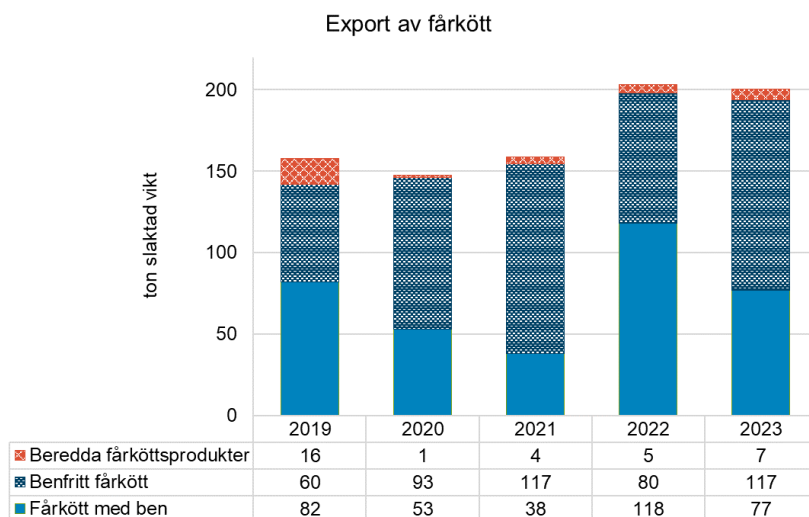
Figur 94 Import av fårkött per kategori 2019 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

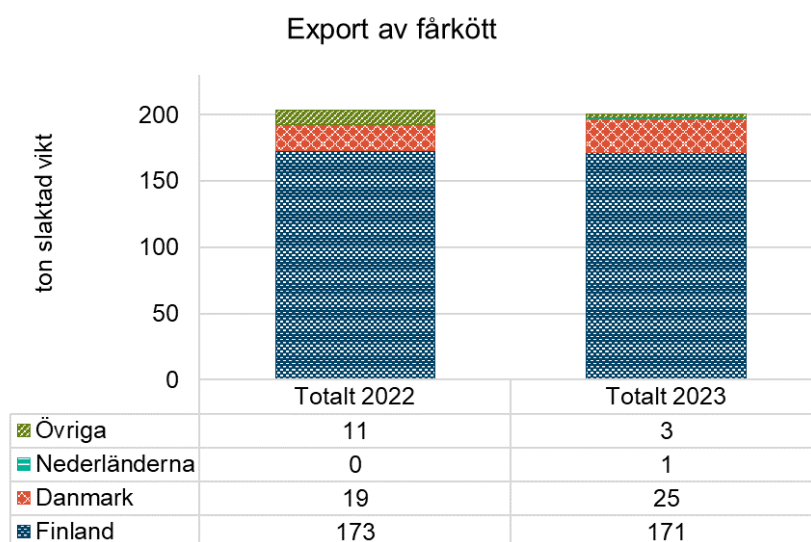
Figur 95 Import av fårkött per land 2022 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figur 96 Export av fårkött per kategori 2019 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figur 97 Export av fårkött per land 2022 – 2023, ton slaktad vikt

Källa: SCB och Jordbruksverket

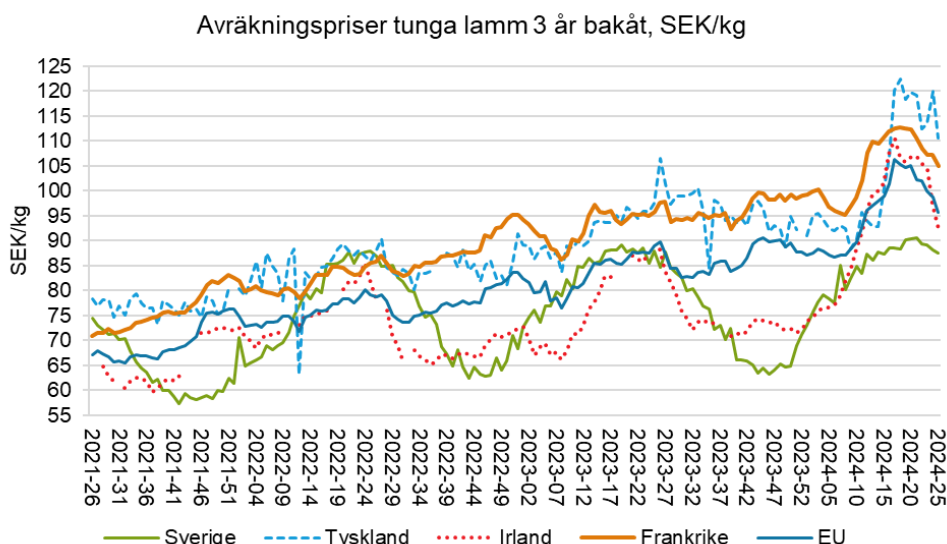
2.14.4 Prisutveckling för lammkött

Rapporteringen inom EU görs för lammkött och både för lätta och tunga lamm, varav tunga lamm ska väga 13 kg eller mer. De tunga lammen är primärt uppfödda för köttproduktion medan lätta lamm, som är vanligast kring Medelhavet och i östra delen av EU, är avkomor till får som primärt hålls för mjölkproduktion. Även om viktgränsen är satt till 13 kg så är slaktvikten för tunga lamm oftast flera kilo högre.

I Sverige samlas priser för olika klasser in från slakteriföretag med produktion över 50 ton lammkött per kalenderår. Sverige rapporterar priser för tunga lamm

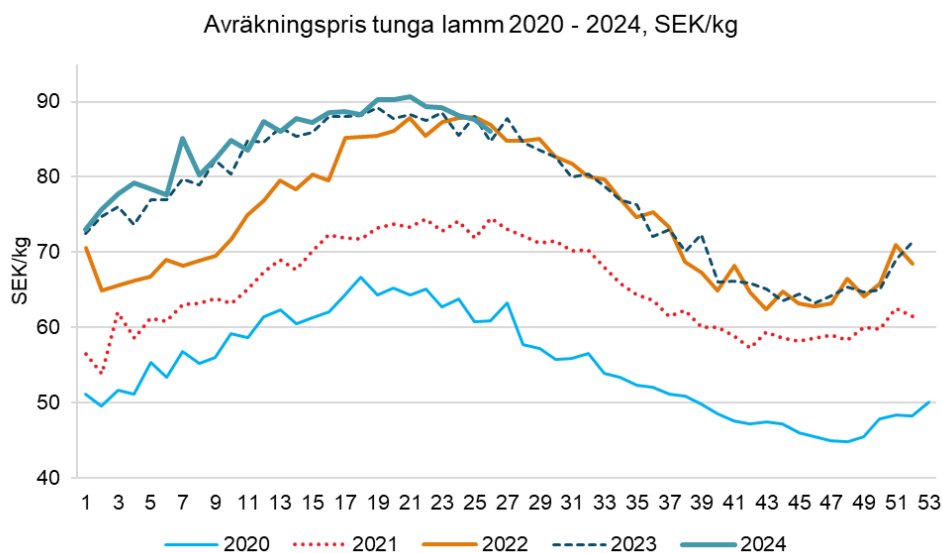
tillsammans med ett tjugotal av EU:s medlemsländer. Ett tiotal länder rapporterar priser för lätta lamm. Lammköttpriserna innehåller en schablon för transportkostnaden som för närvarande ligger på 2 SEK/kg.

Lammpriserna i Sverige har legat lägre än i många andra EU-länder de senaste åren men samtidigt ökat. I samband med att kostnadsökningen för insatsvaror märkts allt tydligare från slutet av 2021 har avräkningspriserna för lamm stigit i hela EU.

Figur 98 Avräkningspriser tunga lamm i EU de tre senaste åren, SEK/kg

Källa: Jordbruksverket och EU-kommissionen

Figur 99 Avräkningspris för tunga lamm i Sverige, 2020 – 2024

Källa: Jordbruksverket

2.15 Marknaden för ägg

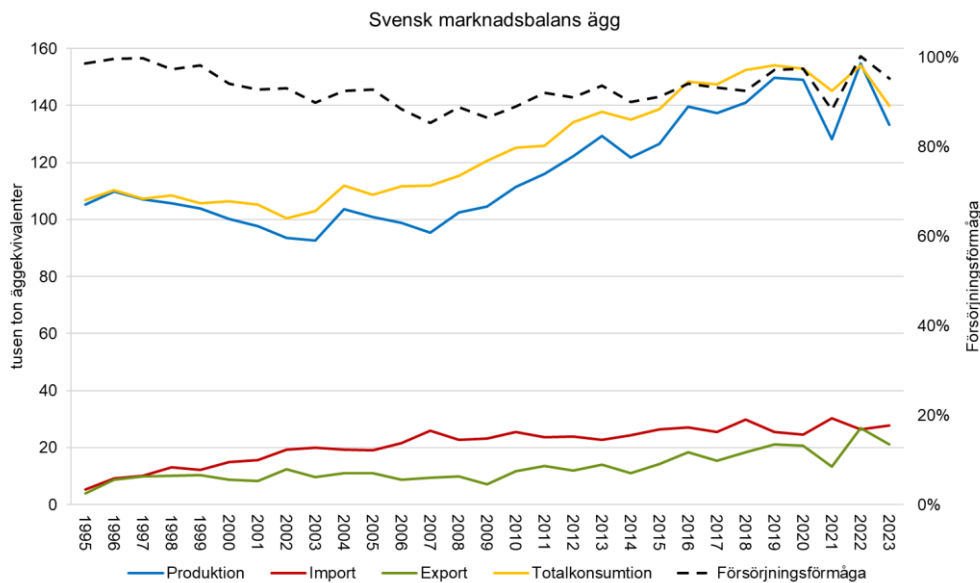
Marknadsbalansen visar att produktionen av ägg ökat med 9,5 procent de senaste tio åren, samtidigt som importen och exporten ökat med 13,8 respektive 92,7 procent. Försörjningsförmågan har ökat med 5,8 procent till 95,3 procent 2023 och totalkonsumtionen per capita har minskat med 4,7 procent. Fågelinfluensan som drabbade Sverige 2021 innebar att cirka en femtedel av antalet svenska värphöns dog eller avlivades och det skapade stora tillfälliga förändringar i marknadsbalansen. Utvecklingen 2022 bottnar till stor del i ett återställande. Under 2023 drabbades äggnäringen åter av ett storskaligt sjukdomsutbrott på samma anläggning, denna gång handlade det om salmonella. Det innebar återigen att en femtedel av Sveriges värphöns avlivades och ett avbräck i produktionen.

Tabell 14 Svensk marknadsbalans ägg 2014 – 2023, tusen ton

År	Produktion	Import	Export	Total-konsumtion	Total-konsumtion kg/capita	Försörjnings-förmåga
2014	121,7	24,4	11,0	135,1	13,9	90,1%
2015	126,5	26,4	14,2	138,7	14,2	91,2%
2016	139,5	27,1	18,3	148,3	14,9	94,1%
2017	137,4	25,4	15,5	147,3	14,6	93,3%
2018	141,1	29,8	18,5	152,5	15,0	92,5%
2019	149,8	25,5	21,1	154,1	15,0	97,2%
2020	149,1	24,5	20,7	153,0	14,8	97,5%
2021	128,1	30,4	13,3	145,2	13,9	88,2%
2022	154,7	26,3	26,8	154,2	14,7	100,3%
2023	133,3	21,2	21,2	139,9	13,3	95,3%

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figuren visar marknadsbalansens utveckling från 1995. Såväl produktion och totalkonsumtion som import och export har följt varandra ganska väl under perioden, vilket bland annat indikerar att konsumtionsökningen i stor utsträckning tillgodosetts av svenska ägg. Samtidigt har den svenska marknadsandelen varierat mellan 85 – 100 procent.

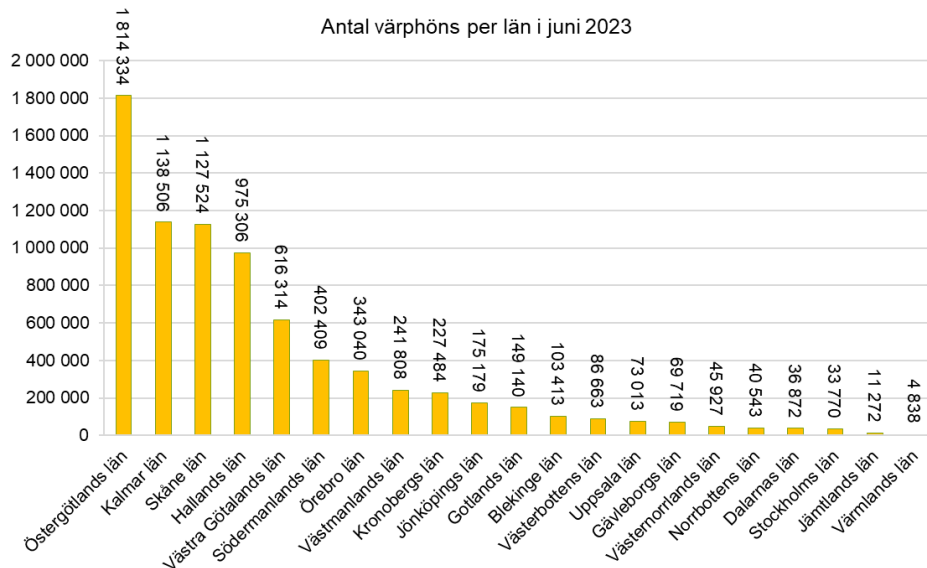

Figur 100 Svensk marknadsbalans ägg 1995 – 2023

Källa: SCB och Jordbruksverket

2.15.1 Strukturutveckling i äggproduktionen

Det finns äggproducenter i samtliga 21 län i Sverige men flest företag finns i Västra Götalands län följt av Skåne län och Jönköpings län. Flest höns finns å andra sidan i Östergötlands län följt av Kalmar län och Skåne län.

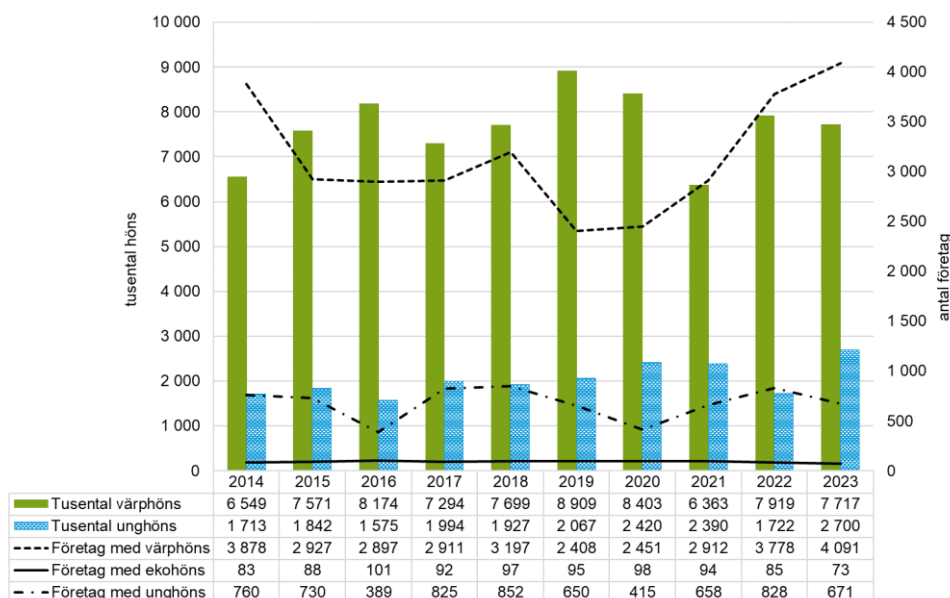

Figur 101 Antal värphöns per län i juni 2023

Källa: Jordbruksverket

För att hamna i lantbruksregistret som företag med värp- eller unghöns måste producenten ha minst 1 000 höns. De flesta av landets 4 091 gårdar med värphöns 2023 har dock betydligt färre än 1 000 värphöns. Dessa bedriver äggproduktion

som hobby- eller deltidssysselsättning och hamnar i registret som företag med värphöns på grund av att de når upp till annan verksamhetströskel. Enligt undersökningen för 2023 hade 3 602 företag mellan 1-49 värphöns, 236 företag hade 50-199 värphöns, 85 företag hade 200-4 999 värphöns och 168 företag hade fler än 4 999 värphöns. Unghöns är höns yngre än 20 veckor som ännu inte börjat värpa, medan värphöns är över 20 veckor och producerar ägg.

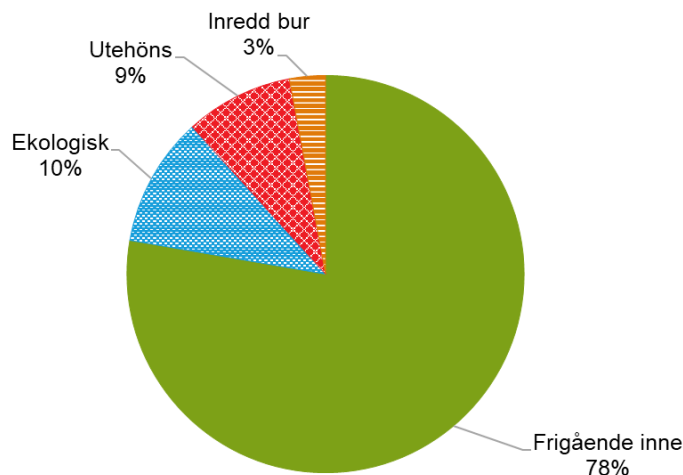
Figur 102 Antal företag med höns och antal höns, 2014 – 2023

Källa: Jordbruksverket

Branschorganisationen Svenska Ägg har statistik över strukturutvecklingen i sektorn som visar maxkapaciteten hönsplatser fördelat på inhysningssystemen frigående höns inomhus, frigående höns utomhus, höns i inredda burar och höns i ekologisk produktion. Den här statistiken avser bara höns hos producenter med fler än 350 hönsplatser som är medlemmar i Svenska Ägg. Jordbruksverket får årligen en sammanställning av siffrorna som vi också rapporterar till EU-kommissionen.

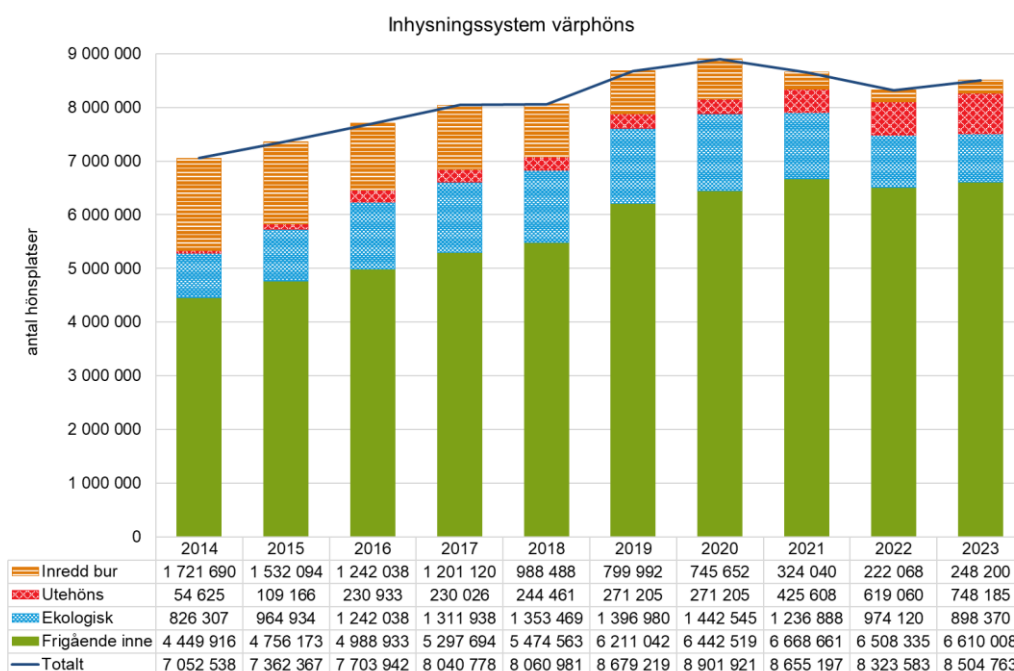
Vid rapporteringen 2023 fördelades maxkapaciteten enligt cirkeldiagrammet nedan. Andelen höns i inredda burar har minskat kraftigt de senaste tio åren på grund av dalande efterfrågan på ägg med den märkningen. De senaste åren har även den ekologiska äggproduktionen minskat. Övriga två inhysningssystem uppvisar ökande andelar. Inom många EU-länder hålls en betydligt större andel värphöns i olika typer av bursystem än i Sverige, men andelen minskar även där.

Fördelning av svenska värphöns per inhysningssystem, 2023

Figur 103 Fördelningen av värphöns per inhysningssystem 2023

Källa: Svenska Ägg

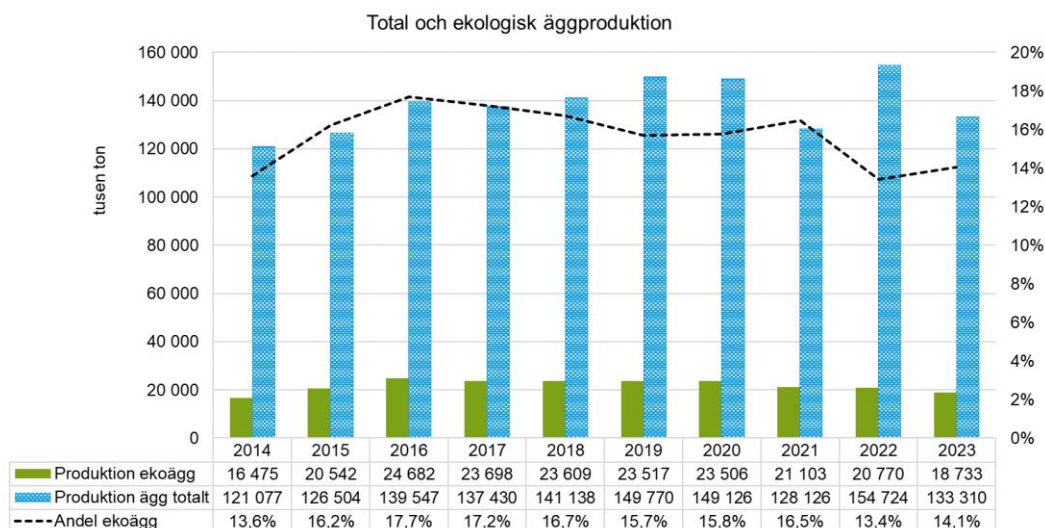
Figur 104 Antal värphöns per inhysningssystem, 2014 – 2023

Källa: Svenska Ägg

2.15.2 Invägning av ägg

Jordbruksverkets beräkning av den svenska äggproduktionen utgår från uppgifter som visar invägningen hos branschorganisationen Svenska Äggs medlemspackerier. Den siffran divideras med en schablonsiffra för att även fånga in den produktion och försäljning som sker via andra kanaler, som packerier som inte är medlemmar i Svenska Ägg eller direktförsäljning från gård och på

torgmarknader. De senaste åren har andelen ägg som säljs via sistnämnda kanaler beräknats vara 13 procent, alltså divideras invägningen hos Svenska Äggs medlemspackerier med 0,87 för att få fram den totala svenska produktionen av ägg. Under 2023 upphörde en del äggproducenter att leverera till Svenska Äggs medlemspackerier runt halvårsskiftet och därför justerades schablonen till 0,85 andra halvåret.

Figur 105 Total och ekologisk äggproduktion 2014 – 2023

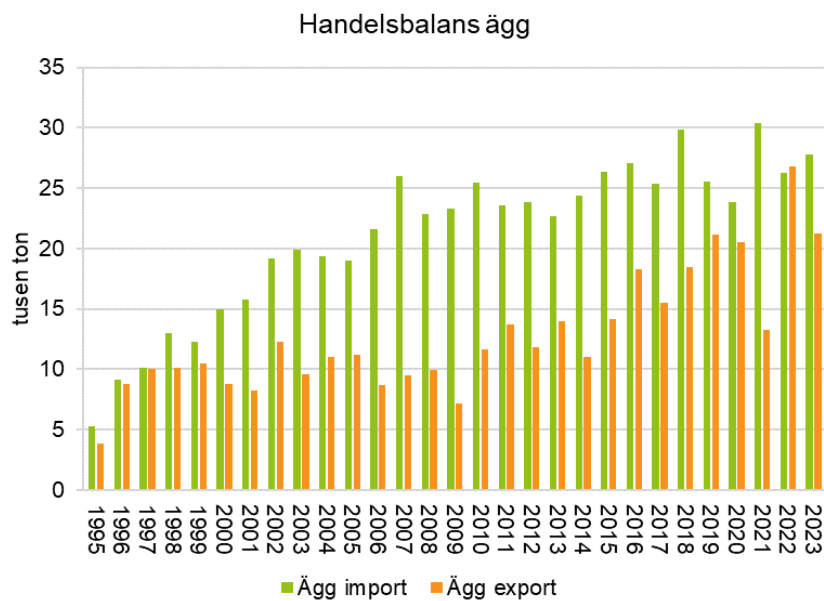
Källa: Jordbruksverket och Svenska Ägg

Tabell 15 Partihandelns invägning samt omräkningstal för uppräknig till total svensk produktion 2014 – 2023

tusen ton	Invägning totalt	Invägning ekoägg	omräkningstal
2014	99 284	13 510	0,82
2015	104 998	17 050	0,83
2016	120 708	21 350	0,865
2017	118 190	20 380	0,86
2018	122 790	20 540	0,87
2019	130 300	20 460	0,87
2020	129 740	20 450	0,87
2021	111 470	18 360	0,87
2022	134 610	18 070	0,87
2023	114 670	16 100	0,87/0,85

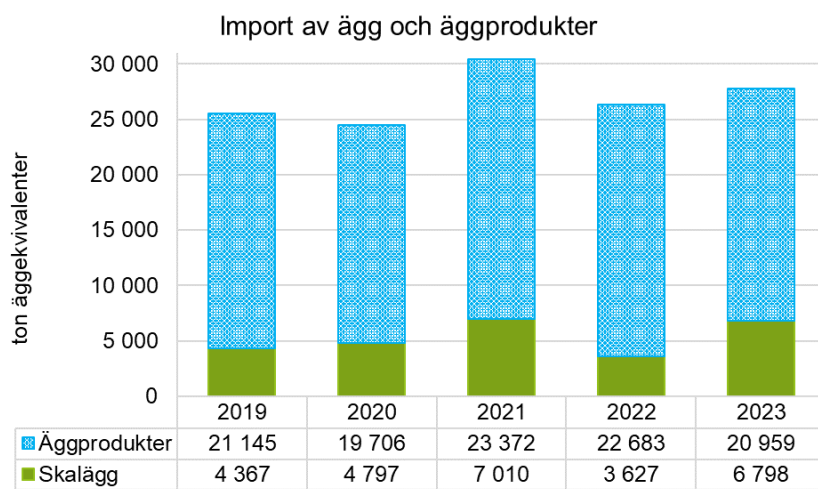
Källa: Jordbruksverket och Svenska Ägg

2.15.3 Utrikeshandel med ägg

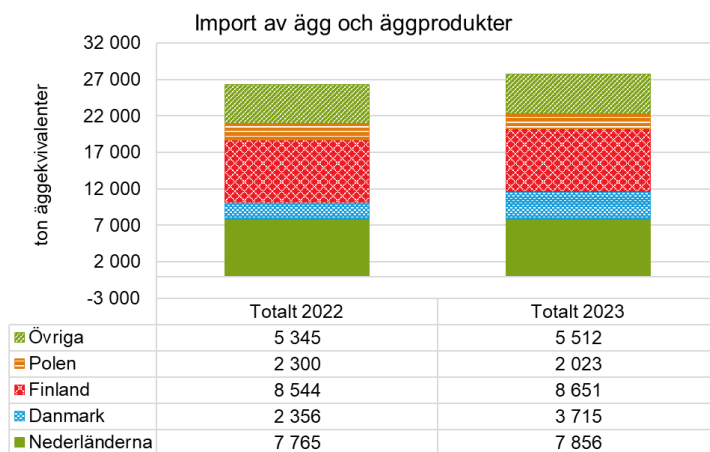
Figur 106 Svensk handelsbalans för ägg 1995 – 2023, tusen ton äggekvaliteter

Källa: SCB och Jordbruksverket

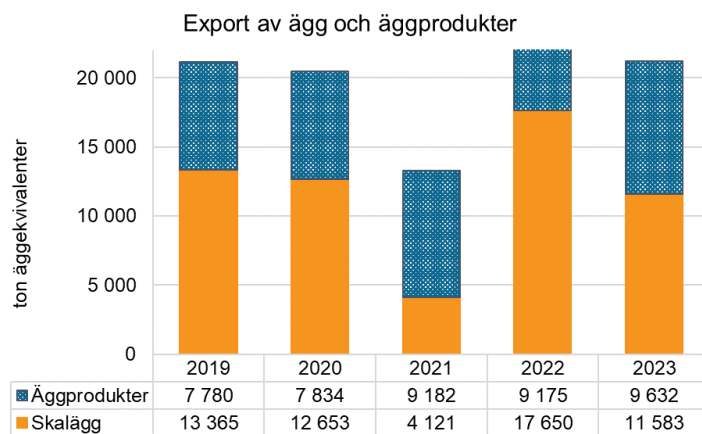
Figur 107 Import av ägg 2019 – 2023, ton äggekvaliteter

Källa: SCB och Jordbruksverket

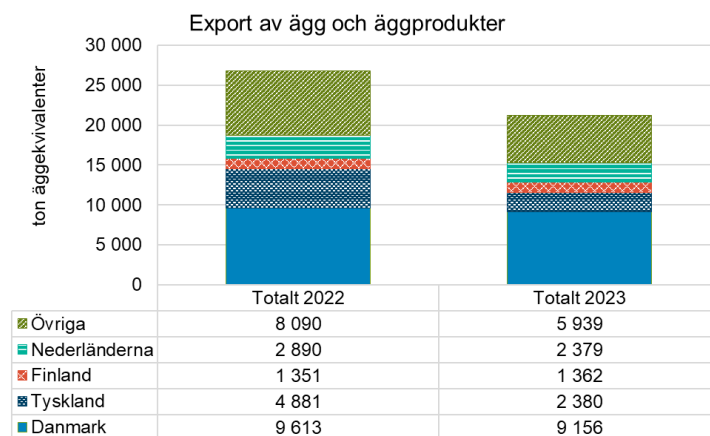
Figur 108 Import av ägg per land 2022 – 2023, ton äggekvalenter

Källa: SCB och Jordbruksverket

Figur 109 Export av ägg 2019 – 2023, ton äggekvalenter

Källa: SCB och Jordbruksverket

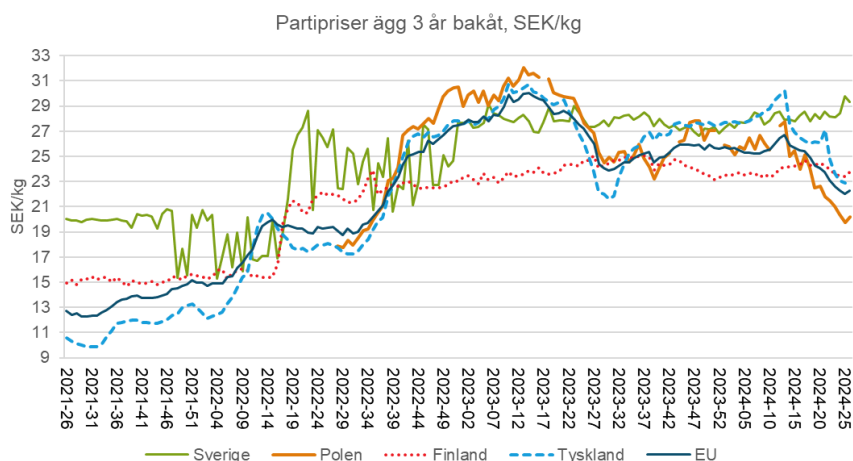

Figur 110 Export av ägg per land 2022 – 2023, ton äggekvalenter

Källa: SCB och Jordbruksverket

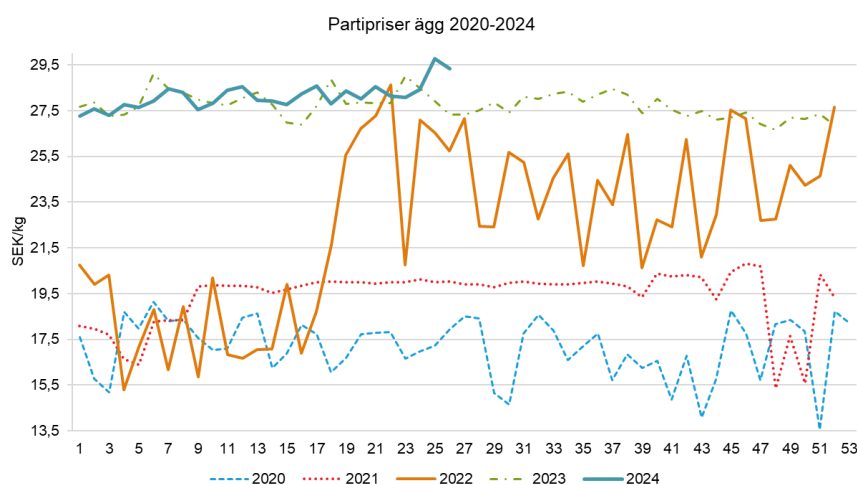
2.15.4 Ägg

I Sverige dominerar äggproduktion i frigående system inomhus och därför rapporteras svenska partipriser för ägg (i 15-pack) från just denna typ av produktion. I andra länder kan priserna som publiceras avse andra inhysningssystem. I Sverige ska alla packerier med en årlig invägning över 2 000 ton rapportera partipriser. Gränsen har satts med hänsyn till att både en tillräcklig del av marknaden ska täckas in samtidigt som den administrativa bördan ska minimeras. Som framgår av figuren ligger den svenska prisnivån oftast något över prisnivån i andra EU-länder. Prisökningen som inleddes på våren 2022 är kopplad till stigande kostnader för jordbrukets insatsvaror men tidvis stigande priser inom EU kan också bero på stora utbrott av fågelinfluensa i Europa, som slagit ut många värphöns. Sektorn har emellertid också mött ökad konkurrens från äggprodukter från Ukraina, vilket verkar dämpande på priserna.

Figur 111 Partipriser för ägg de tre senaste åren, SEK/kg

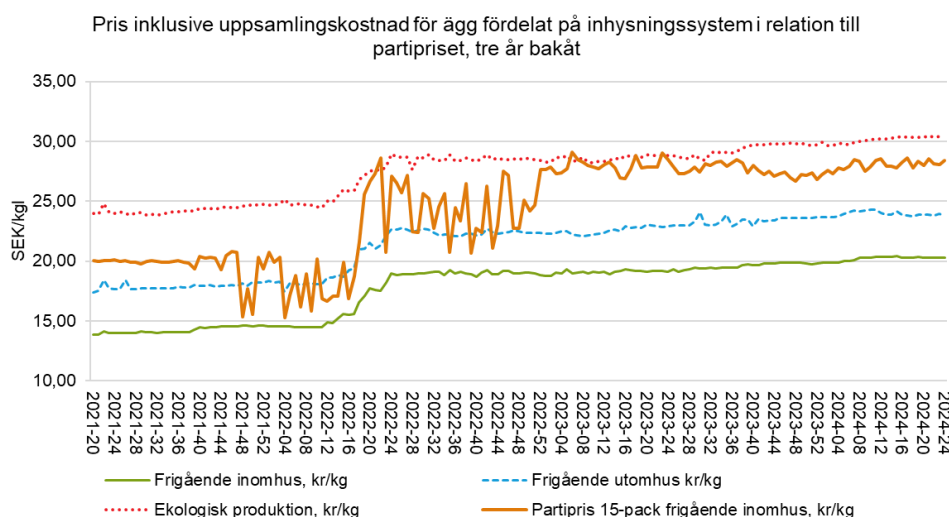
Källa: Jordbruksverket och EU-kommissionen

Figur 112 Partipriser för ägg i Sverige 2020 – 2024

Källa: Jordbruksverket

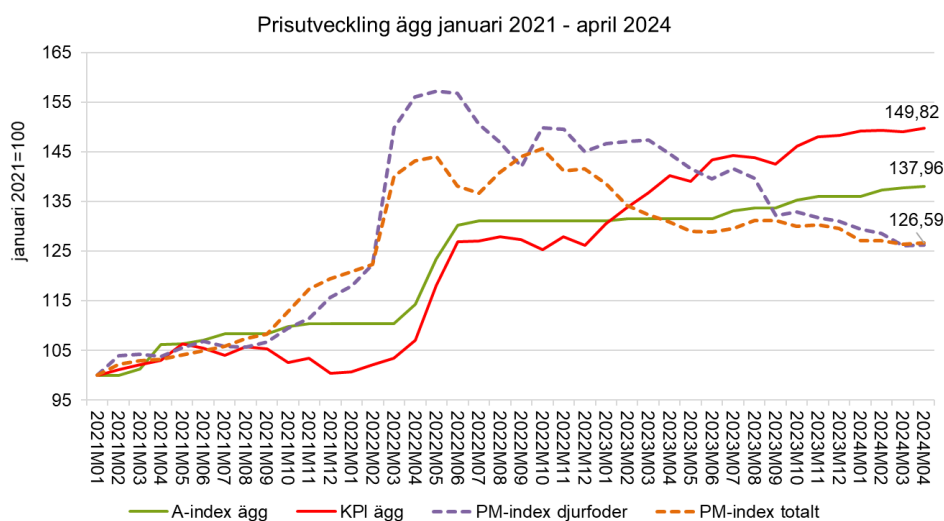
I samband med att Jordbruksverket samlar in partipriserna hämtar vi även in avräkningspriser för tre av fyra godkända inhysningssystem. Priserna för burägg presenteras inte längre då de numera bara utgör ett par procent. Statistiken visar att prisnivån ökade svagt i början av perioden. Sjukdomsutbrotten som drabbade Sverige 2021 och 2023 och slog ut omkring en femtedel av värphönsen har inte påverkat inte priset på ägg i särskilt stor utsträckning, utan det var i samband med kostnadsökningarna på insatsvaror 2022 som priset ökade med viss fördröjning.

Figur 113 Avräkningspris för ägg i relation till partipris de tre senaste åren, SEK/kg

Källa: Jordbruksverket

För ägg finns ingen indexberäkning för partiledet. Eftersom fodret är en stor kostnadspost finns den serien med i figuren nedan. Avräknings- och konsumentpriserna har ökat mest sedan januari 2021.

Figur 114 Utveckling av äggpriset till producent och konsument månadsvis

Källa: Jordbruksverket

2.16 Marknaden för mjölk och mejeriprodukter

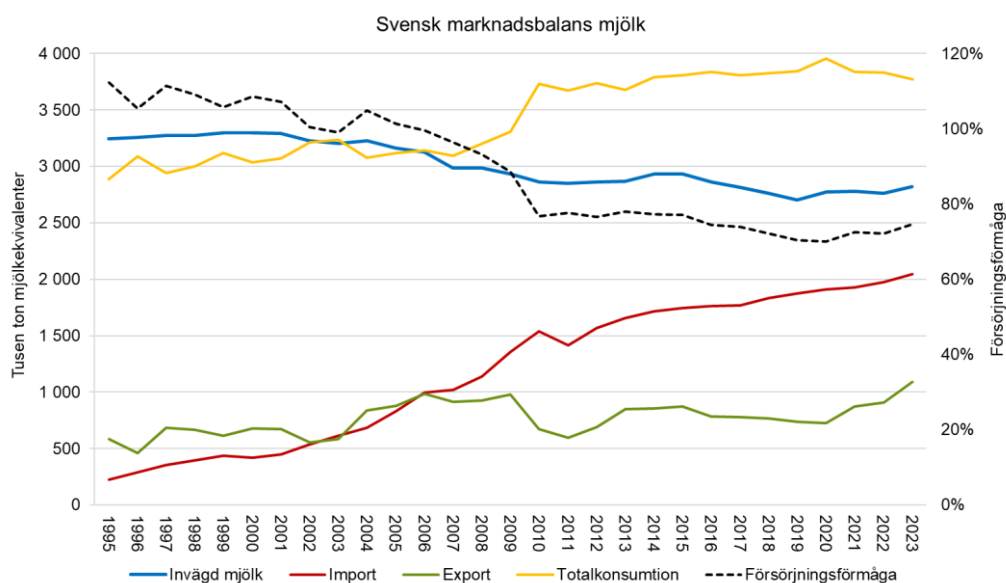
Marknadsbalansen visar att invägningen av mjölk minskat med 3,8 procent de senaste tio åren, samtidigt som importen ökat med 19,3 procent och exporten ökat med 27,4 procent. Försörjningsförmågan har samtidigt minskat med 3,4 procent till 74,7 procent 2023 och totalkonsumtionen per capita uttryckt i mjölkekvivalenter har minskat med 8,4 procent.

Tabell 16 Svensk marknadsbalans mejeriprodukter 2014 – 2023, tusen ton

År	Produktion (invägning av mjölk)	Import	Export	Schablon- mässig konsumtion	Schablon- mässig konsumtion kg/capita	Försörjnings- förmåga
2014	2 931	1 716	857	3 791	390,8	77,3 %
2015	2 933	1 744	871	3 807	388,3	77,1 %
2016	2 862	1 763	786	3 840	386,8	74,5 %
2017	2 817	1 768	777	3 808	378,4	74,0 %
2018	2 760	1 833	767	3 826	375,8	72,1 %
2019	2 704	1 878	740	3 842	373,5	70,4 %
2020	2 773	1 913	728	3 958	382,1	70,1 %
2021	2 782	1 930	875	3 837	368,2	72,5 %
2022	2 765	1 974	908	3 830	365,2	72,2%
2023	2 819	2 048	1 091	3 775	358,3	74,7%

Källa: Jordbruksverket och Statistikmyndigheten SCB

Figuren visar marknadsbalansens utveckling från 1995. Såväl produktion och totalkonsumtion som import och export har bildat växande gap från 2007. Den svenska försörjningsförmågan har samtidigt sjunkit, men vänt uppåt svagt de senaste två åren vilket vittnar om stärkt konkurrenskraft för svenska mejerivaror.

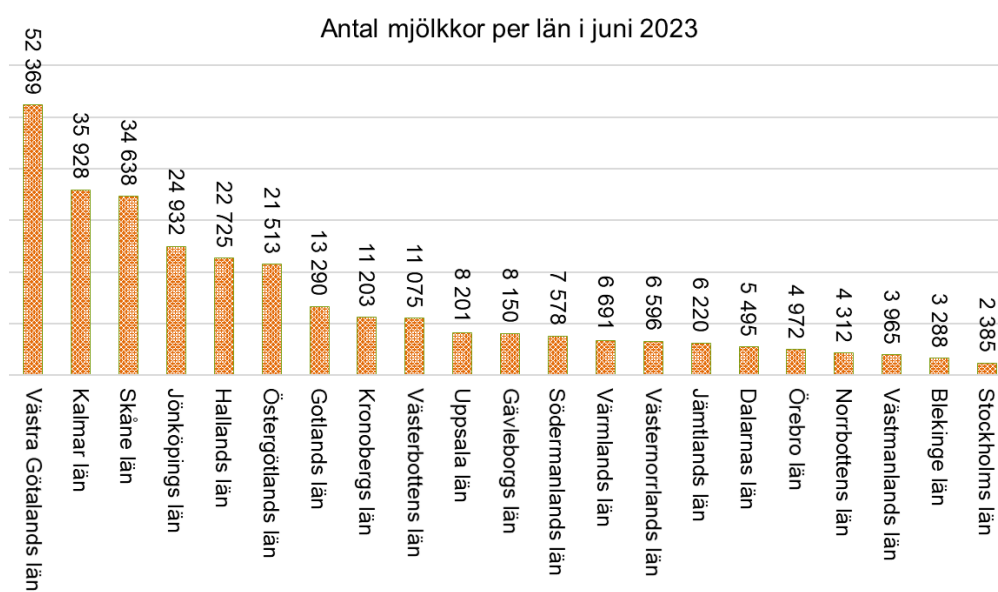
Figur 115 Svensk marknadsbalans mjölk 1995 – 2023

Källa: SCB och Jordbruksverket

2.16.1 Strukturutveckling i mjölkproduktionen

Utvecklingen av det totala antalet mjölkkor, företag med mjölkkor och genomsnittlig besättningsstorlek redovisas under nötköttsproduktionen ovan.

Det finns mjölkkor i alla län i Sverige, men flest antal mjölkkor finns i Västra Götalands län, Kalmar län och Jönköpings län. Stockholms län har minst antal mjölkkor.

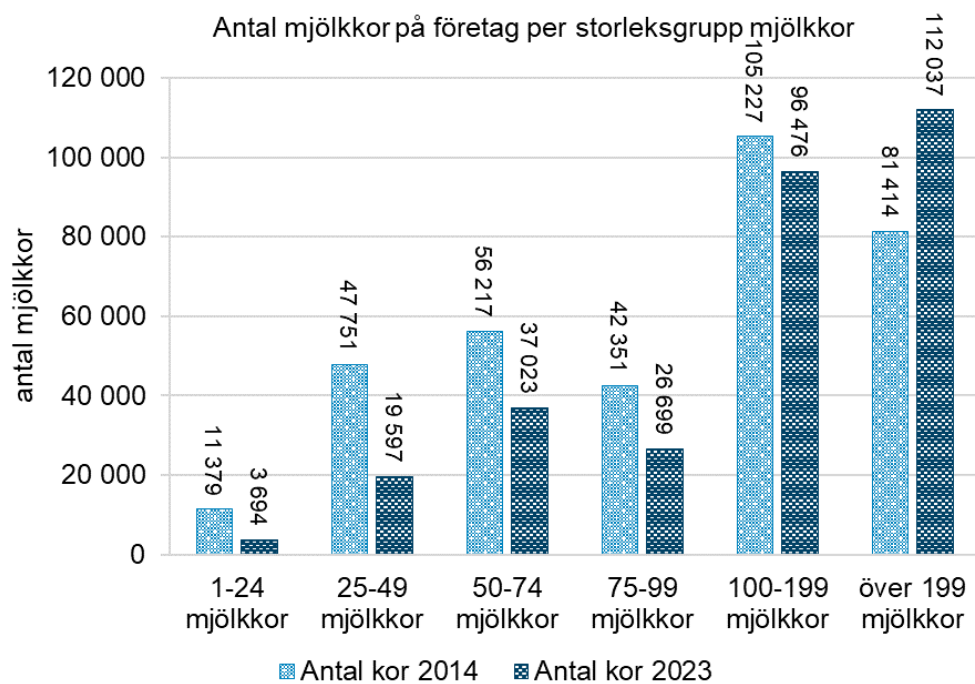

Figur 116 Antal mjölkkor per län i juni 2023

Källa: Jordbruksverket

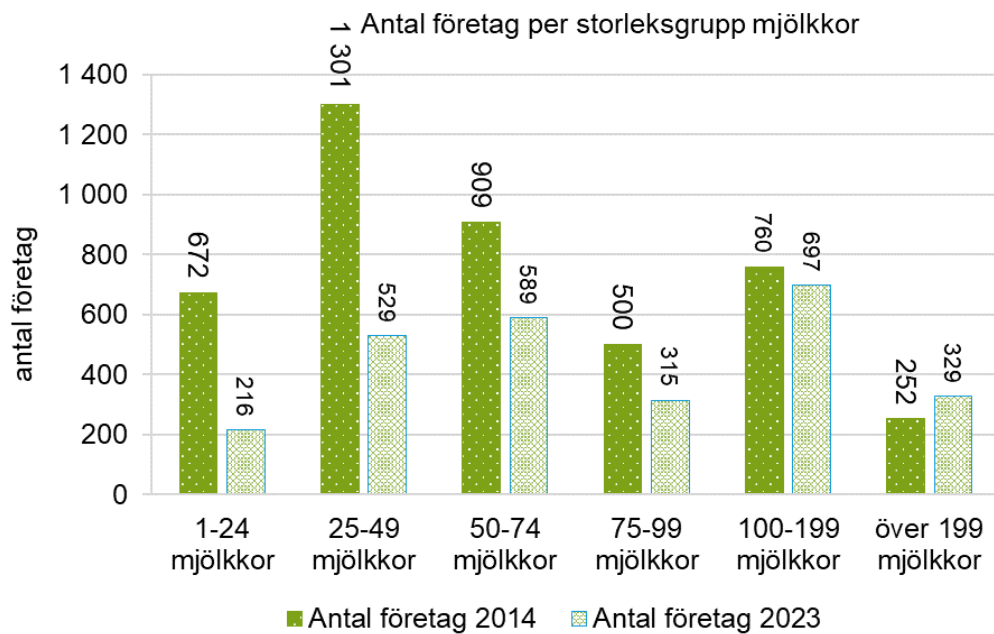
Antalet mjölkproducenter blir färre och de minskar i snabbare takt än antalet mjölkkor. De senaste 10 åren har antalet mjölkproducenter minskat med 39,1 procent medan antalet mjölkkor har minskat med 14,2 procent. Den här utvecklingen har pågått under en längre tid och är inte unik för Sverige. Det genomsnittliga antalet mjölkkor räknat på alla mjölkföretag 2023 var 110 kor, se graf under nötköttsproduktionen. Den genomsnittliga ekologiska mjölkbesättningen hade 105 mjölkkor samma år.

Flest mjölkkor, med 37,9 procent av det totala antalet, fanns 2023 i besättningar med 100 – 199 mjölkkor, en andel som ökat från 30,6 procent tio år tidigare. Den största andelen företag 2023 fanns i samma grupp, med 26,1 procent av det totala antalet företag med mjölkkor.

Figur 117 Antal kor per besättningsstorlek 2014 och 2023

Källa: Jordbruksverket

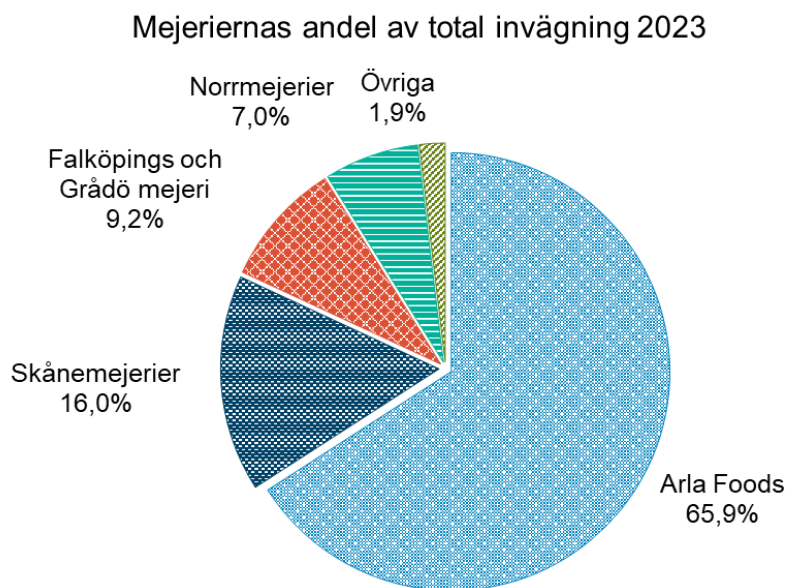
Figur 118 Antal företag per besättningsstorlek 2014 och 2023

Källa: Jordbruksverket

2.16.2 Invägning av mjölk och produktion av mejerivaror

Enligt Livsmedelsverket finns det i dagsläget drygt 150 anläggningar som är godkända för att hantera obehandlad mjölk och mjölkprodukter. Majoriteten av dessa är små gårdsmejerier och de flesta av de små mejerierna producerar ost.

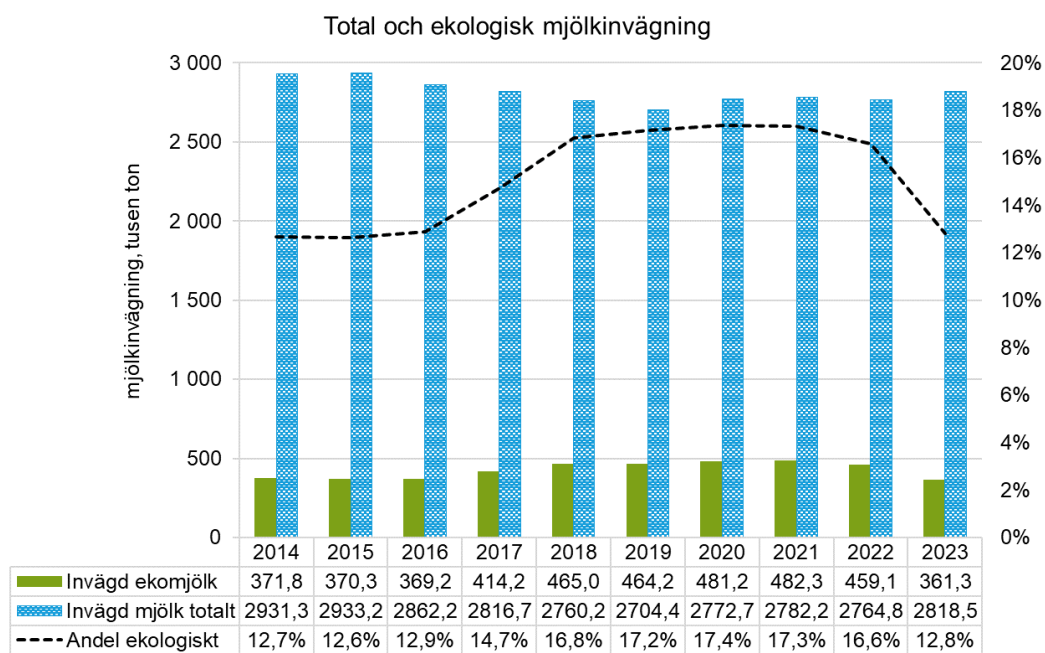
Invägningen av mjölk domineras av de fyra största mejeriföretagen och tillsammans vägde de in över 98 procent av mjölkproduktionen i Sverige 2023.

Figur 119 Mejeriernas andel av total invägning 2023

Källa: Jordbruksverket

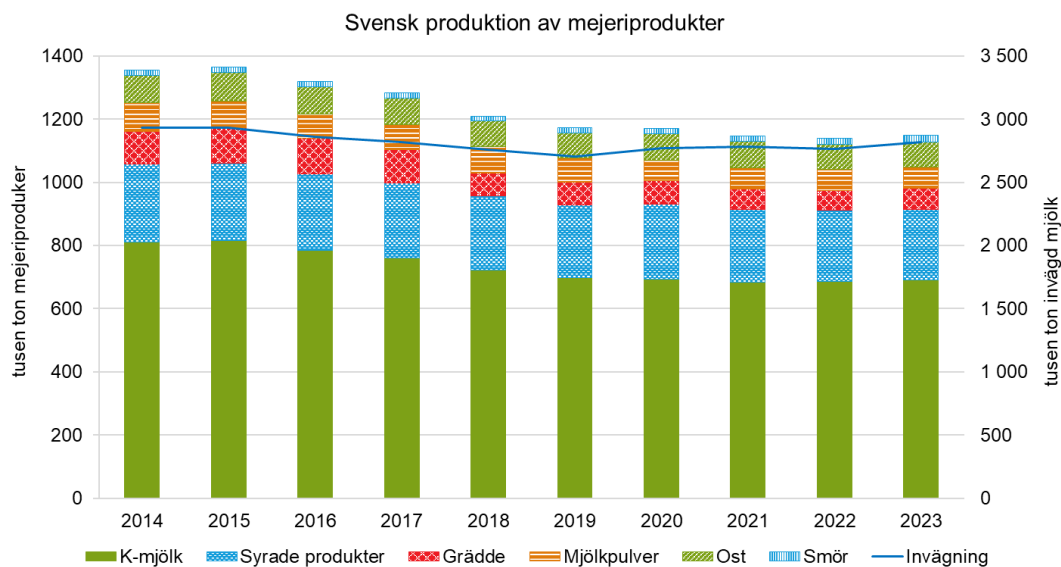
I figuren nedan redovisas den svenska mjölkinvägningen de senaste 10 åren. Den långsiktiga trenden har varit minskad mjölkproduktion och 2014 – 2023 minskade invägningen totalt med 3,8 procent, samtidigt som invägningen av ekologisk mjölk minskade med 2,8 procent. Både antalet ekologiska mjölkproducenter och invägningen av ekologisk mjölk tappade stort mellan 2022 och 2023, främst på grund av vikande efterfrågan i konsumentledet. Konsumtionsmjölk är den produkt där den ekologiska andelen är högst med normalt sett omkring en femtedel av total produktion räknat i vikt. I takt med att andelen ekologisk mjölkinvägning sjunkit de senaste åren så minskar även andelen ekologiska mejerivaror.

Figur 120 Total och ekologisk mjölkinvägning 2014 – 2023

Källa: Jordbruksverket

I figuren nedan redovisas produktionen av olika mejeriprodukter de senaste tio åren. Överlag har produktionen minskat och det är bara smör som ökat, vilket innebär att vår konsumtion till växande del täckts av importerade produkter.

Figur 121 Produktion av mejeriprodukter 2014 – 2023

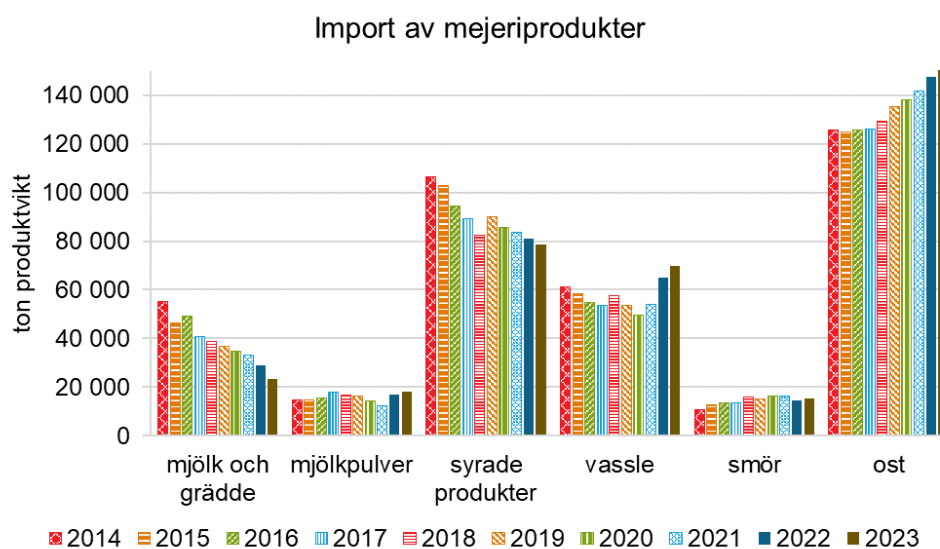
Källa: Jordbruksverket

Tabell 17 Produktion av mejeriprodukter i Sverige 2014 – 2023, tusen ton

År	Konsumtions- mjölk	Syrade produkter	Grädde	Mjölkpulver	Ost	Smör
2014	864,0	249,0	103,8	73,8	90,0	17,0
2015	815,0	245,7	112,4	84,0	90,2	16,5
2016	785,0	242,1	112,7	75,9	87,3	16,5
2017	760,9	238,0	105,3	79,0	82,7	16,3
2018	721,2	237,2	71,4	82,2	81,8	15,3
2019	698,5	230,8	70,5	76,9	80,7	16,1
2020	694,0	236,0	74,1	65,8	83,5	16,6
2021	683,7	229,6	65,9	66,1	84,2	17,1
2022	685,9	224,8	64,3	66,5	78,5	19,1
2023	690,9	223,7	66,9	65,8	79,4	21,2

Källa: Jordbruksverket

2.16.3 Utrikeshandel med mejeriprodukter

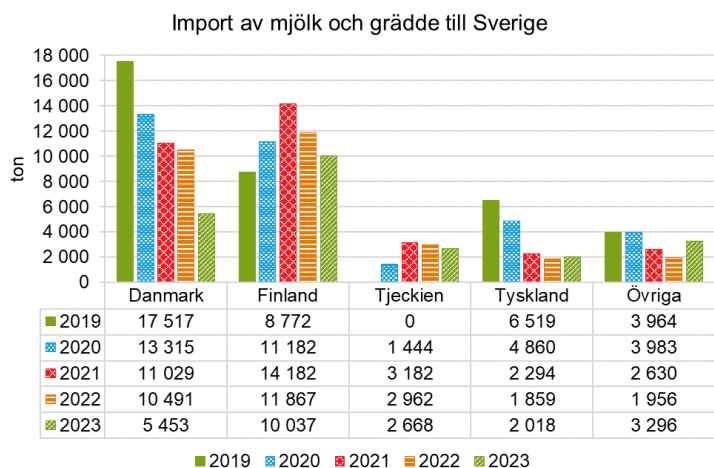
Figur 122 Import av mjölkprodukter 2014 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

Tabell 18 Import av mejeriprodukter till Sverige 2019 – 2023, ton produktvikt

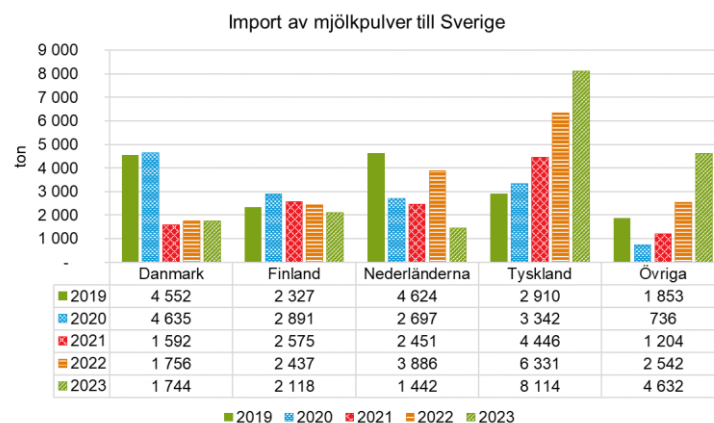
produktkategori	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2022
mjolk och grädde	36 772	34 784	33 317	29 135	23 472	-19,4%
mjölkpulver	16 266	14 301	12 268	16 994	18 050	6,2%
syrade produkter	89 892	85 582	83 560	80 979	78 675	-2,8%
vassle	53 635	49 689	53 984	64 843	69 694	7,5%
smör	15 068	16 219	16 220	14 336	15 186	5,9%
ost	135 239	138 255	141 547	147 486	153 340	4,0%

Källa: SCB

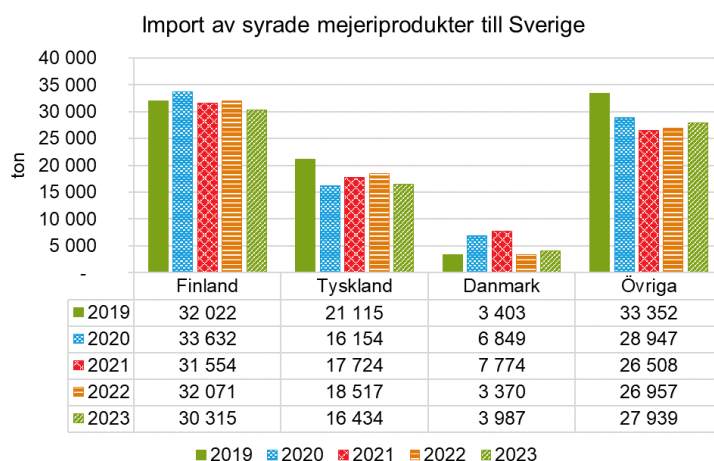
Figur 123 Import av mjölk och grädde 2019 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

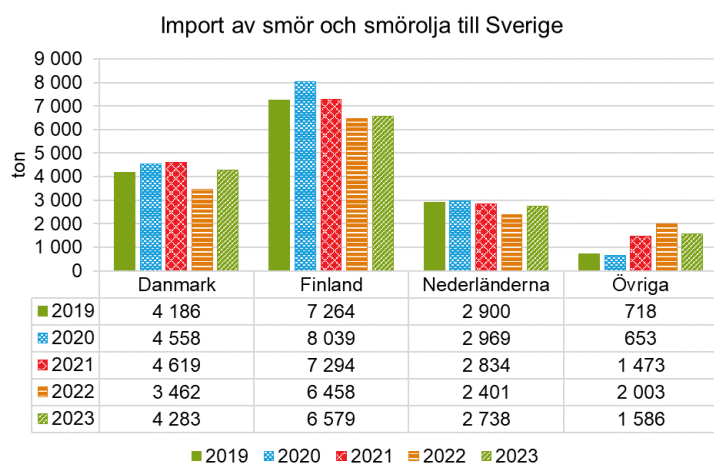
Figur 124 Import av mjölkpulver 2019 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

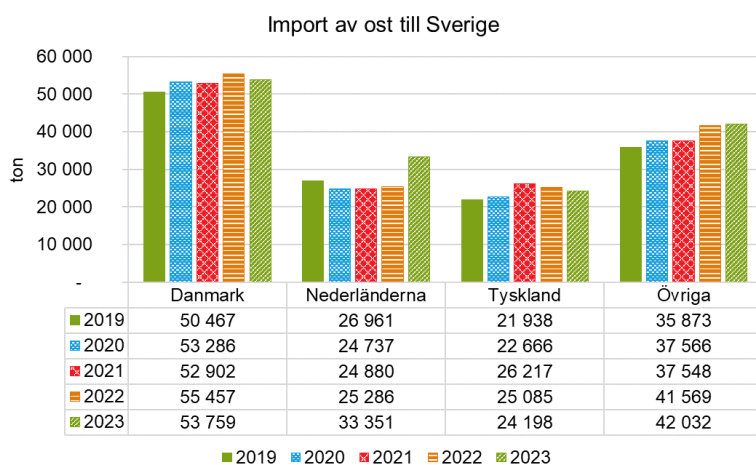
Figur 125 Import av syrade produkter 2019 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

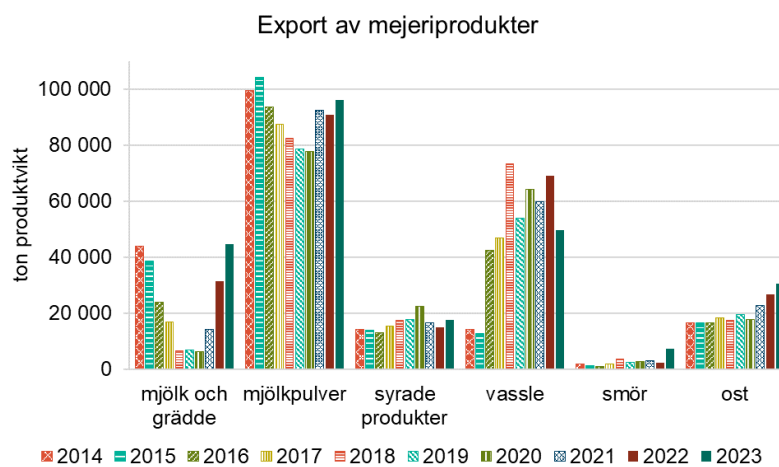
Figur 126 Import av smör och smörolja 2019 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

Figur 127 Import av ost 2019 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

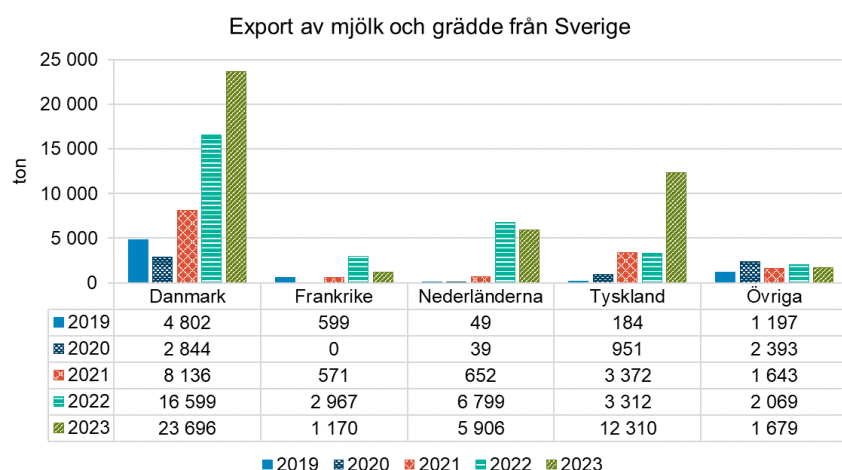
Figur 128 Export av mjölkprodukter 2014 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

Tabell 19 Export av mjölkprodukter från Sverige 2019 – 2023, ton produktvikt

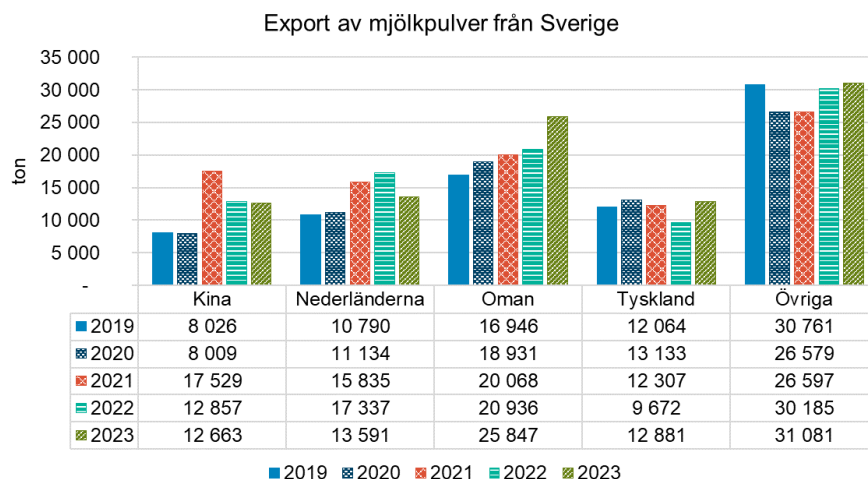
produktkategori	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2022
mjölk och grädde	6 829	6 227	14 374	31 456	44 761	42,3%
mjölkpulver	78 587	77 786	92 336	90 987	96 063	5,6%
syrade produkter	17 822	22 397	16 505	15 033	17 471	16,2%
vassle	53 849	64 180	59 806	69 045	49 583	-28,2%
smör	2 480	2 790	3 095	2 426	7 383	204,3%
ost	19 431	17 729	22 824	26 747	30 484	14,0%

Källa: SCB

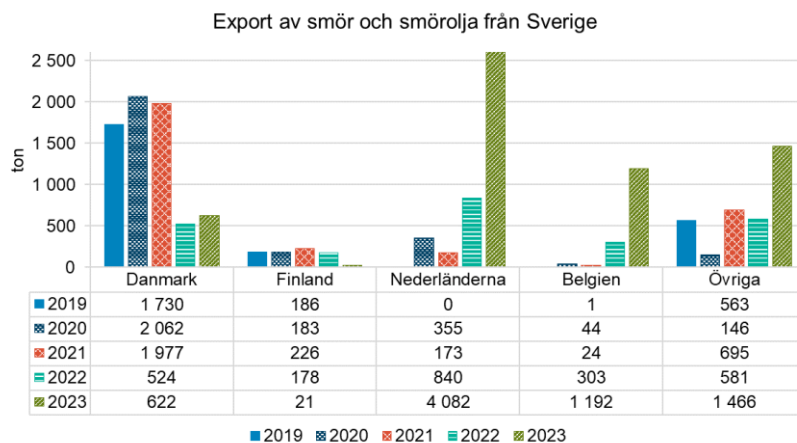
Figur 129 Export av mjölk och grädde 2019 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

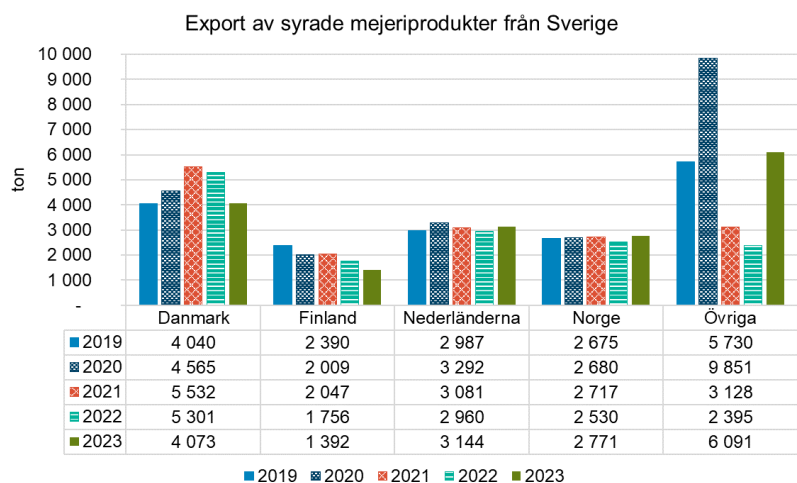
Figur 130 Export av mjölkpulver 2019 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

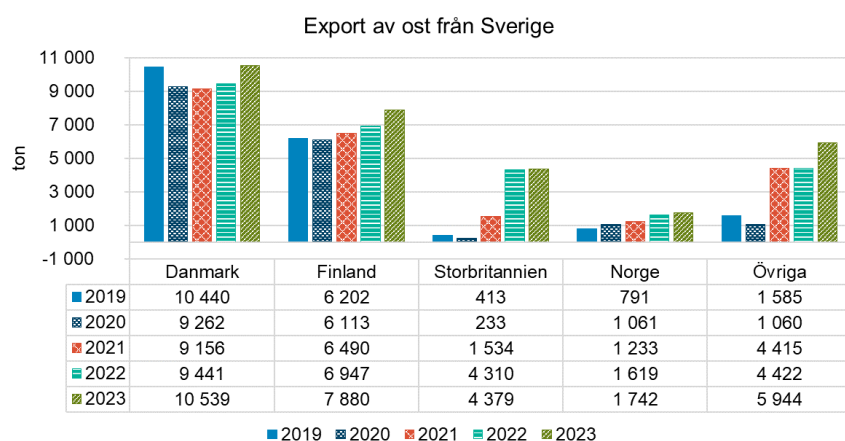
Figur 131 Export av smör och smörolja 2019 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

Figur 132 Export av syrade produkter 2019 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

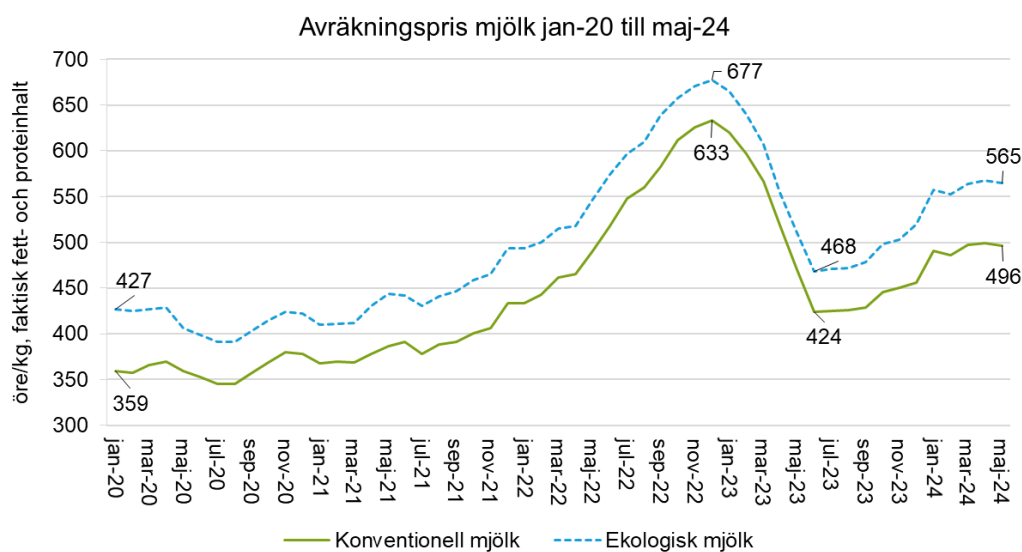

Figur 133 Export av ost 2019 – 2023, ton produktvikt

Källa: SCB

2.16.4 Priser för mjölk och mejeriprodukter

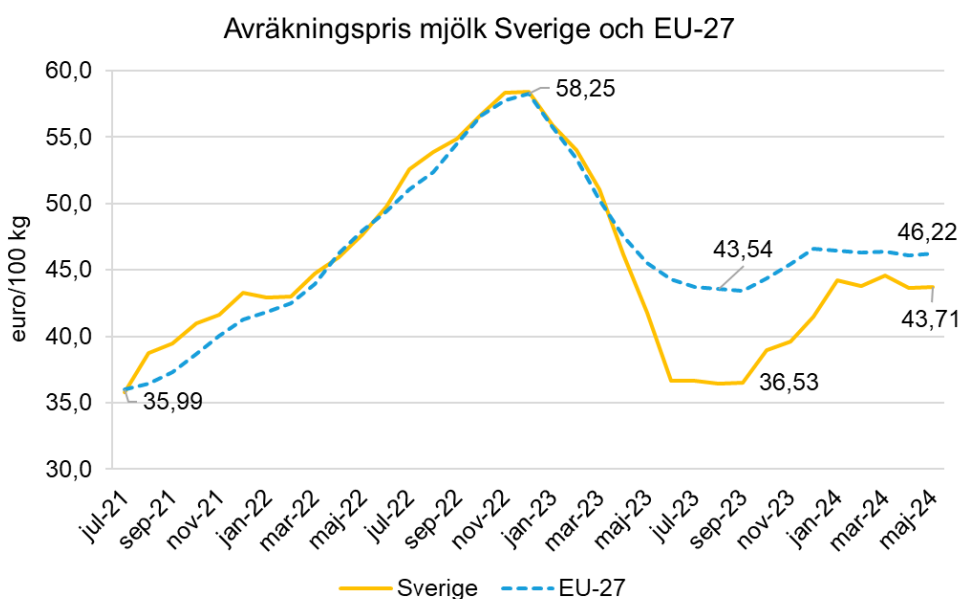
Svenska mejerier rapporterar invägd mjölk och avräkningspris till Jordbruksverket. Jordbruksverkets ambition är att alla priser ska spegla det verkliga priset när de rapporteras till EU-kommissionen, dock behöver revideringar göras ibland på grund av att kompletterande prisuppgifter samlas in. I figuren visas de svenska avräkningspriserna för konventionell och ekologisk mjölk med faktisk fett- och proteinhalt. Efterlikvid och norrlandsstöd ingår inte. Kurvorna följer varandra väl, även om prispremien för ekologisk mjölk krympt tidvis över perioden. Priset för ekmjölk ligger de flesta månader 10 – 15 procent högre än för konventionell mjölk.

Figur 134 Avräkningspris konventionell och ekologisk mjölk (faktisk fett- och proteinhalt), januari 2020 – maj 2024

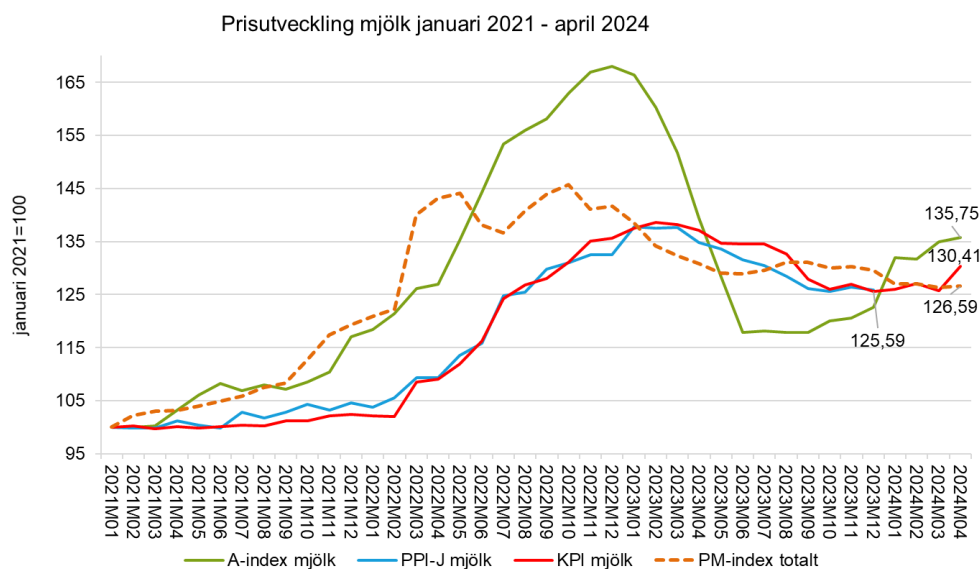
Källa: Jordbruksverket

Vid en jämförelse av prisutvecklingen i Sverige och genomsnittet för EU från juli 2021, visar det sig att det svenska priset tappat från våren 2023 men att gapet börjat minska från årsskiftet 2023/2024.

Figur 135 Avräkningspriset på mjölk i Sverige och EU-27, faktisk fett- och proteinhalt

Indexserien nedan visar utvecklingen av mjölkpriset från januari 2021 till april 2024 i alla tre led. Priset framför allt till mjölkbonden började stiga kraftigt i samband med kostnadsökningen i slutet av 2021 men från slutet av 2022 gav sjunkande kostnader för insatsvaror avtryck på avräkningspriset som sjönk till och med halvårsskiftet 2023. Därefter har priserna ökat successivt igen. Priset på mjölk påverkas tydligare av internationella variationer än vad köttpriserna gör.

Figur 136 Utveckling prisindex för mjölksektorn månadsvis från januari 2021

Källa: Jordbruksverket

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Telefon 036-15 50 00 (vx)

jordbruksverket@jordbruksverket.se

www.jordbruksverket.se

ISSN 1102-3007 · ISRN SJV-RXX/XX SE · RA: XXXX:XX